

CONSTITUTION OF KENYA REVIEW COMMISSION

(CKRC)

VERBATIM REPORT OF

CONSTITUENCY PUBLIC HEARINGS,

SAMBURU EAST CONSTITUENCY,

HELD AT ARCHERS POST

ON

4TH JULY, 2002

CONSTITUENCY PUBLIC HEARINGS, SAMBURU EAST CONSTITUENCY HELD AT ARCHERS POST ON
4TH JULY 2002

Present:

Com. Dr. Githu Muigai
Com Bishop Njoroge Kariuki

Secretariat Staff in Attendance

George Nakholi - P.O
Wambua Kigamwa - Ass. P.O
Mary Babu - V/Recorder

Meeting was called to order at 11.15 am with Com. Githu Muigai in the Chair.

Com. Muigai: Kwa niaba ya Tume ya Marekebisho ya Katiba ningependa kuwakaribisha katika kikao chetu cha leo. Kwanza ningependa kuwaomba msamaha kwa sababu tumechelewa, ile ndege ilikuwa itulete hapa tumetoka nayo huko Maralal, na tumebeba watu wengine wengi, kwahivyo tumesimama kama mara tatu tukiwa njiani kuja hapa.

Translator: *kejo ta ilo payan eroro ajo nkinkaribish taata ntay pooki tene naa kaomon mpalikinoto tengarake ana*

neshelwewanta duoo te loloto nowoito, ana ta ndege. Naaku inia paeshelewanta na koomon ntay mpalinoto pindidim atapaliki.

Com. Muigai: ya pili ningependa kuwajulisha maofisa wetu kwenu ndiyo mjuje mtakuwa na akina nani adhuhuri wa leo.

Translator: *naa kejo etoki kayeu otoki aiteyelo ntay ana lofisani duoo lenche woito te nebo pindidim naa ateyelo anakulo lotabakita duoo ntay tana parri.*

Com. Muigai: Mimi jina langu ni Githu Muigai

Translator: *keji ngarna enye Githu Muigai*

Com. Muigai: na mini na moja ya wale Commissioners ambao watawasikiliza kwa leo.

Translator: *naa ninye lobo lo lelo Commisioner woito woinigning rerei duoo anapar lincharuru ntay.*

Com. Muigai: kwa mkono wangu wa kushoto ni Commissioner mwenzangu, jina lake ni Bishop Bernard Njoroge,

Translator: *naa kejo kore lati tanabata ekidenye naa keji ninye Bishop Bernard Njoroge,*

Com. Muigai: na yeye pia ni Commissioner.

Translator: *naa kore etoki ninye na Commisioner etoki ninye.*

Com. Muigai: huyu mama ambaye amesimama hapa jina lake ni Mary,

Translator: *kejo kore aitoki ana tomononi nati te mpata e tetene na keji etoki ninye Mary.*

Com. Muigai: na yeye anasimamia hichi chombo mnacho kiona hapa,

Translator: *naa kejo ninye naitesheki tata anatoki nidoltata tene nayaita na rerei le iltugana*

Com. Muigai: na hiki chombo kazi yake ni kunaza sauti zenu zote ndiyo turudishe Nairobi tujue vile mumesema.

Translator: *naa kejo kore tata anatoki na naibung rerei linchi pooki nikintoki taa aruny ayaa Nairobi nikupo taa aning ana nitejo.*

Com. Muigai: ndiyo msiseme vitu tusahau.

Translator: *pimijejo rerei nikirikino.*

Com. Muigai: yule pale anaye andika jina lake ni Wambua,

Translator: *kejo kore laigeroni wotiende wotapua ngaina keji ninye Wambua.*

Com. Muigai: na yeye pia anasimamia kazi ya kuandika yale yote mnayo sema.

Translator: *kejo kore toki ninye naa niye ta laigeroni woiger ntokitin pooki nijejo.*

Com. Muigai: na huyo mzee pale pia, ako na Wambua anaitwa mzee George,

Translator: *naa kore etoki ildo payan woti teidalo Wambua na keji ninye George.*

Com. Muigai: na yeye ndiyo anasimamia yale mambo yote ya ukitaka kuuliza chochote, karatasi ziko wapi, maoni yetu tutapeleka wapi, wale wameandika memorandum - huyu ndiye yule mtampatia.

Translator: *kejo niye taa eitachekei mpaa pooki nati enne nkartesiani pooki pa iltungani woiyieu nairo ana duoo iltungani woiyeu nayau inia toki naji memorandum naa rerei ningerro na ninye woitasheki nenia pooki.*

Com. Muigai: kabla hatujaanza ningependa kupatia bwana DO dakika moja tu na yeye awasalimie ndiyo tuendele,halafu bwana DO utatutafutia mtu wa kutuanzia na maombi. hapa wewe unajua watu wako na unajua wale-----

Translator: *kejo kaisho ta Ildiyoi merero lomon obbo neitoki ayaki iyioo duoo matejo ilpayan obbo ana ilpastai obbo si oomonoki iyioo Ngai.*

D.O: Tungependa kuanza kwa maombi it is more official.Tungependa mzee mmoja atuazie kwa maombi.

Translator: *kejo keyeu ilpayan obbo pomonoki iyioo.*

D.O: Lenayeza kuja, kuja hapa.

Translator: *wou Lenayeza.*

Lenayeza: *naa kajo na kitutumote tana long,(prayers)*

Metutumo iyioo Ngai, Ngai

Meitutumo iyioo Ngai, Ngai

Meiparaki iyioo, Ngai

Ngai aii, Ngai

Ngoito, Ngai

Enyena, Ngai

Nikiyolo, Ngai

Wo nimikiyolo, Ngai

Papalai,Ngai

Toningoki, Ngai

Aipotito, Ngai

Ngarna inno, Ngai

Iyena, Ngai

Napen 'y, Nagai

Ngolon, Ngai

Pooki,Ngai

Ngai ai, Ngai

Toningoki, Ngai

Ngai ai, Ngai

Toningo, Ngai

Anaiom Ngai

Natii, Ngai

Eleturrur, Ngai

Tanapari,Ngai

Ngai ai, Ngai

Mparaki taa, Ngai

Naayeu, Ngai

Seseni, Ngai

Lenche,Ngai

Ntibiraki, Ngai

Ngai ai, Ngai

Ninapa taa, Ngai

Larikok, Ngai

Woitto,Ngai

Engua, Ngai

Nairobi,Ngai

Neyeki, Ngai

Iyioo, ngai

Rerei, Ngai

Lenye, Ngai

Womelok, Ngai

Wotii, Ngai

Naisho, Ngai

Nikincho, Ngai

Lotii, Ngai

Naisho, Ngai

Atua, Ngai

Ache Ngai ai kitoningo.

Translator: mzee anasema asante Mungu kwa kunisikia

D.O: May I take this opportunity to welcome our Commissioners to this Division, we are happy though we are late, mumefika mapema kama mnavyojua watu wetu wanaangalianga jua hawangalii saa sana.

Translator: *kejo ilpayan kekaribish taata kulo payeni woito, epaki tena kewoito echelewanta naaku kekitok na kingaribish taata ninche tene.*

D.O: tunaamini yakuwa watu wengi wangukuja lakini wale wako sasa ndiyo tutaendelea na wao ili wale wengine watakuja, wataongezeka tu.

Translator: *kejo taa ikijo duoo tana keponu iltungana kumo lakini kore taata loito ikangasu naake wo niche lakini kowon naake oponnu iltungana.*

D.O: Kweli wameelezwa ni nini inahitajika kwa Constitution,

Translator: *ketilikaki naa ajoki nyoo na eyeuni tenia Constitution,*

D.O: Kwa hivyo wakiwa hapa wanaelewa ni nini inahitajika,

Translator: *naa kore eiti ene na keyolo ajo nyoo eyeuni.*

D.O: Kwa hivyo letu tu au langu hapa, ni kuwakaribisha kwa Division ili muweze kupokea maneno au maoni yao ni nini wangehitaji katika Constitution kuongezewa au kupunguzwa.

Translator: *kejo kore tata ninye tatua ana division ana neyeu ninye piningning nayeutwa mponuto napanuni ana peitiongori kule kumo echake neatay.*

D.O: Ya pili, ningependa tu kuwashauri speakers ambao watakuja kuongea, wasiweze kurudia rudia. Tunahitaji mtu akiwa na memorandum anapatiana ama anaeleza kwa kifupi na hakuna mzee mwingine tutahitaji arudie hilo jambo tena; Kwa sababu mnaweza rudia sana tukae hapa kwa masaa tano na tunaeleza kitu kimoja.

Translator: *kejo kore taata te iltungana woero kayeu naa kore lomom woero likay tungani nemeitoki likay ashukokino amu tana ikishukokino nikintodor nkata, kore na eroro likay nemetoki likay aero neiro ake likay nkulikay letuerro likay.*

D.O: Maoni ambao mtatoa hapa hayatakuwa personal, itakuwa jambo la kusaidia Wasamburu kusaidia Kenya kwa jumla.

Translator: *kejo kore lomom lintey taata tene mara taa rerei le iltungani naa lomom eret ntay nkop ee Sambur neret nkopang ee Kenya pooki.*

D.O: kwa hivyo hatutahitaji mtu alete maoni yake ya kibinafsi tunahitaji maoni ambayo yatasaidia tukiwa Wasamburu na tukiwa Wakenya.

Translator: *mikiyeu tata iltungani wayau duoo ninye rerei eipirita ninye koon, ikyeu iltungani woyau rerei woipirita iyioo pooki ana nkop ang ee Kenya pooki.*

D.O: Basi mimi nitakomea hapa na nirudishe kwa mwenye kiti, ili aweze kuendelea. Asante.

Translator: *kejo aitasheye ta nanu inie peye ashukoki ilpayan lopen'y lorika peye etum achomo kwee.*

Com. Muigai: Asante sana bwana D.O; Bwana D.O amenisaidia kidogo kwa vile amesema mengine ambayo nilitaka kuguzia, lakini niyasema tu kwa ufupi, kwanza;

Translator: *kejo kajo ashewoleng ana te Ildiyoi amu anyiaka ninye aret nkini aitaparu lakini kaitoki nanu aya te ndoropo.*

Com. Muigai: kwanza ningependa nyote mjue kwamba kikao hiki ni kakao ambacho kina - simamiwa na sheria ya Kenya.

Translator: *kejo kayeu taata piyelou enchere, kore taata ana wanata ana nikiweni taata na naitasheki ana nkitanapat ee Kenya.*

Com. Muigai: Kwa hivyo, ujusikie wewe uko huru kutoa maoni yako kulingana na mafikira yako na roho yako vile inakuambia.

Translator: *naa kejo kore tata iyie itti enne na ilakuno, iata lakunoto pijo ana mparnot pooki niata naidim naake ateret iyioo te ngop an'g ee Kenya.*

Com. Muigai: Kwa hivyo ukitaka kusema chochote, uko na uhuru wa kusema chochote isipokuwa, usimtuzi mtu mwingine - hiki sio kikao cha siasa.

Translator: *kejo taata iyata lakunoto nijoye ntoki pooki natii iltau lino kakae mikiyeu iltungani wolotu airro lomon wodek iltungani amu kore ana wanata na mara ne siasa.*

Com. Muigai: Kwa hivyo si pahali pa kutaja mtu jina na kusema fulani namna hii au fulani namna ile.

Translator: *mara taa ng'oji naipoteki ngarna ee iltungani ajjo nchotu ng'aina ana nchotu ng'aina.*

Com. Muigai: Lakini ukiwa unafikiria ofisi ya Chief ni ofisi ambayo ungependa iondolewe, sema.

Translator: *naa tana irra iltungani duoo echief ana laiguanani peitaini tejo.*

Com. Muigai: Ukifikiria Polisi ni watu ambao kazi yao ni kuchukua rushwa na ungependa waondolewe, sema.

Translator: *naa tenaijjo kore tena etoki echi ilpolis, iltungana wacham aitenye iltungana noochi tokitin na echi nintay tanaiyeu naiteini tejo.*

Com. Muigai: Ukifikiria hii Commission inapoteza wakati bure, sema.

Translator: *naa tenaidol kulo tungana le Commission ajjo ngata ake eipotza ninche tejo.*

Com. Muigai: Lakini, usitukane mtu yeyote.

Translator: *naa midek iltungani pooki*

Com. Muigai: mwisho,

Translator: *kejo koore ne seddi,*

Com. Muigai: sisi wote ni wana Kenya.

Translator: *naa kore iyioo pooki na ikira iltungana le Kenya*

Com. Muigai: tanajua shida za Kenya,

Translator: *ikiyolo sinna pooki woata Kenya.*

Com. Muigai: tunajua Kenya iko na shida ya barabara,

Translator: *ikiyelo ajjo kore Kenya keata sinna lo Ilbarabarani,*

Com. Muigai: kuna shida ya maji,

Translator: *neatay ne ngare,*

Com. Muigai: kuna shida ya matibabu,

Translator: *neatay ebaki sinna le sipitali,*

Com. Muigai: kuna shida ya mashule,

Translator: *neatay lo sukuli,*

Com. Muigai: Na kuna shida ya wale ambao wanasimamia serikali, mapolisi, machief, ma DO, ma Commissioner kama sisi kutofanya kazi wananchi wanayotaka.

Translator: *neatay etoki sinna matejo lopirita kullo tungana lairikok le serikali matejo chifi, ildiyoni, ana abaki ildisiy ana abaki si ninche Commissionani tene lemeasaki iltungana siay woishiakino peasakini.*

Com. Muigai: Ukisimama hapa, tafadhali uende moja kwa moja upendekeze.

Translator: *kejo kore pintache tene, katomono nililo nabo wo nabo ajjo na duoo rerei supat.*

Com. Muigai: Ukisema shida yetu hapa ni maji, usiendeleo kuongeza ngamia amekufa, na ngombe amekufa, na mbuzi amekufa kwa sababu hiyo ina julikana. Nenda moja kwa moja na kusema, tutafanya nini ndiyo tupate maji.

Translator: *kejo tana duoo itejo sina le ngare, mintoki iyie apanu ajo neye ntamesi, neye ntare, neye nkichu amu kore inia pooki na keyeloi, tejo etoki naa kaa ikiponu aas.*

Com. Muigai: Ukisema Mbunge wetu tulimchagua na tungependa mshahara wake, tumesoma kwa gazetti ataongezwa mshahara na hatutaki aongezwe, enda moja kwa moja utueleze mnataka tufanye nini; tukate mshahara yake, tumwambie nyingine alete nyumbani mugawane watu wa constituency - twende moja kwa moja kwa suluhisho. Tuko pamoja?

Translator: *kejo kore atoki itegelutwa ta duoo matejo ilmujumbei linchi naaku itiningo etoki kunaperott ajjo, nidoldol etoki te ngasetini keyeu etoki nepanuni ilmushahara, nijejo tata intay ana tena kutoinchi, mikiyeu pe panuni ana keatay nusunikiyeu neyauni nga'ng pelotu aret iyioo tene te nga'ng nijejo mpaa natuan neina.*

Com. Muigai: Nafikiri sasa tumesikizana,

Translator: *kajo ikitinin'gote.*

Com. Muigai: Ukifanya hivyo, hakuna mtu atakusimamisha ukiwa unatoa mapendekezo yako.

Translator: *kore pijjo neja meata iltungani likintasheye tanaaku intey nkitoduat inono.*

Com. Muigai: Lakini ndiyo tuhakikishe kila mtu amepata wakati, tutapatia mtu dakika tano, tano, tano - tukibakisha wakati, tutarudia tena.

Translator: *kejo tanaku taa ngata nopuo iltungana aero keshori kila iltungani ildakikani imet, imet, imet na tena kidol ajjo kitesoite owon ongor saanikintoki ashukokino.*

Com. Muigai: Kwa hayo machache wananchi, tutaanza. Tutafuata orodha tuliyo andikisha hapa na tutaanza na Moses Panya.

Translator: *kejo ikingasu taata na ikingasunye Moses Panya.*

Com. Muigai: karibu mzee, na atafuatwa Alois Leguala, yeye ndiye atafuata.

Translator: *na Alois Leariwala etoki erurukore*

Com. Muigai: Mzee, utasimama hapa ndiyo sauti yako ingie.

Translator: *ikijokini ntacho tene petum iltoilo lino nejing atua inia machini naibungitay.*

Moses Panya: *ee kadol ejji kore taata natejoki meata nara torno tata natejoki.*

Translator: mzee anasema maneno yote ilisemwa, hakuna ile maneno mbaya ambaye tulielezwa na huyo Ofisa.

Moses Panya: *amu meata sirran nemeata neyenye.*

Translator: Kwa sababu hakuna siku haina mambo yake.

Moses Panya: *naa ngura tata nikitejo nkini elimuni, etilimwaki na inia paash.*

Translator: Kwa sababu tumeona ya kwamba yale ambayo tulikuwa tumeelezwa, ndiyo hayo tumeelezwa saa hii.

Moses Panya: *naa kadol si nanu ajjo nkishiatta etejo.*

Translator: na ninaona huyo mzee alisema ukweli.

Moses Panya: *amu meata iltungani edek likay,*

Translator: Kwa sababu hakuna mtu anaweza kutukana mwingine,

Moses Panya: *naa kore lomom torrok woejji, nejji naa matejo supati.*

Translator: Na hakuna haja ya kusema maneno mabaya, wacha tuseme ya ukweli.

Moses Panya: *neaku taa lomom le ukweli na netojoki taata.*

Translator: Na yale tumeelezwa ni kama mambo ya ukweli.

Moses Panya: *najo taa nanu neja taa ebba inia.*

Translator: Na mimi kwa hayo ninasema hivyo.

Moses Panya: okey Asante.

Com. Muigai: tumeshukuru mzee, tumesikia hayo,

Translator: *kejo ikirunyoki ilpayan nashe amu ikitiningo analotejjo,*

Com. Muigai: Alois, na afuatwe na Patrick Arik

Translator: *kejo kore atoki Alois nerurukore etoki Patrick Arik. kwa hivyo teseku taa milo naa aimina.*

Alois: Kwa sababu kweli umesema twende kwenye pointi,

Translator: *kejoki ilpayan tengaraki itejo duoo mapetin angas te rerei duoo woyenu duoo pejji.*

Alois: Niko na mapendekezo kumi na moja.

Translator: *kejo kaata nkitoduat tomon wo obbo.*

Alois: Ya kwanza ni; kama ingeliwezekana, kuweco na free education for all and specifically an appropriate curriculum for pastoral areas in mobile schools.

Translator: *kejo ninye te nekwe ikyeu duoo peaku keatay matejo mpata ee nkisoma meata keisomi nkerra ana tempata ee iltungana le laramatak lo sioum, nkisoma ee peshau.*

Alois: ya pili, wale wote wanao fanya kazi katika hardship area, wapewe hardship allowance kama walimu, kwa sababu wanafanya kazi ngumu, na wale wote wako katika maeneo kama ya ufugaji.

Translator: *nejo kore etoki ana iltungana le serikali woyasita siatin ana tengojitin otuwana kuna ngojitin nogol namara tawoni, netoki apaniki nochi kuti shilingini naaji naa neina shilingini wochi napanikini pechori amu kogol naa ngoji nayasie sia, mara naa iltunganawoti tawoni.*

Alois: Ya tatu, ningependekeza ya kwamba kungekuwepo na facilities kama magari ama pikipiki kwa wizara zote - kuwe na fair treatment kwa field officers in all ministries kwa sababu, hata ma - DO hawana gari ama hata pikipiki na wanahitajika kwenda mpaka Lontolio mahali ambapo ni mbali.

Translator: *kejo kore etoki ne unni ikyeu peta kore lasayak pooki woyasita siay tene neshori duake ntoki neasie siay ana duake ngarin, ilpikipikini mau kore taata iltungana woti eene kutoka ebaki ildiyonoi meata ngari neata, na kepuo ngojitin netuwana taata tedealo Sereolipi, Lontolio*

Alois: Ya nne, ningependekeza ya kwamba the wrangling over Kenya Army na British Army bomb victims wawe compensated, kwa sababu wamekufa katika ardhi ambaye ni ya hawa, na ningependelea kama hiyo compesation ingeharakishwa ili waweze kufaidika nayo.

Translator: *nejoetoki matejo etuwana taata ngopa'ng tene ana ngji echi neasie iltungana le Kenya le Army ana si lokua le ilbritish wasie nochi mazoezi, kejomkore lolo bomi etumuta iltungana kuumo na ikiyeu duoo iyioo na kore duoo lolo tungana notum nochi shilingini naji kelaki ana nalakeki neserokini etoki te ngata dorrop.*

Alois: Kama sheria ya wild life ingebadilika, kwa sababu ya compesation ya maisha. Inawesakana aje nyinyi mnalipa binadamu shilingi elfu thelatini(30,000) na uhai wa mtu umeenda?

Translator: *kejo kore etoki tembata na ekulo tungana wochi likijo iyioo KWS, ana lochi tungana waar ngwesi, ajiekoni tana shilingini kunii echorri iltungani wotuaa alang tena kepanunni duoo neina shilingini metta kummo.*

Alois: Na inachukua miaka kumi, na elfu hamsini(50,000) inatumika kwenda Nairobi mahali ambako ni risk na unaweza kufa.

Translator: *kejo neyya larrin kummo, lakini kore kuna shilingini ngalifuni onom neshunye ake oloito te ilbarabara,*

netua appa iltungani.

Alois: Pendekezo la sita, administrative boundary ya Wamba – Waso, ibadilike kwa sababu Serolipi imegawanywa mara mbili sasa hujui utaenda Wamba ama hujui uatenda Waso, kwa hivyo kama inaweza kupitia mahali tofauti ili hiyo nchi iwe independent na iwe chini ya Waso.

Translator: *nejo kore lochi kiriee eworr iyioo oo wamba keshakino pebelekenyi etoki amu kore taata Sereolipi naa ikijo iyioo waso eti tene na koworro ngatitin arre na ikiyeu petibiri ilo kiriee meta atua Sereolipi pooki neaku anabata etti.*

Alois: Saba, Chiefs Act ibadilike kwa sababu hakuna mahali inasema Chief afuate nyayo ya Buffalo akidhani ni nyayo ya ngombe.

Translator: *nejo etoki kore nkitanapat ee laiguanak nebelekenyi, mau metay ngoji neji kore taata chief nollo airurukore ritta le ngosowani ejji tana lo ngishu kake mara lo ngishu.*

Alois: Ya nane, kama kungekuwepo na mambo ya sports facilities iwe incorporated katika Katiba kwa sababu saa hizi, wanao faidika ni watu kutoka Keiyo, ni watu kutoka wapi, sisi hapa tunaabiwa activities fees tusilipe. Kwa hivyo - hapa watu wanafukuza ngombe - na tuko na mbio zaidi, kwa hivyo that should be incorporated kwa Katiba.

Translator: *kejo eitoki korenooshi kweteta wochi nakweti, kejo kore etoki echiakino wotoki amu kore taata iyioo iltungana laramatak lo sioum, na ikiten, ikikwetita lakini kore taata iltungana wotum faida ana tipat na iltungana woti idia bata wo iddia kake meata nikitumo iyioo tene kake keten ebaki iltungana lan'g amu ikimirita ngichu.*

Alois: Wamba Waso, tungependa kama Constitutional review inaweza kupendekeza, tuwe sub-district kwa sababu tunanyanyaswa na watu wa Maralal. Revenue yote inatoka hapa wanaojiriwa ni watu wa Maralal, sisi hatufaidika. Kwa hivyo, ningependekeza iwe sub-district tu control resources yetu hapa.

Translator: *kejo etoki ikiyeu na kore taata waso wo Wamba, nikiyaku nochi naji sub-district mara ta district otuwana neshoki appa Baragoi, mau kore taata ntoki pooki, shilingini natumi tengop ee Sambur na Waso enguaa tene, naa kore peshori iyioo inia na ikindim taata ataramat ana neinia shilingini ang pooki peidim ateret iyoo tene amu kore iltungana le loroki naa kajo keepito iyioo woleng mikimatita ebaki iyioo kulle nematita ninche.*

Alois: Ya kumi, ningependekeza ya kwamba current system ya serikali ibaki kuliko kufikiria mambo ya majimbo, kwa sababu majimbo itatugawanya sisi zaidi. Kwa hivyo kama lingeliwezekana, tubaki namna hiyo.

Translator: *kejo kore etoki ramat ana rikore echi narikito serikali nkop, nowon ake ana natuu amu tena eponui wochi aworwor nachi nijejo ntay majimbo naaku kolotu naa inia ayaku hasara amu keti naa ngule ngojitin nemeata duoo netume faidika neaku kejo nchoo ake ewon anawanata echake nowon mikiyeu pewori nkopp.*

Alois: Ya mwisho, ni kwamba kama serikali ingelifuata map ya zamani, mahali ambapo ilisemekana the firing area, ilikuwa ni Kawap - mahali kuna mawe nyeusi, sio hapa mali ambako ngombe wetu wangefaidika. Asanteni.

Translator: *kejo kore nesedi na kore ngoji appa naaseki appa mazoezi neaku kore appa ngoji neaseki na kawap,lokua soito worok mara taata etoki neyauni enne ngoji nikiramaite iyioo ngishu meata tene eponui aas.*

Com. Muigai: Swali moja tu juu ya elimu ya bure; ungependa elimu ya bure kutoka class gani mpaka class gani?

Translator: *kepara lofisai ajoki amu nkisoma nitejo epeshau nitejo kayeu pikiliki kutoka aa darasa mpaka aa darasa.*

Alois: Mapendekezo yangu ni kwamba, kama ingeliwezekana kutoka pre – school; kwa sababu nature yetu ni pastrolism na kama ingewezeke hata ku - induce hata watoto kutoka kule chini, wanaweza kubadilika mawazo wakati waki - attain age ya kwenda kuwa adults.

Translator: *yaani keparaki, netoki ninye ajjo keyeuni pengasuni te Nursery school mau kore naa iyioo ana iltungana laramatak, lakini etuna eputaki naa ajjo mpaka idia darasa te kepper.*

Alois: Mpaka darasa la nane.

Translator: *kejo mpaka ngaji eesiet tedie te keeper.*

Alois: Twende kwa cost sharing wakati tuna fahamu elimu maana yake ni gani.

Translator: *paa kore pikiliap apuo iddie nikiyellou ajjo nyioo tipat ena toki naji nkisoma.*

Com. Bishop B. Njoroge: Umesema kwamba mnataka muwe compensated;kwa hivyo husemi kwamba - ni kama hupingi kuwa na askari wa Uingereza hapa au mngetaka kuwa consulted kama community; ungesema nini, ni compensation tu unahitaji?

Alois: Kwanza, wakati ambapo hiyo ardhi ilikuwa declared, sijui military training area we were not even consulted.

Translator: *kepara ta duoo ildo lofisai ajoki, amu itejo duoo iye iyeu pelaki kullo tungana, yaani iyeu na mbata neteinyeki lolu tungana peta metoki aas teinie. Nejoki naa etoki ninye likay, kore ebaki peasi inia etu ebaki ehusishay kulo tungana na duoo lopeny nkop tene naaku ikiyeu naa pehusishay iyioo.*

Alois: Na kwa sababu ya sheria ya trust land ambayo it doesn't favor the inhabitant ya mahali,haisaidii wenyeji.

Translator: *kore na etuwana duoo inia naji Trust Land ana nkuluppo nemeata lopeny na mbata eserikali naitasheki nejji na kore taata iyioo ketuwana meata na retto te iyioo, meata retto to iyioo.*

Alois: Na ukijaribu kuona mahali ambapo tunafugia mifugo wetu ndiyo Samburu, ndiyo Marsabti, ndiyo Isiolo ndiyo wanategemea sisi tukiwa wafugaji. Hakuna mahali nyingine.

Translator:*nejo kore taata ngoji nikirimaite iyioo siom ang ninye engorita nkop ee Sambur, ninye engorita nkop ee Marsabit, ninye engorita Isiolo, meatay ngay ngoji.*

Com.Muigai: Asante sana. Alois kuja ujiandikishe hapa halafu Patrick afuate Kiara yuko wapi? basi utafuata mzee.

Patrick A. Arik: Basi, mapendekezo yangu ni mawili tu. Na ya kwanza ni juu ya agriculture, kwa sababu unakuta mambo ya livestock iko ndani ya agriculture. Ningeomba kama inaweza gawanywa iwe wizara mbili tofauti, kwa sababu agriculture inatumeza sisi watu wa ufugaji ambako hakuna kitu inasiskika juu ya ufugaji.

Translator: *kejo kore taata te mpata ee laramatani wochi lo sioom kulo le mpata ee agriculture, kejo keyeu ninye tenkutoduat enyenye bewori, amu taata te mbata ee ramat ee sioom na ikidol ajoo ketuwana keronyita wochi iyioo lolo tungana.*

Patrick A. Arik: Na pia, ningetaka kwa maoni yangu hata sisi tuwe tunatangazwa vile wengine wanatangaza kwa mambo ya agriculture kwa sababu wanaweka promotion nyingi ya agriculture katika nchi, lakini ya wafugaji haisikiki.

Translator: *kejo kore laramatak losioom, ikiyou abaki iyioo peshori iyioo mpaash peta kore pentangasi nkitangazo naitangazi te Kenya pooki, netangazi abaki iyioo, amu kora taata mikiyata iyioo nkitangazo ee mpata ee ramatare eesioom.*

Patrick A. Arik: Na pia, nyingine ni juu ya KMC. Hapa kwetu tukiwa wafugaji wa wanyama, hatuna mahali ya kupeleka ati mpaka utoke mpaka Nairobi na unapata shida nyingi wakati unasafirisha mifugo yako. Na pia, unakuta KMC huwa imefungwa na inawekwa vikwazo ambazo sisi wafugaji hatujui.

Translator: *kejo eitoki ngay, nkitotoduata enye ee arre na mpata na emachini naa neyangeki sioom atuwana nati echi idia najji Athi River na e Nairobi. Kejo kiyeu inia anaduo tana ketay nkidimata pee tenyekuni, amu kore taata tana erapuni sioom ayya Nairobi, netokini abik nkule woitey kummo nikimitiki dei abaki awwa nania sioom idie, akatay neikeni meata kekeno.*

Patrick A. Arik: Na pia nyingine ambaye tunapata wakati tuna peleka hawa wanyama huko, tunaenda kutupa kwa bei ya hasara kwa sababu unapeleka mifugo baada ya siku tatu au siku nne unakuta myama ame-change rangi kwa sababu ya kukosa malisho - malisho bora pale.

Translator: *nejo kore etoki ngay kore taata pirapu sioom tene niya idie, kore peaku etu enyan'gi, kore pebik mberot uuni neipenyelekeny ilpapita naaku kore taata inia sioomi merekure duoo iimirr aitibiraki, nimirr duoo iyye hasara aituraa tengarake meata duoo hay oitey naitoki eshukunye.*

Patrick A. Arik: Kwa hivyo, mapendekezo yangu ni kuwa kama tungewekewa KMC hapa karibu nasi, tungeweza kufaulu kwa miradi yetu ya ufugaji.

Translator: *nejo kore taa inia KMC nochi nayengeki sioom tana kepeikakini iyioo tene, tana kepikakaini iyioo tene atua laramatak lo sioom tene na keta tipat kidim atereto iyioo woleng.*

Patrick A. Arik: Tulikuwa nayo hapa lakini vile ilienda au vile iliisha,hatukujua.

Translator: *kejo ikiata appa tene lakini kore nachomie ana naisunye, mikiyello.*

Patrick A. Arik: Na tungelitaka kujua ni kitu gani kimesababisha kifungwe.

Translator: *nikiyeu nikiyelou ajjo nyoo appa naikuna nejja peikenni.*

Patrick A. Arik: Ni hayo tu.

Com. Muigai: Asante sana. Mzee Kiara. Andikisha hapa Patrick.Mzee Kiara atafuatwa na Lolosoli, ako wapi Lolosoli, basi keti chonjo.

Kiara: *basi kajo ta nanu lomon lairro na taata.*

Translator: nitasema machache, mimi.

Kiara: *na kore nekwe,*

Translator: Ya kwanza,

Kiara: *ngoitey ee iyioo ee ilmunanda ee machini appa.*

Translator: Ninangojea juu ya mnanda ule ulikuwa unaongewa juu yake na yule aliyekuwa hapa mbeleni.

Kiara: *na kore iniaparr naiwot machini tene,*

Translator: siku hiyo machine ilitolewa hapa hivi,

Kiara: *uhuru iniapar, bendera ee Kenya etojoki keitache ade inia parri kwairie.*

Translator: Wakati uhuru wa Kenya ulipatikana, na kusemekana siku hiyo bendera itainuliwa, saa sita ya usiku.

Kiara: *naa ninye etuwe inia machini tene.*

Translator: na machini ikahama siku hiyo kutoka hapa.

Kiara: *kore na ngolle, te kullo arin ta ngolle nikishet ilmunanda.*

Translator: Karibuni tumejenga mnanda ambayo ya kuuzia ngombe,

Kiara: *nikitejjo ikitummo nguvu*

Translator: na tumesema tumepata nguvu.

Kiara: *nello etoki illo mnanda te ilshauri enakima eworere nati atua iyioo*

Translator: Mnanda huo haujapata kufanya kazi mpaka sasa umesimama ni White Elephant, na mpaka sasa tunakaa tu tikiongoja kutafanyika nini.

Kiara: *na kore appa eshake ikira iyioo wo Isiolo nabbo,*

Translator: Sisi watu wa hapa na watu wa Isiolo, tunakuwa pamoja,

Kiara: *nelotu ngima najji keti atua iltungana aworr iyioo.*

Translator: Sasa kitu ambayo imetutenga sisi na watu wa Isiolo, ni insecurity - mambo ya vita vita- hii ya bunduki.

Kiara: *kore taa mikiata iyioo biashara taata,*

Translator: Wakati mbeleni hatukukuwa na biashara,

Kiara: *na Isiolo appa ikirew sioom*

Translator: tulikuwa tunapeleka mali zetu Isiolo.

Kiara: *naku inatoki notorro iyioo neji ilman 'gati wo ima 'ngati taata.*

Translator: Na hiyo kitu ndiyo imetutenga sisi watu wa Isiolo na watu wa hapa, na sasa wanasema sisi ni adui.

Kiara: *na kore tena laramatak lesioom ikira iyioo abaki iltungana le Isiolo,*

Translator: Na kama sisi watu wa hapa na watu wa Isiolo wote ni wafugaji,

Kiara: *kayeu nikiaku nabbo.*

Translator: Tunatakikana tuwe kitu kimoja.

Kiara: *neiturarari ana toki tana keyello serikali naikoni tene eturarai ana toki amu ninye natorro iyioo.*

Translator: Tutupe yale mabaya, yaani silaha hizo, Kama serikali inajua njia ya kufanya itoke, itoke kutoka kwetu-

Kiara: *sababu inia toki naata taa shida tene.*

Translator: kwa sababu hiyo ndiyo imelete taabu ya insecurity hapa kwetu.

Kiara: *kore appa tekwe meatay inia toki,*

Translator: Hapo mbeleni hatukuwa na bunduki hizi ndani ya watu,

Kiara: *kepasha iyioo ilbeasharani.*

Translator: Na wafanyi biashara walikuwa wana exchange wanyama na kuuza.

Kiara: *koponu sioom tedie,*

Translator: Mali inatoka the other side

Kiara: *noppuo tene,*

Translator: inaenda kutoka hapa ikielekea the other side,

Kiara: *na kebaki appa ikitummo faida iniaparrmeta mikiata taabu*

Translator: Na hapo mbeleni tulikuwa tunaishi vizuri kwa sababu tulikuwa tunajimudu kupata masilahi ya kila siku, mkate wa kila siku.

Kiara: *na kore taabu ngay,*

Translator: Kitu kingine, ni taabu ya maji.

Kiara: *na taabu engare.*

Translator: Ni maji- taabu ya maji.

Kiara: *ikimatita taata iyioo ana serre ngiro,*

Translator: Sisi tunakunywa haya maji ya Ewaso- Nyiro ambayo ni maji chafu

Kiara: *meata duoo ngare nikimatita nikijjo duoo woi ngare duoo supat peta kenyekwe.*

Translator: Hatujapata maji mazuri ambayo tunasema ni maji mazuri tumepata.

Kiara: *ikiyeu na tanaku na Katiba ninye naitasheki alle rerei,*

Translator: Tunataka kama Katiba inaweza kutusaidia,

Kiara: *nikitum abaki iyioo ngare mzuri ngoji naishori iyioo nikimaite ngare.*

Translator: malalamishi yetu basi ifikiswe mbele na wale wanao husika, watuletee maji mazuri ili tuwe na maji mazuri.

Kiara: *wo siake ale barabara,*

Translator: Na barabara pia,

Kiara: *ikiyeu si nepiki lami*

Translator: tunaka tupate lami pia katika barabara hii yetu.

Kiara: Kutoka Isiolo, Maloji mpaka Marsabit.

Translator: *Eengua Loji Isiolo mpaka Marsabit.*

Kiara: *ikiyeu si iyioo nikitum inia haki,*

Translator: Tunataka kupata hiyo haki.

Kiara: *nikidol si iyioo supatisho neeta Kenya ana taata idia Kenya pooki ekeper amu kore ilbarabara pooki keti lami, kore taata piningning ade ajo keteriate ngarin, alle barabara torno.*

Translator: Na pia, tunataka kusema sisi ni Wanakenya, na pia sisi tunataka kukula national cake kama wale Wanakenya wengine kwa sababu, wale wengine wanaoishi sehemu zile zingine wanatembea kwa barabara na brabara ni nzuri sana. Lakini tukipata kusikia ajali sana, kile kinachoua watu sana, ni kwa sababu ya hizi barabara zetu mbaya.

Kiara: *neaku ninche echi ejji komutta iltungana tene.*

Translator: Hiyo ndiyo sababu tunaambiwa watu wengi wanakufa area hii.

Kiara: *kore ntoki namutt ilngana zaidi ngimma naa taata nayewo nkopp.*

Translator: Kitu kingine ambayo sasa imeongeza uaji wa watu ni hii bunduki ambayo imeingia.

Kiara: *noworr taa inia kimma, noworr iltungana.*

Translator: Hiyo bunduki imetawanya watu sasa wamatawanyika.

Kiara: *tiaki taa pooki lainen lolo*

Translator: Hayo ndiyo yangu asante.

Com. Muigai: Asante sana mzee. Bwana Lolosoli.

F.D Lolosoli: Asanteni sana. Mimi pia nitapeana over view zile nilitayarisha in written, halafu baadaye nitawaachia hii karatasi.

Translator: *kejo kaishoyo taata nanu intokitin pooki duoo natuwana nikitisira natum atungaki taa intay ana palai nikitisira na nati lomon.*

F.D Lolosoli: Mimi katika mapendekezo yangu,

Translator: *kore najjo nanu tenduat ainen,*

F.D Lolosoli: Ni kusema kwamba tuna customs, culture na lugha.

Translator: *kejo kajo nanu keatay ilkereiti lo iltungana wo ngutuke lo iltungana.*

F.D Lolosoli: Tunataka hizi culture na lugha za kijamii ambao tuko nazo katika Kenya,zote ziheshimiwe na zichungwe.

Translator: *kore ta lolo kereiti wo neina kirorot le iltungana le Kenya pooki lazima peanyiti neritay.*

F.D Lolosoli: Kuna pia uongozi uliokuwa ndani ya kijamii,

Translator: *keti abaki appa rikorre nati atua lorere,*

F.D Lolosoli: na tungependa iangaliwe,

Translator: *nikiyeu si pen'gori ninye.*

F.D Lolosoli: mahali imepotea irudishwe,

Translator: *kore ngoji natoroyeki naitibiri.*

F.D Lolosoli: na ipatiwe nguvu.

Translator: *na naishori ngolon.*

F.D Lolosoli: Pia katika jamii,

Translator: *kore etoki tatua lorere,*

F.D Lolosoli: tungependa sheria ya jamii ifuzwe katika shule,

Translator: *kore abaki sheria enche ana nkitanapat enche,lazima petubuli te sukulii.*

F.D Lolosoli: na ifunzwe kwa shule kwa lugha ya jamii.

Translator: *netubuli te sukuli te ngutuk elopen'y.*

F.D Lolosoli: Sababu hata sheria ya jamii huwa inatoka katika culture yenyewe.

Translator: *na kore abaki nkitanapat ee lopen'y, atua iltungana enguaa maate.*

F.D Lolosoli: Kuna pia haki ya ki mtu binafsi.

Translator: *keatay sii ndedey eltungani koon.*

F.D Lolosoli: upande ya elimu,

Translator: *te mpata enkisoma,*

F.D Lolosoli: chakula,

Translator: *ndaa,*

F.D Lolosoli: maji,

Translator: *ngare,*

F.D Lolosoli: nyumba,

Translator: *ngajji,*

F.D Lolosoli: security,

Translator: *wo nkirita ana seriana,*

F.D Lolosoli: na pia upande wa madawa.

Translator: *wo mpata eldawai.*

F.D Lolosoli: Tungependa serikali ihakikishe kwamba kila mtu anapata hayo.

Translator: *kiyeu si peyelou serikali ajjo keyare petum iltungani pooki netum neina nikimpotto.*

F.D Lolosoli: Na elimu pia mpaka primary education, iwe free vile mwenzangu alisema hapo mbeleni,

Translator: *na kore si nkisoma eprimary ana ena sukul chi naji nabori secondary lazima peyeaku ne peshau ana duoo natejo ilkule tekwe.*

F.D Lolosoli: na iwe ya lazima.

Translator: *na peaku nelazima.*

F.D Lolosoli: Na pia hiyo elimu iampatane na maisha ya jamii.

Translator: *na kore si inia kisoma lazima peye erukrukore nkirukoto elorere maate.*

F.D Lolosoli: Kuna pia haki ya ubinadamu.

Translator: *Keatay si haki eltungana, nayere peum iltungani.*

F.D Lolosoli: Tungependa kuwoko na Sheria ya kutosha ambayo kuwa kila mtu anachungwa ndani ya Kenya na mahali anapoishi.

Translator: *lazima peatay na inai kirita neramat iltungani te Kenya ana te nkop nachommo.*

F.D Lolosoli: Mambo ya kushikwashikwa ovyo na kuwekwa ndani ya jela bila sababu hatupendi.

Translator: *kore lomom loipungi iltungana neirikini attuanagjijik meata sababu meyouni inia.*

F.D Lolosoli: Maisha ya mtu pia lazima yachungwe.

Translator: *naa kore naa ngishui iltungani lazima peritay.*

F.D Lolosoli: Kuna jamii ndogo ndogo pia ambazo pia, inataka kuangaliwa.

Translator: *keti si iltungana kunini ana si loreren kunini loyeu si ninche neiritay.*

F.D Lolosoli: kila mtu apatiwe haki yake na iwe fair.

Translator: *na kore kila iltungani peshori ndedei enye te supatisho.*

F.D Lolosoli: Na pia, kila mtu apatiwe nafasi ya kuwa na uhuru.

Translator: *naa peshori iltungani mpaach meata huru peta keidim atassa ana naye elingana wo sheria tena wo nkitanapat ee nkop.*

F.D Lolosoli: Kuna pia political representation, yaani usimamiaji wa upande wa siasa.

Translator: *neatay si inkitashikino te mpata ee siasa.*

F.D Lolosoli: Tungependelea kwamba wale wanao chaguliwa, wachaguliwe kulingana na area, si kulingana na population.

Translator: *neyeu na si kore iltungana gelluni, negelluni te area tana te nkop tena ngoji duoo netuwana naipirita ntay mara tengumoin.*

F.D Lolosoli: na pia leaders wote wawe elected, yaani wawe wanachaguliwa na wananchi.

Translator: *na kore larikok pooki negeluni meta iltungana ee gelu, mara ngay toki.*

F.D Lolosoli: Na ningependekeza pia wale wanaochaguliwa, wawe au wawekewe kiwango cha elimu.

Translator: *kejo kore si lolo logeluni, ikiyeu si peatay ngoji neyeunni pebaki te nkisoma.*

F.D Lolosoli: na wasiwe ni watu kuwa wako na record mbaya katika sheria.

Translator: *nemerra iltungana laata recodini tororok, yaani wosira ake ngarn enche ake ana ketorok ngarn enche te mbata esheria.*

F.D Lolosoli: Na pia, wale ambao wanachaguliwa wawe ni watu ambao wamekuwa wamejimudu kiasi.

Translator: *na kore duoo loloegeluni, metegeluni iltungana lodoli ajjo keata ake neatta mara iltungani le meitoki eata peta keidim neaki ninche hay taabu etoki.*

F.D Lolosoli: Na pia, ningesema kwamba serikali ile tungenda iwe, ni serikali ya majimbo.

Translator: *na kore nikijokore nikiyeu iyioo pengine kore serikali nayeuni na serikali ee majimbo, serikali neworoworo ngojiti ramati.*

F.D Lolosoli: Kwa sababu kuna mahali pengine ambako sauti yao haijawahi kusikika tangu tupate uhuru.

Translator: *amu keti ngojiti natuwana ngojiti nkulle notu apke eningoy ninche tana iltoillo lenche teatua serikali huru neatay.*

F.D Lolosoli: Ningependekeza pia kwamba wale ambao wanachaguliwa kusimamia maofisi ya kisheria ama maofisi kubwa kubwa ya serikali, wawe wanapendekezwa na Parliament.

Translator: *kejo kore si iltungana woishori ofisini kutkutwa tana iltungana le sheria meta kore lolo tungana paliamentnegellu, paliament naa ilbungei naa wochi woituro echi teddie loti ngwe eserikali.*

F.D Lolosoli: Kama vile nilivyosema hapo awali,

Translator: *kore duoo natejo tekwe,*

F.D Lolosoli: tungenda sana zile traditional institutions, yaani ule usimamasi wa kijamii zamani zirudishwe kabisa na zipatiwe nguvu zifanye kazi.

Translator: *kejo kore appa mpaashi natuwana ramati naingorita lorere, peshori mpaash neshori ngolon metassa siayatin ana apake tekwe.*

F.D Lolosoli: na serikali ya Local authorities ipatiwe nguvu na itoke kabisa katika Central Government.

Translator: *na kore serikali etuwana echi ana serikali naingoritta lomon le counti counchilli, meshori mpaash nepungu pii tatua serikali ena kitok.*

F.D Lolosoli: Kwa upande wa mchanga,

Translator: *Kore lomon woipirita nguluppo,*

F.D Lolosoli: ningependekeza kwamba mchanga wote uwe kwa mikono ya jamii

Translator: *kejo kore lomon pooki naipirita nkuluppo meta kore inia golon pooki neipireki ngaik ee lopen'y nkop.*

F.D Lolosoli: jamii ichunge nchi yao,

Translator: *merita lopen'y nkop enche,*

F.D Lolosoli: na watumie vile wanaona inawapatia faida.

Translator: *naasichere ana te ngoitey nedol ajoy ninye neret ninche.*

F.D Lolosoli: Hata ule mchanga ambayo umechukuliwa na serikali kufanyia kazi nyingine kama ya Samburu National Reserve, kama Military Training area, tungependa tena warudi wakae na sis tuongee upya.

Translator: *kejo kore taata mpaashi notuwana appa lojji natuwana kuna appa naipirita echi rerei le range, kiyeyu peta kore taata serikali, keidim neshukoki inia toki iyioo ngaik ang lotu anyakinere iyioo nikitum taa nikitum nikingo tini kingarr neinia kulluppo.*

F.D Lolosoli: Na tungependa mashamba yote ambaye yako katika pastoral land yaani mahali ambapo tunalisha wanyama iwe kwa mikono ya community ya pastrolists.

Translator: *na kore ilchambai loti ngojitin neinia nairiteyeki siom, lechoyeki appa, keyeunni paye etti ngaik elolo tungana laramatak lo siom.*

F.D Lolosoli: Hatungependa watu kutoka nje wawe na mashamba huku ndani lakini wanaweza kupata mashamba katika areas za town.

Translator: *mikiyeyu notum lolo tungana ilchambai teddie te ngoji naramaiteki siom na tana keidimay neponu na neshori ilchambai tatua towoni lakini mara teddie naramaiteki siom.*

F.D Lolosoli: Kwa hivyo,tungependekeza kwamba Trust Land Act iondolewe.

Translator: *na ikijo na kore inia naji Trust Land Act meiteinni pii.*

F.D Lolosoli: Kwa upande wa uchungaji,

Translator: *kore te nkirita,*

F.D Lolosoli: tungependa sana mambo ya uchungaji yaangaliwe kabisa.

Translator: *ikiyeyu ne ngorri lomon le nkiritta pii.*

F.D Lolosoli: kwa sababu inaonekana ya kwamba serikali ya Kenya inaongea tu mambo ya mashamba peke yake lakini mambo ya ufugaji hawaongei.

Translator: *kejo kidol taa ajoy kore serikaliang kore ntoki nairorita na lomon le ilchambai ake na kore lomon eipirita siom meitoki nairorita.*

F.D Lolosoli: Na bila mahali pa kuuzia hawa wanyama,

Translator: *na kore tena maeatay ngoji naimirakini kunna sioom,*

F.D Lolosoli: bila kuangalia hali ya hawa wanyama,

Translator: *meingorri notuu kuna sioom tana ramat ekuna sioom,*

F.D Lolosoli: kwa upande wa afya,

Translator: *te ngungurat te supato meata moyantinerei,*

F.D Lolosoli: wale wanatengemea ufugaji wamekuwa na umaskini mkubwa sana.

Translator: *kore kulo tungana lairirtak le kullo sioom etta misikino wolleng wolleng.*

F.D Lolosoli: Basi tungependa yale yote yanayohitajika kwa uchungaji wa wanyama na uuzaji wa wanyama, tutengenezewe.

Translator: *ikiyeu naa kore pooki naipairuta kuna sioom mirita ee kuna sioom, ildawai le kuna sioom naitibirakini iyioo niena tokitin pooki.*

F.D Lolosoli: Ile machine ilikuwa inasaga nyama hapa Archers Post, tungependa irudishwe.

Translator: *kore si machini appa engirri appa natii emachini tene ikiyeu naa abaki ninye tana keidimay nerunyuni.*

F.D Lolosoli: KMC pamoja na Livestock Marketing Division, ianzishwe tena kama ilikufa.

Translator: *kejo kore na KMC inia na nasita wochi ilkazi le ngirri, menyoyeki woitoki.*

F.D Lolosoli: Hizi mazoezi ambazo tumeweka karibu kila mahali, lazima zionekane zinafanya kazi ndiyo huyu mfugaji apate faida.

Translator: *kore si kuna ngojitin nateshetaki namirreki kunna sioom, keyeuni paye eyellounni ajoyo keatay na mara keatay ake pengori, neatay neas siay.*

F.D Lolosoli: Kuna pia nafasi ya kutafuta kazi na pia ya maendeleo.

Translator: *keatay si mpaach nayareki siay wo mpaach embulata.*

F.D Lolosoli: Tungependa sana tuhakikishiwe ya kwamba ule mkate ambao ulikuwa umesemekana uwe unafika kila mahali na kila mtu awe anaonja huo mkate.

Translator: *kore duoo lomom eroroki loji National Cake inia mkate nayeunni penya kila iltungani leKenya, nkerrai pooki le Kenya naino mera si peta nokwa ake woti Nairobi wonya, metabaki kila nkerrai te corner pooki enakop.*

F.D Lolosoli: Ile faida yote ambayo inapatikana mahali kama hapa sasa tuko na Samburu National Reserve lazima hiyo faida ibaki hapa na iendeleshe hapa.

Translator: *kore mpaach natumoki tana mbulatta natumoki te ngoji etuwana taata ale kazi le Samburu lodge, kore ntoki napuku tene lazima peye eiboki nerret iltungana lenia ngoji woingua innie ngoji.*

F.D Lolosoli: Labda niwapatie mfano kuhusiana na mambo ya uandikishaji wa serikali.

Translator: *kaidim tata naitodol ntay nkitayunyukot natuana sirare te mbata eserikali.*

F.D Lolosoli: Wakati mwingi tunaabiwa ya kwamba jeshi wanataka kuandikisha, watu waende Maralal.

Translator: *naa keji te ngatitin kummo, kesirichoy ilkiyay na kore ngoji nasirishereki keyeuni pepuo iltungana Maralal.*

F.D Lolosoli: Na ukienda pale, unakuta hizo nafasi mnaambiwa muende mjaribu, kumbe zimejazwa zamani.

Translator: *kore peiye ijjo chommo inia ngoji appa eidippi atissir iltungana naa kore naina paashi naishori etuwana appa naina ngojitin meatay abaki nabbo natiinnie neaku kopoy ake aiput mbaachi.*

F.D Lolosoli: sasa maskini wanasumbuliwa hapa tu kwa kuchoma pesa yao mpaka Maralal na kumbe kazi imepenwa kitambo.

Translator: *neaku kore ake miskino keiriani ake ninche meata si naikoni taabuni ake epanikini tekeper taabu, kijokini ake tarabunye chomo nemeta nikipoy aitas ikipejori ake tene nipejori nilo nichukunye eitoki ake eene.*

F.D Lolosoli: Ningependekeza ya kwamba nafasi kama hiyo ikitoka, iwe distributed all over the country na pia ikija kwa District kama tuko na location sita na kuna sita wanaandikwa, at least kila division wapate mtu mmoja mtu mmoja na location ipate namna hiyo badala ya watu wote kuchukuliwa tu kutoka Maralal na watu wengine wanasahuliwa.

Translator: *kijo na nikijo teinia paash, kore na mpaash esirare etuwana inia korre tanaeku keatay mpaash neassita nkopp pooki, kore na netuwana ne district, lazima peyello district nkerra enyenna ajjo keatay echi division naji ngainia teatay lacion naji ngaiinia, naaku lazima peoror inia paash tana keatay nambai eltungana naishoyeke, neyeti ayya mabobo tekila ngoji, metta kewaki pookin.*

F.D Lolosoli: Kuna nyingine inaitwa Affirmative Action sijui inaitwa nini kwa Kiswahili.

Com. Muigai: Haya tumeelewa.

F.D Lolosoli: mumeelewa, yaani ujipikaji wa kufanya kitu.

Translator: *ntooki nikingorita iyye peye itum atassa.*

F.D Lolosoli: na kukaa katika maendeleo

Translator: *kejo taa kore etuwana anabatang nikitii iyioo ana matejo kulo tungana eramatisho, ketirikineteke anabata amu kore mpaashi ena ngoji meata woya nabo nindim iyye ataasa nemeata nabbo naningoy einno.*

F.D Lolosoli: Kwa hivyo,tungependa hiyo Affirmative Action iwekwe iangalie hiyo shida ambayo ilikuweco.

Translator: *ikiyeu na inianayere peye eyyelo iltungana nyioo essata pe eitashepeta kore iltunganikeyolo ajoo kata mpaach naidim naas siay.*

F.D Lolosoli: ili nasi tupatiwe nafasi ya kudevelop tukute wale wengine.

Translator: *peshori abaki iyioo inia mpaash nikibul mikiniapu lokua ilkulle.*

F.D Lolosoli: pia Affirmative Action iangaliwe sana kwa upande wa vijana,

Translator: *na kore si inia paash naingorita siasicho nayasi ilkazinlazima pengori te mbata elikijanani.*

F.D Lolosoli: na pia upande wa kina mama

Translator: *wo ntomonok si.*

F.D Lolosoli: na Constitution pia tungependa iwe kama kuna sheria yeyote ambayo iko na discrimination, yaani ugawaji ndani yake, iwe inaweza kuiondoa hiyo sheria bila hata kusumbukana.

Translator: *nejo kore si ngay, keyeuni meta kore sheria nemengor iltungana pookin tana nawor iltungana aijo kekoja alle tungani nkoja alle, mikiyou sheria natuwana inia, kore sheria lazima peaku nabbo sheria naingorita iltungana pookin.*

F.D Lolosoli: Nafikiria hayo ndiyo mwisho,nitawaachia hii karatasi.

Translator: *kejo lolo aidipa nanu.*

Com. Muigai: Asante sana. David Lekomet, uko hapo?na afuatwe na Lenatank Lenene, karibia ndugu.

David Lekomet: Asante sana kwa kunipea nafasi,

Translator: kejo ashewolleng kincho mpaash.

David Lekomet: Kitu ya kwanza ningependa kupendekeza,

Translator: *kejo kore ntoki ekwe kayeu naitey nkitoduata,*

David Lekomet: ni juu ya Pre-amble

Translator: *kejo ana ntokitin ekeper naisishereki.*

David Lekomet: Hapo kwa Constitution yetu ya Kenya,

Translator: *kejo kore taatua nkitanapat ang e Kenya.*

David Lekomet: haija onyesha Pre-amble yaani maoni ya watu

Translator: *etu naa etodoluni duoo matejo ana nkitoduat ana nkirorort eltungana.*

David Lekomet: vile wanataka waongozwe,

Translator: *ana naye periki,*

David Lekomet: na vile hawataki.

Translator: *ana nemeyeu.*

David Lekomet: Basi Pre-amble yangu ningesema hivi;

Translator: *kejo kore taata tengutoduata enye,*

David Lekomet: Sisi wana Kenya

Translator: *kejo kore iyioo ikiira iltungana le Kenya,*

David Lekomet: tungetaka tuwe ndugu moja.

Translator: *ikiyeu pikiaku lalashara tenebbo.*

David Lekomet: na kukemea yale madhara yanayohuzu watu

Translator: *nkintura ana ntorok pooki naitoruo iltungana.*

David Lekomet: ambayo yanatufanya sisi tugongane kila wakati.

Translator: *ana naisho iyioo matarata te ngatitin pooki.*

David Lekomet: Ni lazima tuwe ndugu,tujue lengo letu ni nini.

Translator: *neshakino tenekiaku lalashara nikiyelou ajjo nyioo dei nkipirata ang nati tekwe iyioo.*

David Lekomet: Ni lazima tuseme hatutaki wizi,

Translator: *nikijo mikiyeu mburore,*

David Lekomet: hatutaki uuwaji wa watu,

Translator: *mikiyeu si ilkiye lo iltungana wo aarri iltungana,*

David Lekomet: tunataka tuishi vizuri na tuongozwe kama vile tunavyo taka tuongozwe.”

Translator: *ikiyeu pikiweni te suppatisho neriki iyioo ana te rikoto supat neshakino iyioo periki.*

David Lekomet: Ya pili,

Translator: *ne arre,*

David Lekomet: ni juu ya mchanga.

Translator: *naipirita nkuluppo.*

David Lekomet: Ningeongea juu ya mchanga kusema hivi;

Translator: *na kore tana airro te kepper nkulupo na kajo enchi,*

David Lekomet: kuna watu ambayo wamepewa pengine mashamba au ploti

Translator: *keti iltungana woichoki ilchambai ana woichoki ploti.*

David Lekomet: miaka mingi sana

Translator: *larrin kummo sana.*

David Lekomet: lakini hawana ile haki ya kusema hii ni mali yangu

Translator: *kake meata duoo ninye ntoki naipira notodolu ajjo kore taa ana toki naa nenyee koon.*

David Lekomet: Sija pata Title Deed kwa ploti,

Translator: *etuetum nochi naji Title Deed e plot,*

David Lekomet: na nimekaa kwa hiyo ploti kwa muda mrefu na hata nimejenga;

Translator: *ateweinie iinia plot natesheta larin kummo.*

David Lekomet: Kuna uoga yangu kuwa pengine ploti hii ninaweza kunyangaywa siku moja na mtu.

Translator: *kejo kore tatua nguretisho*

David Lekomet: So ninapendekeza na kusema,

Translator: *kejo kajo taata te ngudatuai,*

David Lekomet: watu wapewe documents ambayo inachunga mali zao

Translator: *peshori iltungana ntokitin nairita mali enche.*

David Lekomet: kama Title Deed kwa ploti,

Translator: *tana Title Deed tatua ploti,*

David Lekomet: hata kwa mashamba.

Translator: *abaki te ilshambai.*

David Lekomet: kama amepata kwa njia ya halali.

Translator: *netoki atum te ngoitey naishakino.*

David Lekomet: Point ya tatu;

Translator: *ne unni,*

David Lekomet: inheritance-kurithi,

Translator: *kejo taata anaochi iltungani taa taata teneolotu aya malin elikay*

David Lekomet: Kurithi mini ninasema watoto wote ambao ni wako wawe ni wa kike au wa kiume wana hali sawa na wanatosha kupewa uridhi sawa.

Translator: *kejo matejo ta taata napirita duoo nkerra eltungani amu iyillo na ajjokaore taata Sambur tana lewa ninche woya sioom ee menye lakini kore ana nkerra pooki nikincho ngai eshakino peya ninche kuna sioom pooki.*

David Lekomet: So, wazazi wana haki ya kusema hiyo wapee watoto wao kile wanachotakikana kupewa bila kubagua kuwa huyu ni mvulana au ni msichana.

Translator: *echakino pa kore iltaiwwo nejo neowrokini nkerra enche pooki sioom metoki aworr ajo ntito ana, ana layeni alle.*

David Lekomet: Point ngine,

Translator: *kejo kore etoki ngay nkitoduata*

David Lekomet: Usalama:

Translator: *serianni.*

David Lekomet: usalama tunataka uwe imara.

Translator: *kejo ikiyeu pikiata seriani enadede naitashe te ngatitin pooki.*

Davi lekomet: Tunaomba serikali yetu,

Translator: *ikomom serikali ang,*

David Lekomet: ichukue wajibu wake

Translator: *peya ninche mpaash enche,*

David Lekomet: na kukinga kila Mwanakenya kwa yale mabaya ambayo yana ambatana na hali ya kisasa.

Translator: *nerita le nkop ang ee Kenya te ngoitey napirita ana wanata ee taata.*

David Lekomet: kwa sababu mfano moja,

Translator: *nkitanyunyukoto nabob,*

David Lekomet: mimi nina mali sasa, ngombe na mbuzi,

Translator: *kaata sioom, ngishu wo ntare.*

David Lekomet: lakini siamini ni mali yangu kwa sababu hakuna usalama kwa mali haya.

Translator: *kejo namairuk ajjo nainen naina sioom tengaraki kadol ajjo meatay seriani tatua naina sioom.*

David Lekomet: Siku moja mtu anaweza kungia na kubeba hayo mali na inaenda hivyo, na ripoti tunafuata kutafuta ukweli,hakuna wakati utaona ukweli.

Translator: *kejingu ake iltungani hay paar nabo naya nainia sioom nikirurukore iyioo te nkitanapat ayya neaku meatay abaki ntoki natumeki.*

David Lekomet: Point nyingine;

Translator: *kejo kore etoki hay kitoduata,*

David Lekomet: sharing of the national cake.

Translator: *ana ntoki nikiponu taata aworikino na nochi cake natumi ana duoo tatua nkop ang e Kenya.*

David Lekomet: nafikiri hatuangalii kwa kila mahali kusema hii ni kabila fulani au hii ni kabila fulani-sisi wote ni Wanakenya na sisi sote ni watoto wa mama mmoja ambaye ni Kenya.

Translator: *nimikuponu na aworr ajjo kore dei kuna kerra na nello marrei, kore kuna kerra nelo marrei na kore iyioo pooki ikira nkerra elpayan obbo na nkerra e Kenya ikira pooki.*

David Lekomet: Kwa nini basi tubaguliwe, wengine wakule national cake na sisi tuna kula mawe?

Translator: *ainyoo pe egelari iyioo na kore ilkulikay tungana netum na cake e nkop ang e Kenya lakini na kore ilkulikay neaku metum.*

David Lekomet: Tunaomba basi serikali ituangalie sisi na kujua pia sisi ni sehemu yake!

Translator: *ikiyeu pikijoki serikali pengor abaki iyioo kira laramat le sioom neyelou ajjo ikira abaki iyioo sesen lenche.*

David Lekomet: Kwa sababu yale yote yanafanyika kwa kujenga serikali hii ya Kenya, mimi kila moja wetu, anachangia.

Translator: *amu kore taata nchetata nikichet serikali ekenya nakore abaki nanu wo likay neaku ikiti pooki kishetitita.*

David Lekomet: Basi kama tunachangia mbona hatukuli ile keki sehemu kidogodogo tu, bora kila mtu aweze kuonja?

Translator: *wo tana ikiti pooki atua inia ramat, anyoo na pemoworokini kila iltungani petum ake nkini toki nkini toki.*

David Lekomet: Basi point nyingine.

Translator: *kejo atoki hay kitoduata.*

David Lekomet: haki za binadamu.

Translator: *kejo ana ramat naramati iltungana.*

David Lekomet: kila mmoja anatakikana kuchungwa na sheria kama mwingine katika nchi hii ya Kenya

Translator: *echakino peye kotre iltungana poki netum ramat ana nkitanapat naramateki ramat naramatitay iltungana le Kenya.*

David Lekomet: na wajue ya kwamba, hiyo haki ambayo inamlinda mtu akiwa ofisini Nairobi ina mlinda pia mtu wa remote area kama mahali tuko.

Translator: *meta kore tata inia kitanapata neaku keripito iltungani woti ofisi tedie te Nairobi neripito iltungani woti ngojitin taata nikiti iyioo.*

David Lekomet: Point nyingine;

Translator: *ngay kitoduata enye etoki;*

David Lekomet: property ama mali za watu:

Translator: *ana ntokitin inchi eltungana:*

David Lekomet: lazima sheria itungwe na iseme sabamba ya kuwa, kila kitu ya mtu, kila mali ya mtu lazima ichungwe.

Translator: *nejo kore taata petibiri ana naina nkitanapat pooki, kore sioom eltungani eshakino peripi te ribotto supat.*

David Lekomet: Point nyingine;

Translator: *ngay etoki,*

David Lekomet: Education:

Translator: *mpata e nkisoma:*

David Lekomet: kwa upande wa education, ndugu zangu wale wameongea mbele wameongea mengi

Translator: *kejo kore taata loiroro tekwe erorolomon kummo.*

David Lekomet: lakini mimi ningependekeza upande wa structures-

Translator: *kejo kayeu nanu naitodolu ana tessedi naina kitoduat enche-*

David Lekomet: mijengo za shule.

Translator: *matejo taata nchetare.*

David Lekomet: Lazima tuangalie tunajenga mijengo ambayo kila mwanafunzi akiingia anasikia ako mahali pazuri ya kuweza kusomea na anajisikia ako katika hali nzuri,

Translator: *kejo kore duoo te mbata enchetere, nacheti naake nchetere neata tipat ana supat paa kore nkerrai pooki nalotu nodol ajo kore ngoji nati naangoji nateshetaki aitibiraki na ketii ngoji supat.*

David Lekomet: sio kusema mimi niko remote area mimi nijenge nyumba ya makuti kama darasa.

Translator: *na mara ijjo katii nanu naii ngoji taa ana goji nikiti na kore darasa nasheti naaku na ne nochi parrua*

esere.

David Lekomet: lazima tujenge darasa ambayo inaonekana ni sawa kwa wote.

Translator: *nikichet duoo matejo darasa ana ngaji nabbo ake tenebo wo nokua pooki.*

David Lekomet: point nyingine moja ya mwisho:

Translator: *etoki ngay nabo esedi,*

David Lekomet: mambo ya pastrolist;

Translator: *matejo mpa e laramatak.*

David Lekomet: hawa watu wa pastrolist, kwa kweli sisi tunakaa tu, na hakuna sheria inatuchunga.

Translator: *kejo kweini ake laramatak meta ninche nkitanapata naripito ninche ana nairita ninche.*

David Lekomet: Kwa sababu katika Constitution ya Kenya, hakuna mahali inaonyesha mambo ya pastrolist-Law or Acts protecting those people.

Traslator: *kejo kore taatua nkitanapat poki e Kenya ktodolu ajjo kore laramatak le sioom neaku meat ninche ntoki naripito ninche ana nairita ninche.*

David Lekomet: Sasa napendekeza ya kwamba, lazima sheria iwekwe ya kulinda mali za watu kama hao mifugo

Translator: *nejo kore taata te nkutodata enye kejo pe eitibiri nkitanapata naripp taata lolo laramatak lo sioom tenebo wo sioom enche pooki.*

David Lekomet: na serikali iwe tayari kutetea wafugaji wakati mali zao wanapotea , lazima wafuate na watoe mahali penye wameingia

Translator: *netoki serikali aku ketii tayari pa kore peimin sioom elaramatak neaku ketii ninche tayari peyeya te ngoito naishakino ana motummi.*

David Lekomet: kwa njia zote,

Translator: *tatua ngoitoy pooki*

David Lekomet: watumie akili zao zote na nguvu zao zote.

Translator: *neidim aitumiai mparnot enche pooki ana ngolon enche ana motummi.*

David Lekomet: Ni hayo tu kwa leo, na ninasema asanteni.

Translator: *inia nake ajjo tanaparri, na kajo ashewoleng.*

Com. Muigai: Asante sana. Bwana Lenene. Lekoitip yuko wapi? Yuko tayari.okay ndiye utafuata.

Translator: *Lekoitip iyye eigerro.*

Lenene: Yangu ya kwanza ninasema ya kwamba ninashukuru nyinyi nyote wale ambao mlikuwa hapa,

Translator: *kejo karunyoki ntay naashe ana kullo pooki woito enne,*

Lenene: na ni mara yangu ya kwanza kuwaona nyinyi ambao mumefika hapa, mkiwa watu wa serikali.

Translator: *kejo naa ngata enye na duoo natodua ana iltungana duoo ewoito erra ninche lasiayak le serikali.*

Lenene: Nafikiri nyinyi vile mumefika hapa, mko na haja ya kwamba mnataka kujua shida ya binadamu yeyote yule ako hapa.

Translator: *na kejo kore taata iyeito ene, iyeito duoo piyelou ana sinna pooki eitti atua iltuingana lenne piyeito.*

Lenene: Tuna muongozo wa serikali ambayo inatuongoza, lakini tunaona ya kwamba hakuna usaidizi wanatupatia.

Translator: *nnejo kore ana tatua retto eserikali echi naretito iyioo kidol iyioo etuana mikiata retto tatua innia retto eserikali.*

Lenene: Kwa sababu sasa, maneno mengi ambayo watu wameongea, ile point ambaye niko nayo watu wengi wameongea.

Translator: *nejo tengarake kore duoo pointi nata, erroro duoo iltungana wororo tekwe.*

Lenene: na ninataka kusema kidogo kwa zile hawa walisema.

Translator: *na kejo kayeu ake najo nkunninini tatua naduoo pooki natejo ninche.*

Lenene: Kama barabara ingewekwa lami, kwa sababu tangu 1978 mpaka saa hii

Translator: *kejo kore duoo ilbarabarani lenkopang tana kepiki lami, amu kore kutoka peinni iyioo larri le 78 mpka taata.*

Lenene: ndiyo unaona ile shida ukisikia serikali wametoa pesa ya kusaidia watoto, ya kusaidia walimu, tuseme ile pesa wanatoa kugawia watu wa serikali.

Translator: *kejo eitey serikali duoo matejo shilingini duoo nareiteki nkerra, narreteki ilmalimoni, ana si ake shilingini eserikali naiteinni duoo na aworworoki duoo siaytin.*

Lenene: Na kama sasa vile tuko hapa, ukiona mahali kama Maralal, ni mahali ingestahili kuwa na Mayor sio Clerk.

Translator: *kejo kore taa duoo ngoji tididol etuwana ene, ana ngoji natuwana Maralal eshakino na duoo peta keata*

loichi kitok le kunda najji town council mara clerk wotii.

Lenene: Kwa hivyo,kile kitu ambacho ninataka kuongea zaidi ninataka iangaliwe, ni kuwa hapa kugawe kuwe mara mbili yaani Wamba iwe District ndiyo MP awe hapa, na shida hii yote itaisha.

Translator: *kejo ninye kayeu taata Maralal wo enne neaku anabata District neguari iddie petum sinna aishunye tatua iyioo.*

Lenene: kwa sababu ukijaribu kufikia ule msaada yote ingekuwa inatoka hata ofisi ya President, hata Mzungu akikuja,anajua hii barabara iko kutoka hapa mpaka Cairo.

Translator: *kejo ikiyeu abaki taataamu tene owonn iltungani tedie te Nairobi ana tene ellotu taata ilmusungui te wilaya na keyollo ajoyo kore ilo barabara kello erra supat mpaka ena ngoji naji Cairo.*

Lenene: Kwa hivyo sisi tunanyanyaswa.

Translator: *kejo kore iyioo kiti enne ikidoletuwana mkietta retto kitok wolleng kerittay iyioo.*

Lenene: Serikali hawana gari,

Translator: *meata lasayak le serikali ngarin woti enne,*

Lenene: ofisi ya walimu hawana gari yao,

Translator: *kore ebaki te mbata enkisomma meatta ngarin enche,*

Lenene: sisi tukiwa wachungaji hata hatuna mahali pa kuenda kwa Daktari mkubwa ambaye ako na chemist.

Translator: *kejo kore ikira iyioo laramatak lo sioom meti ebaki ofisi netuwana ngaji nochi namireki ildawai nikipuo nati tenne.*

Lenene: Kwa hivyo yangu ningestahili kusema,

Translator: *kejo eshakino duoo paajo,*

Lenene: ile maneno ilisemekana ya Human Rights,

Translator: *kejo kore ta duoo naishakino peji na duoo ntoki naipirita iltungani.*

Lenene: serikali hawaoni ukweli wa binadamu.

Translator: *kejo kore serikali neatay taata na medolita ninye ndedei eltungani.*

Com. Muigai: Asante sana.mzee Lokoitip afuate na afutwe na Emanuel Lepasso.

Translator: *kejo ashewoleng. Lokoitip nyioo, wo Emmanuel Lepasso.*

Lekoitip Lewarte: *kajo karra nanu ilpayan kitok ararri,*

Translator: Anasema yeye ni mzee, ambaye amezeeka.

Lekoitip Lewarte: *na kore taata neturari mamboi eappa, iltungana kutwa nelottuha toki naji maendeleo mekurre eyyeunni inia toki,*

Translator: Watu wametupa yale mambo ya zamani yale yao ya zamani, halafu kitu kingine inaitwa maendeleo sasa imekuja.

Lekoitip Lewarte: *amu kore appa iyioo kiramatisho mikiata ntoki najji nkarna ilchamba.*

Translator: Kwa sababu sisi tukiwa wafugaji tunachunga, hatuna kitu yenye inaitwa kwa jina shamba.

Lekoitip Lewarte: *kore nkerang tene kitum ngolong, iltungana wejji ilmerro ninche lalashara lang nikipo ayeunye ndaa te nkopp elmerro, kitii Laisamis, kitii Marsabit.*

Translator: Tukipata njaa wakati wa jilali- wale wandugu zetu tuliokuwa nao karibu ni Wameru, hata tukiwa huko, tunajua tunaenda kuchukua chakula huko.

Lekoitip Lewarte: *nimikiyello taata nayewo natorro iyioo wo ilmerro, wo ilcumme. Kira appake lalashara, na ilmerro appa wotay ilchambay, nikippuo asarr lolo chambai airrot ngirron, nikippuo ayau inia daa.*

Translator: Hatujui ni nini imetugawa sisi na Wameru, na Turkana na sisi tulikuwa wandugu. Wameru ndiyo walikuwa wanalima tukipata shida, tuanaeda kuchukua chakula huko, lakini siku hizi tumegawanyika.

Lekoitip Lewarte: *na kore taata ilo rerei tana keata naikunay, ikyeu nikiweni nikitu appake kiweinni wo ilmerro, wo ilkume.*

Translator: Kama kuna njia ambayo inaweza tengenezwa turudie ile mambo yetu ya zamani, basi mtuonyeshe kwa sababu tunataka kukaa pamoja na hawa Wameru na Waturkana, na tukae kama ndugu.

Lekoitip Lewarte: *ana lalashera wongarr kinna.*

Translator: Kama wale watoto ambao wamezaliwa na mama moja.

Lekoitip Lewarte: *inia ta taata ejjo allepayan ararri, kore na ana taata nagell iltungana ajjo ilmerro kuldo, ilcumme kuldo, Nandi kuldo, lkimat kullo, sappare innia toki merrik naa iyioo.*

Translator: Ninasema mimi mzee ambaye nimezeeka, ninasema mambo kama hayo, mimi sitaki mambo ati ni Mnandi yule, Mkikuyu yule, kabila gani yule. Hatutaki hiyo kwa sababu haitatuongoza.

Lekoitip Lewarte: *mikiyeu tena keata duoo naikunai.*

Translator: Hatutaki-kama iko njia inaweza kufanywa ili tuwe kitu kimoja.

Lekoitip Lewarte: neja ajjo nanu tena ilpayan arari.

Translator: Basi mimi ninasema hivyo.

Com. Muigai: Asante sana mzee jiandikishe hapa. Emmanuel, Stephen Karani, halafu atafuatwa na bwana Ambrose.

Emmanuel Lepaaso: Nimeshukuru sana kwa wale wote wamekuja hapa kuchangia, na wale wenzangu wote ambao wamejaribu kuchangia, nimeshukuru sana.

Translator: *kejjo karunyoki naashe ana lalasharra lainen pooki duoo woito aroro kullo ommon te ne,*

Emmanuel Lepaaso: Hata hivyo,mimi sina mengi ya kuongeza kwa sababu yamechangiwa,

Translator: *kejo maata mabaa kummo naitoki airro mau eroroki nkummo.*

Emmanuel Lepaaso: kwa sababu hiyo,itapotezea wakati wale wenzangu ambao wako na mengi ya kusema.

Translator: *amu keidim naiminne duoo nkata elalashara lainen kummo woetta duoo mbaa duoo najo.*

Emmanuel Lepaaso: Kwa hivyo ni afadhali kusema mafupi moja, mbili,

Translator: *nekash pajjo nabob, arre te ndoropo,*

Emmanuel Lepaaso: ndiyo kusudi wengine waendeleo.

Translator: *petum ilkulikay ashom kwe.*

Emmanuel Lepaaso: Na mimi yangu ni moja;ya kwanza:

Translator: *kore nenyekwe,*

Emmanuel Lepaaso: ningependekeza kuongea kuhuzu walemavu,

Translator: *keyeu ninye neirro lomom iltungana tardo.*

Emmanuel Lepaaso: kwa sababu naona kwamba serikali haiangalii walemavu.

Translator: *amu kejo kore serikali na mengorita iltungana tardo.*

Emanuel Lepaaso: Wanaangalia tu wale wanaojiweza.

Translator: *kengor ake iltungana woidim atte.*

Emmanuel Lepaaso: Na je, walemavu watasaidiwa na nani?

Translator: *wo taa iltungana tardo ngay worret ninche?*

Emmanuel Lepaaso: Kwa hivyo ningetaka kabisa serikali pia ijaribu kuangalia mambo ya walemavu.

Translator: *naa kayeu duoo serikali pelotu aingorr woleng lomon lo iltungana tardo.*

Emmanuel Lepaaso: Hapo miaka za nyuma,

Translator: *kejo kore appa kuldo arrin woishari,*

Emmanuel Lepaaso: tulikuwa tunapata usaidizi

Translator: *ikitum appa retto*

Emmanuel Lepaaso: na usaidizi ulikuwa unatoka kwa upande wa misheni.

Translator: *na kore appa retto nikitum na naigwa mbata elmishen.*

Emmanuel Lepaaso: Tulikuwa tunapata hata viatu,

Translator: *nikitum namuka.*

Emmanuel Lepaaso: tunasaidiwa kwa masomo.

Translator: *nerreti iyioo te nkisoma.*

Emmanuel Lepaaso: na hapo tunaendelea mbele.

Translator: *nikipuo kwe appa nyiakata.*

Emmanuel Lepaaso: Kunakuwa na uhai

Translator: *neaku iyata na ngishui tengaraki ikiretitoi.*

Emmanuel Lepaaso: hata unapata ujuzi.

Translator: *nitum ngenno.*

Emmanuel Lepaaso: ya kujiendelesha.

Translator: *pidim ateroto koon.*

Emmanuel Lepaaso: Kwa hivyo ningomba serikali,

Translator: *kaomon serikali,*

Emmanuel Lepaaso: badala ya ile ofisi ya Social service ile ya Maralal,

Translator: *ana tengarake eddia ofisi neret kullo tungana kutwa te Maralal.*

Emmanuel Lepaaso: ile usaidizi serikali inatoa kwa walemavu irudi iwe ni misheni.

Translator: *nekach paa kore inia retto echi natuma serikali nerunyokinno ettoki ngaik elmisheni.*

Emmanuel Lepaaso: misheni ijaribu kuangalia walemavu katika kila division.

Translator: *naa kore lolo tungana eji ilisheni nejaribu aigorr lolo tungana tardo tatua divisioni pooki.*

Emmanuel Lepaaso: Kama kinawezekana,

Translator: *tana keidimakinoi,*

Emmanuel Lepaaso: kama ni kazi wapangiwe.

Translator: *tana siay neitibirakini.*

Emmanuel Lepaaso: ama wapewe materials ya kujifanyia kazi

Translator: *ana eshori ntokitin naasihere tatua siay lenche*

Emmanuel Lepaaso: na pesa kidogo ya kuweza kujiendelesha

Translator: *wo nguti shilingini naidim ake atereite atte*

Emmanuel Lepaaso: kwa sababu nikiwa na mazoezi ya ufundi wa mbao,

Translator: *amu tana duoo kata siay naasita te mbata elfundii le mbawoi,*

Emmanuel Lepaaso: kama hata serikali haita nipatia pesa,

Translator: *tana maisho duoo serikali matejo ropiyani,*

Emmanuel Lepaaso: nitapata kwa mkono wangu.

Translator: *naa katum ana kaipung te ngainai.*

Emmanuel Lepaaso: Kama serikali itanipatia machini ya kushona nguo,

Translator: *tana aisho duoo serikali machine duoo naripe nangan,*

Emmanuel Lepaaso: na wanipatie pesa kidogo,

Translator: *naisho etoki nguni shilingini,*

Emmanuel Lepaaso: nitajifanyia.

Translator: *na kaasaki dei koon.*

Emmanuel Lepaaso: sitaomba,

Translator: *maomonu,*

Emmanuel Lepaaso: nitajifanyia kwa jasho yangu.

Translator: *naasaki koon te nginyinyiret ai.*

Emmanuel Lepaaso: Kwa hivyo ningependekeza,

Translator: *naa kajjo duoo te ngutoduatai,*

Emmanuel Lepaaso: serikali badala ya kuimba pesa zinatolewa kwa walemavu,

Translator: *ana tenejo duoo eran'y s serikali ajjo keitakini tardo shilingini,*

Emmanuel Lepaaso: na wanasema wametoa,

Translator: *nejo ikinteitwa,*

Emmanuel Lepaaso: imeingia kwa mfugo ya maofisi.

Translator: *nejing ake ilpenia le ofisini.*

Emmanuel Lepaaso: Hapo haitufikii.

Translator: *mebaki dei iltungana tardo tene.*

Emmanuel Lepaaso: Kwa hivyo ni afadhali

Translator: *neeshakino,*

Emmanuel Lepaaso: kuundwe chama kabisa ambacho kinaangaliwa na misheni

Translator: *na peitibiri duoo ana ilturur woidim ataramatalolo tungana woeimimbata elmisheni.*

Emmanuel Lepaaso: inaenda kwa mtu kwa mtu.

Translator: *nelo neti iltungani wo iltungani.*

Emmanuel Lepaaso: Kama niko kwa nyumba,

Translator: *tana katii nkaji,*

Emmanuel Lepaaso: kama niko kado kidogo na nyumba,

Translator: *tana katii tabata ekaji,*

Emmanuel Lepaaso: atakuja kunipata.

Translator: *kalotu attum.*

Emmanuel Lepaaso: Lakini sio kuni imbia ngoma ‘imetoa pesa milioni hiyo’ na mimi sioni

Translator: *mara paranyakini sungolio ‘kinteiutwa shilingini million naba neja kake etu Addol’*

Com. Muigai: Tumeshika hiyo.

Translator: *kijokini kimbunga innia.*

Emmanuel Lepaaso: Kwa hivyo, nimeshukuru. Na ni hayo tu nitachangia.

Translator: *basi kejo innia nkitoduata enye.*

Com. Muigai: Asante Emmanuel. Stephen Karani. Jiandikishe hapa Emmanuel.

Stephen Karani: Mimi ningependa kukuguzia maneno kama matatu hivi au mawili hivi.

Translator: *kejo kayeu pairro lomom etuwana okuunni ana warre.*

Stephen Karani: Kitu cha kwanza, nafikiri mlikuja hapa kwa ndege na mliona umati wa watu wametoka shemu mbalimbali

Translator: *kejo kore ntoki ekwe kore duoo piponunu te ndege, hai, itodua duoo iltungana etapashpashunye aimmu ngojitin naworworo, iltungana kummo wolleng.*

Stephen Karani: wanashangaa sana;

Translator: *neingasia wolleng.*

Stephen Karani: hii ni serikali gani!

Translator: *nejo kaa serikali taa ana neata ana motoonyi nolo te nkeperr Engai!*

Stephen Karani: Wakati ndege ilitua, wakaona, “ee mbona ni kiraoni ya polisi ile”.

Translator: *nejo kore pedou ndege nejo penijo “ketuwana nkirawoni elpolisi ana”.*

Stephen Karani: Kuna nini?

Translator: *nyodei netase anapar?*

Stephen Karani: kwa sababu hawakuwa wanatarajia mkuje kwa barabara.

Translator: *amu meyollo ninche kejo ninche iponunu ake te ilbarabara.*

Stephen Karani: kwa nini hamjakuja kwa barabara, mnakuja kwa hewa?

Translator: *nejjo tengaraki enyopetuponunu te ilbarabara, niponunu te suwwo?*

Stephen Karani: ile shida iko Kenya hii,

Translator: *kore sinna likiata tena kopp ang e Kenya,*

Stephen Karani: nyinyi kwanza mrudi huko Nairobi mtatue shida yenye iko ndani yenu

Translator: *nirurunyonyo engass abbo Nairobi niintey sinna lotii atua serikali teddie te Nairobi*

Stephen Karani: na hiyo ni corruption.

Translator: *na kore innia na kuna baa na eshake enalutore nalututoi ake iltunana te kuna shilingini netanya appa esuppatu.*

Stephen Karani: Mnaweza kutusaidia sisi raia namna gani na nyinyi hamjatatua shida yenu?

Translator: *kejjo aji taa ingoko tena ireret raia netungasngas ntay aitibir lochi sinna woiti atua ntay, aitey na somwaa nikitii ngong’u iye.*

Stephen Karani: Northern Kenya saa hizi wanasema hapa si Kenya, huko ndiyo Kenya upande ule kutoka Isiolo.

Translator: *kejo kore taata ninilotu anabata meinyarri na mbata eIsiolo ana anabata najji Northern Kenya, keji mara Kenya ana idia bata dei Kenya nati lami.*

Stephen Karani: lami inaishia Isiolo,

Translator: *na kejo kore lami neishunye te Isiolo.*

Stephen Karani: railway inaishia Nanyuki.

Translator: *na kore na ngari enigma neishunye te Nanyuki.*

: Stephen Karani: na hapa je?

Translator: *wo na enne nikiti iyioo nikira si ake iyio iltungana le nakopp.*

Stephen Karani: Kwa hivyo pendekezo langu ni hili;

Translator: *kejo kore nkutoduata ai na ninye ana*

Stephen Karani: serikali wajaribu kutusaidia wajameni!

Translator: *kejo peidim serikali aterroto iyioo lalashara lainen!*

Stephen Karani: Tunaumia kwa sababu hii barabara ingekuwa na lami, hii town ingeenda mbele saa hizi

Translator: *ikitumo sinna wolleng amu tana duoo keti alle barabara lami kore ana tawon nata eshomo kwe*

Stephen Karani: tungekuwa na kazi.

Translator: *anata duoo kiaata siatin.*

Stephen Karani: Saa hizi tunakaa tu kwa veranda na kukula miraa.

Translator: *ikiweini ake te ilverandani anya ilmira ake apen 'y.*

Stephen Karani: Kwa hivyo,mtusaidie jameni.

Translator: *kejo anterett iyioo.*

Com. Muigai: Asante sana. Ambrose, hayuko. Lucas. Lesinik,amepatikana asante sana

Translator: Lesenik, ketumoki.

Sebastian Lesenik: Mimi ni Sebastian Lesenik, ass. Chief wa hapa Archers Post, sub-location.

Translator: *keji nkarna enye Sebastian Lesenik, na ninye chief kini le Archers tene.*

Sebastian Lesenik: Asante yangu sina mengi,

Translator: *kejo maata ikumok wolleng.*

Sebastian Lesenik: ni kuguzia tu juu ya education.

Translator: *kejo kore nataa ninye na neipirita mpata ngisoma.*

Sebastian Lesenik: kwa sababu kusema ukweli hapa ni mahali ya wafugaji wa ngombe,

Translator: *kejo kore enne na mbata elaramatak lo sioom lo nkishu,*

Sebastian Lesenik: watu ambao wana hama hama hapa na pale,

Translator: *iltungana woiwotwot nepuo iddie wo iddie,*

Sebastian Lesenik: kwa hivyo wale walio soma ni wachache tukilinganisha.

Translator: *kejo kore etoki matejo matuu na aingorr ana ailinganisha wo ikule iltungana, naaku kekunni iltungana esomatte tenne.*

Sebastian Lesenik: Na ningeomba kama itawezekana ile department ya adult education,

Translator: *naa kejjo kaomon duoo te mpata enkisoma eltungana kutwaa,*

Sebastian Lesenik: ili waweze kutufikia maana yake wametoroka hata hatujui wako wapi siku hizi.

Translator: *peidim aitoki atushukunye amu kitangasa appa atum lakini eshomo taata mikiyello abaki ngoji natti.*

Sebastian Lesenik: ndipo hata ugumu tuko nayo maana ukiitisha mkutano, hakuna mtu anakuja na wengine hawajui hata Katiba ni nini.

Translator: *amu inia taata pidol tene epotunu nkigwana neaku moponu iltungana amu meyello abaki ilkulikay ajoy nyoo ntoki najji nkitanapat.*

Sebastian Lesenik: Na kama tungekuwa na hiyo adult education,

Translator: *na kore tana ikiatta nkifunduso eltungana kutwa, ana nkissoma,*

Sebastian Lesenik: nina haki saa hii tungekuwa na watu zaidi ya elfu tano kwa sababu maanake tuko watu elfu saba.

Translator: *anata duoo ikiata iltungana zaidi e ngalufuni immetamu ikiata iltungana ngallufuni sapa tene.*

Sebastian Lesenik: Kwa hivyo hilo ndilo pendekezo langu

Translator: *na inia nkitoduata enye*

Sebastian Lesenik: kwa upande wa education

Translator: *te mbata enkisomma.*

Sebastian Lesenik: Kingine kidogo ningeguzia,

Translator: *kejo kore etoki hay kinni taata naiseye,*

Sebastian Lesenik: kwa sababu niko na wasiwasi maanake sijui kama tutaondolewa kazi baadaye,

Translator: *kejo naa kata nguretisho amu mayolo tana opponui aitey iyioo tesiani,*

Sebastian Lesenik: kwa hivyo lazima tu niseme ili wale watakao kuwa wapewe nafasi hiyo.

Translator: *paa kore etoki ilkulikay oponu tesiani ninche petum atumm inia paash ana inia rishata.*

Sebastian Lesenik: Ukweli kabisa tuko na ugumu siku hizi hata kufuata mali za watu zinazoibwa,

Translator: *kejo etummo tata ninche siay ogol wolleng ana tengarake duoo ana nerukrukoreki sioom natupuroyeki,*

Sebastian Lesenik: maana ukifika hata mahali iko na hao wanyama,

Translator: *amu tinilo nibaki ngoji natii neinia sioom,*

Sebastian Lesenik: inakuwa unapenbelezana ili uwezo kupata angalau nusu.

Translator: *neaku ilijesho dei pindim ake atummo abaki mbata.*

Sebastian Lesenik: Kwa hivyo pendekezo ningependa chief's Act iongezwe nguvu zaidi kuliko za wakati uliopita.

Translator: *keyeu paa kore nochi amuri echief netokini apik ngolon kitok wolleng attua.*

Sebastian Lesenik: Kwa kweli kwa sababu inasemekana kila mtu anaongea rights kwa leo,

Translator: *naa ketojoki duoo keshakino perro iltungani ndedei tana parri,*

Sebastian Lesenik: kuna Group Ranches.

Translator: *keatay tata lomon le ngurupi na ekuna elchambai.*

Sebastian Lesenik: Na kwa kweli, group ranches kwa upande ya kwetu wa wafugaji,

Translator: *kejo kore ngurupi tana bata elaramatak le sioom,*

Sebastian Lesenik: kuna zingine zilanzwa 1978- nina kumbuka nikiwa kijana mdogo,

Translator: *keatay natangazwaki appa larri le ntomoni sapa wo issiet,owon appa arra ilkiti ilmurani.*

Sebastian Lesenik: na mpaka leo haija pata tile Deed.

Translator: *naa kutoka appa inia katta ana taata ettu etumm inia balai naji Title Deed nati rashata enyekwe natodolu ajjo nkuninchi nkuluppo.*

Sebastian Lesenik: Kwa hivyo, bado inaonekana hatuna uwezo wa kuyafanyia kazi.

Translator: *ketodolu ajjo own mikiata ngolon nikiasie nina kuluppo siay.*

Sebastian Lesenik: Asante, nafikiri yangu ni hayo tu.

Translator: *kejo ashe woleng neinia kae nenyenye.*

Com. Bishop Njoroge: Ningetaka kukuambia kwamba kama mwenye kiti alivyotuambia, hakuna mtu ana ruhusa kulingana na sheria kukuingilia kwa maneno uliyo yasema hapa. Na hiyo ikifanyika sisi tuna wajibu wetu kama Commisision;kwa hivyo usiogope ya kwamba yale umesema yatakuja kukushika.

Translator: *kejokini kore taata ana duoo natejo ilbayan lopeny lorika, ana duoo naitakki iyata ndedei pijo mbay pooki pijo duoo mara iltungani litedia meatay ta iltungani nikilotu arurukore te sedi meata iyatta nkuretisho, iktii iyioo enne kira iltungana le Commissionlikirita iyie ana teneina kirorot poki niroro.*

Sebastian Lesenik: Asante sana bwana Commissioner.

Com. Muigai: Asante bwana Chief. Lesaman Lereech, afuatwe na David Lolpasaroi.

Translator: *Lesaman, David Lolpasaroi ninye ade woirurukore ale payan.*

Com. Muigai: Yuko wapi David? Okay utafuata-kwanza tusikize mzee.

Translator: *kore David?*

Lasom Lerech: Wageni wote, ninawashukuru sana.

Translator: *kejo kajjo ashe wolleng*

Lasam Lerech: kwa marekebisho ya Katiba mlio lete mbele yetu hapa.

Translator: *ana tengarake ekitanapat niyeutwa tekwe uiyioo anaa ana toki naji Katiba niyeutwa enne tkwe iyioo.*

Lasam Lerech: na hii Katiba,ni ya kwanza kuingia katika wilaya hii ya Samburu.

Translator: *naa kajjo nkwe ana natangaza alotu anakop ang esambur.*

Lasam Lerech: hatukukuwa na uhuru

Translator: *kejomkore echake iyioo kiweini ketuwana mikiatta lakunoto tenia.*

Lasam Lerech: hatuna huru hata kidogo.

Translator: *mikiata iyio lakunoto natakwaki iyioo te serikali.*

Lasam Lerech: *na tana huru na inchocho iyioo,*

Translator: Kama mumekuja kutupatia uhuru,

Lasam Lerech: tunashukuru sana.

Translator: *kirunyoki ntaay nashe wolleng.*

Lasam Lerech: watoto wetu

Translator: *nkerrang*

Lasama Lerech: wasoma

Translator: *kesoma*

Lasam Lerech: na hakuna kitu ya kusoma naye.

Translator: *ne meata ntokitin naisomare kuna kerra.*

Lasam Lerech: Tuna peleka watoto shule,

Translator: *ikiya nkerrang sukul,*

Lasam Lerech: wanafukuzwa kwa sababu ya pesa,

Translator: *nemiruni tengaraki e robiyani*

Lasam Lerech: watoto wengine wanafika standard eight.

Translator: *netii nkule kerra kore pebaki ngaji eisiet,*

Lasam Lerech: wanakosa pesa.

Translator: *nelau shilingi naloite kwe,*

Lasam Lerech: na kufika secondary

Translator: *naloite naa secondary*

Lasam Lerech: wanakosa pesa

Translator: *nelau silingini.*

Lasam Lerech: ni huru gani mimi niko nayo?

Translator: *kejo kaa lakunoto na taata atta nanu tatua ana serikali?*

Lasam Lerech: Na mlishiba,

Translator: *neimoto ilkule,*

Lasam Lerech: nyinyi mlishiba-hata wewe ni mmoja,

Translator: *kejo imotto ntaay iti iyie,*

Lasam Lerech: na bakisha basi nusu

Translator: *kejoki nchiaki na mpata*

Lasam Lerech: wacha watoto wa secondary wapate masomo

Translator: *nchoo kunda kerra nachomo idia ajji secondary metumo nkisoma.*

Lasam Lerech: hata wasome bure.

Translator: *pesoma abaki peshau.*

Lasam Lerech: ngombe na mbuzi ndiyo mali niko nazo.

Translator: *ngishu wo ntare ninche dei sioom naata nanu.*

Lasam Lerech: Yameisha?

Translator: *keshunye.*

Lasam Lerech: Wengine wanachukuliwa na silaha,

Translator: *kore nkulikay neny ake kuna perria naa echake narisho tekuna kulluppo.*

Lasam Lerech: Wengine wanakufa kwa ugonjwa.

Translator: *neyya nkulle moyantin.*

Lasam Lerech: Wengine wanakosa nyazi.

Translator: *nelau nkulle ngujit*

Lasam Lerech: nitawasomesha na nini?

Translator: *nyioo dei aisome kuna kerra?*

Lasam Lerech: ni faida gani niko naye katika wilaya hii?

Translator: *nyoo dei tipat naata nanu tatua nkop esambur?*

Lasam Lerech: Lodge hizi zinawekwa hapa,

Translator: *kejjomketi etoki kuna lodgi natipikaki enne,*

Lasam Lerech: zinajaa hapa

Translator: *kepore dei enne.*

Lasam Lerech: na ni ardhi yangu.

Translator: *na nkullupo ainen.*

Lasam Lerech: Ingingine shabaha zinalengewa hapa.

Translator: *neitokini naa aponu lochi tungana le jesh, naas ninche mazoezi tene.*

Lasam Lerech: na yote ni ardhi yangu

Translator: *na kore neina pooki na nkullupo ainen.*

Lasam Lerech: sijapeana.

Translator: *meata ntoki naishoye.*

Lasam Lerech: Hawawezi kusomesha hawa watoto.

Translator: *meidim aisoma neina kerra lolo tungana.*

Lasam Lerech: Hawana faida yoyote kwa wenyeji.

Translator: *meata tipitata pooki nayaki lolo tungana woeti naina kullupo.*

Lasam Lerech: mimi nimepata uhuru gani ?

Translator: *kejo na kaa lakunoto na atumo nanu ara Samburui.*

Lasam Lerech: Basi kama nyinyi mnakumbuka,

Translator: *tana indimdim ntay ataparu,*

Lasam Lerech: ya kwamba uhuru sijapata,

Translator: *enchere eituatum nanu iltungani le ramat lakunoto,*

Lasam Lerech: Basi mturudishie uhuru hapa.

Translator: *kejo antuchuku dei lkunoto meyeu enne.*

Lasam Lerech: Asante mheshimiwa.

Translator: *kejo ashe wolleng.*

Com Muigai: David atafuatwa na Jackson Lesondongerra, yuko?

David Lolparasoi: kwa upande yangu kitu cha kwanza,

Translator: *kejo kore ne kwe,*

David Lolparasoi: tuangalie katika hali ya barabara.

Translator: *maingura lomom eipirita ilbarabara.*

David Lolparasoi: barabara tunataka tuwekewe lami.

Translator: *ikiyeu kore alle barabara lang nepiki lami.*

David Lolparasoi: Kitu cha pili,

Translator: *kore ne arre,*

David Lolparasoi: masilaha ya binadamu

Translator: *nengori nkirita eltungani*

David Lolparasoi: katika hali ya hospitali.

Translator: *tatua sipitalini.*

David Lolparasoi: Ukijaribu kungalia kuanzia hapa Archers mpaka Maralal,

Translator: *tiningorr kutoka enne Archers mpaka Maralal,*

David Lolparasoi: kama sio hii misheni.

Translator: *tana mara kullo mishen,*

David Lolparasoi: hatungepata dawa.

Translator: *meatay netumeki ildawa tene.*

David Lolparasoi: kwa maana hakuna hospitali ya serikali hapa karibu.

Translator: *amu meatay natii sipitali e serikali tene netana.*

David Lolparasoi: isipokuwa tu uvuke uende Eastern ama Isiolo.

Translator: *mara ake italanga allo ildo kokun allo Isiolo,*

David Lolparasoi: ndiyo upate hospitali ya serikali.

Translator: *pitum sipitali e serikali.*

David Lolparasoi: Kitu cha tatu,

Translator: *kore ne unni,*

David Lolparasoi: tungalie hali ya masomo.

Translator: *maingura mpata ekisoma.*

David Lolparasoi: Tunataka watoto wasome bure.

Translator: *ikiyeu pe esoma nkerra peshau.*

David Lolparasoi: si mambo ya kununua vitabu

Translator: *mara pinyangu nkitabuni*

David Lolparasoi: kalamu unanunua.

Translator: *ilkalamuni ninyangu*

David Lolparasoi: na hapo kitambo sisi tukisoma

Translator: *na kore appa owon ikisoma iyioo tekwe,*

David Lolparasoi: kila kitu ilikuwa bure

Translator: *keshori appa iyioo naina tokitin peshau.*

David Lolparasoi: vitabu tulikuwa tunapewa.

Translator: *ikinchori nkitabu peshau.*

David Lolparasoi: kalamu

Translator: *nikinshori ilkalamu.*

David Lolparasoi: Na tunasoma bure.

Translator: *nikisoma appa aitibiraki.*

David Lolparasoi: Na kitu cha mwisho,

Translator: *na kore nemwisho,*

David Lolparasoi: hali ya hawa mifugo wetu.

Translator: *kuna sioom ang nikiata.*

David Lolparasoi: Katika hali ya mifugo, sisi ndiyo tunashughulikia mifugo wetu.

Translator: *kore kuna sioom ang nikiata, iyioo dei nengorita kuna sioomang*

David Lolparasoi: Wewe tu ndiye utangalia mifugo yako kama amekuwa mgonjwa na unamdunga sindano.

Translator: *ie ake eingorr ana siommi nidol ajjo keikirikira ana siommi nidol ajjo kemway ana siomi ningasu ayya ildawai.*

David Lolparasoi: sasa unaweza hata kumpa dawa ambayo si ya huo ugonjwa.

Translator: *indim abaki ateremmie ildawa le mara leinia moyan.*

David Lolparasoi: Ingefaa daktari awe anazunguka kuangalia mifugo kwa hali yao iko.

Translator: *keshiakino na duoo pesir serikali etuwana lolo tungana ilkitarini losioom lomana tatua lorere aingor sioom nedol ajjo kesupati kuna sioom.*

David Lolparasoi: Hayo ndiyo mimi nina sema.

Translator: *neina ajjo nanu, inia ne mwisho.*

Com Muigai: Asante sana. Ronald Lekanta?

Ronald Lekanta: *nkutuk ang taa airro nanu, nkutuk elokop.*

Translator: Huyu mzee anasema yeye ataongea Kisamburu.

Ronald Lekanta: *kore naa nairo ajjo, ommu lomon lajo nanu okkuni ake.*

Translator: mimi kile nitasema, nina maneno matatu tu.

David Lolparasoi: *kore nekwe naa meata iltungani lemeyolo ajjo kore nkulupo natuwana kuna ninye kitubulunye pooki na ninye nkishui ang.*

Translator: Kitu ya kwanza nitaongea juu yake, ni mambo ya ardhi au mchanga. Hii mchanga ni mahali tumelelewa na ni mahali tumezaliwa na ndiyo uhai wetu.

Ronald Lekarta: *kore na nkullupo tana keidimai, nenyoto counti council neaku serikali ake open'y naitore wo lopen'y ng'oiji.*

Translator: mchanga kama ingewezekana, ingetolewa katika mkono ya county council na iwe chini ya wenyeji na serikali.

Ronald Lekarta: *amaa ta amu neina kulupo enya tene, na kore neina kullupo iyau iyye iltungani etii Tirre nilotu aisho ilduka tene anailotu aisho ngay nguluponi, wo kenya misikin natii enne ngo'ji, nyoo anya nanu.*

Translator: Kama sasa, kama hapa hivi, mimi ninategemea mchanga, pengine nina pata ploti lakini wewe unatoa mtu mahali pengine unakuja kumweka hapa na mimi mwenyeji hapa sina huo mchanga.

Ronald Lekarta: *keyere na duakke na kenyototo county council nerashi neshoyo neina kullupo neaku nanau eshori lopen'y nkop, peta nanu waitare wo serikali na amu maorere naa serikali katii na ake tabata.*

Translator: Pendekezo ni kusema, sisi tungependa mchanga uwe chini ya serikali na sisi wenyewe-county council wajitenge wakae kando si kazi yao.

Ronald Lekarta: *ikidol si echake kullo tungana pooki tana ikining na siake abaki iyioo amauikiata nkiya, ejji ake esimma, kore likay kitok keyya ngo'jj natuwana enne mpaka Isiolo.wo kenya nanu naas nanu aa?*

Translator: Hata sisi tukiwa hapa tuna macho au masikio na tunasikia mara nyingi watu wakisema mtu anaweza shika mahali au sehemu kutoka hapa mpaka Isiolo na yeye ni tajiri kwa sababu ako na mali, na sisi ambao hatuna, tutafanya nini?

Ronald Lekarta: *kaji kenya kitume naa iyioo, ama tanalotu kenyake nanu naisho Ngai mali, aji aweinie ana kaji*

duake appik ngajjai?

Translator: Kama nikiangukiwa na bahati na Mungu anisaidie, nitakuja kupata wapi na kila mahali imekuwa occupied.

Ronald Lekarta: *eisha innia,*

Translator: Nimemaliza hayo,

Ronald Lekarta: *haya kore etoki ngay,*

Translator: Nyingine

Ronald Lekarta: *ama taa eshake kimbarro open'y, wo ta atna ikijo mataa majimbo peta meta serikali nemeti iddie, nemeti iddie, wo iddie. Meidimy innia.*

Translator: Mambo ya majimbo, serikali ya majimbo sisi hatuwezi kwa sababu kama sisi tumejishinda kujimudu au kujiweka katika hali tukiwa tumejitenga wakati huu kikabila, na kama majimbo itaingia si tutauwana?

Ronald Lekarta: *neaku kore etoki inia emajimbo ketorno innia wolleng, amu mikiningo eshake iyioo open'y, na neikash duoo tana keyelo duoo serikali neiko, netutum iyioo meta ikiningo pooki, loreren le Kenya pooki meta il'gejep obbo ikiata.*

Translator: Mambo ya majimbo ni vigumu sana, sisi kukaa pamoja kufanya majimbo. Tungeomba serikali ikiwa na namna, itukutanishe sisi wote kwanza tukae kama watoto wa mama moja tuwe na lengo mmoja.

Ronald Lekarta: *kore etoki kullo tungana likigellu echi, kullo mujumbeni eyare duoo na paliament eshori nguvu wolleng meata keatay President neatay etoki Prime Minister.*

Translator: Kwa upande wa Wabunge, kuteuliwa kwa Wabunge, ningesema maoni yangu tuwe na ceremonial President na Prime Minister.

Ronald Lekarta: *pooki lolo le Lekanta.*

Translator: Nimemaliza hayo, ndiyo ya Lekanta ya mwisho.

Com. Muigai: Asante. Julius Lelesit. Lino Paul, kaa chonjo.

Translator: Julius Lelesit. Lino Paul.

Julius Lelesit: Yangu ninasema asante kwa sababu ya maofisa wa Tume ya Kurekebisha Kenya,

Translator: *kejo kajo ashe wolleng tololo lofisani lolo woito le marekebisho ee Katiba,*

Julius Lelesit: ambao wameweza kuwa hapa kwetu asubuhi ya leo.

Translator: *loitto duoo ninche ana sirran ene tenebbo wo iyioo.*

Julius Lelesit: Yangu ni machache tu, nimesikia mengi ambayo mlikuwa mna hitaji, imetajwa na wale wametangulia,

Translator: *kejo kekunni naitaa nanu amu keidippa loito duoo arro, airro nkummo,*

Julius Lelesit: na nina mambo manne yale ambayo ninataka kupendekeza kwa ufupi.

Translator: *kejo kaata nanu omon ogwaan layeu ake laitodol ntaay tena najo te ndoropo,*

Julius Lelesit: Na jambo la kwanza ni kuhusu wachungaji ama wafugaji ambao wanakaa huko mbali kwa misitu.

Translator: *ntoki ekwee na kulo tungana laritak weiti sorroi te ngirita.*

Julius Lelesit: Wafugaji katika Kenya, kuna watu ambao wanakaa sehemu ambazo sisi watu wa mjini ama kutoka town, hatuwezi kujua mpaka wao ama mwisho wao, kule ambako wanalisha wanyama wao.

Translator: *kejo kore lolo tungana loti ninche sorroi tedie, meyollo ninche ajjo aji ebakita ana iltungana le tawoni.*

Julius Lelesit: wanahama kila mahali wakitafuta malisho

Translator: *kewotito te ngojitiin pooki atadaya sioom.*

Julius Lelesit: na hata wakati mwingine wanapata shida na hawawezi kujulikana au kusaidiwa huko kwao mahali wanalisha wanyama.

Translator: *keidim abaki ninche netu taabuni nemeidim netum reteto te innia ngoji natii te nkirita esioom.*

Julius Lelesit: Shida ambaye ningetaja moja tu juu ya hawa wafugaji ama wachungaji,

Translator: *kejo kore nabo ake naidim aipotto te lolo tungana lairitak,*

Julius Lelesit: ni matibabu ama kupata tiba kule wanako kaa mbali sana na mahali wanaweza kupata hospitali.

Translator: *naa ildawai pe itabakini teneina ngo'jitiin netii,*

Julius Lelesit: Nimeweza kutembea sehemu zingine nikaona watu wanateseka kwa kupata ugonjwa wa malaria na mengine,

Translator: *kaidipa si aisiap siap ana nadol iltungana emoyya te na kuna kirowajitiin,*

Julius Lelesit: na hata wanaweza kupata maafu kwa njia ya kukosa kufikia au njia ya kupata usaidisi.

Translator: *netum naa abaki ilkulikay ilkiye tengarake meata retto natummo.*

Julius Lelesit: Ningependekeza kwa hiyo, kuweze kuwe kama serikali wangeweza kupata njia,

Translator: *kajo duoo tana keidim serikali attumo nkoitey,*

Julius Lelesit: iwe kwamba iko na watu wanao huzika kama madaktari wakiwa na magari na madawa pia.

Translator: *peatay kullo tungana wojji ilkitarini petta abaki ninche ngarrin tana ildawaiPETUM atabaki iltungana sii.*

Julius Lelesit: na kuweza kuwa hiyo sehemu ya malisho iwe na barabara,

Translator: *na kore sii lolo tungana woti sorroi teddie neitibirakini ilbarabarani loibaki ninche,*

Julius Lelesit: na waweze kufikia mahali wanao kaa katika malisho, huko mbali kwa misitu.

Translator: *peidim atabaki lolo tungana woiti atua ntim wolleng.*

Julius Lelesit: na kuweza pia kufundisha baadhi ya wachache, kama wanapatikana mmoja amesoma,

Translator: *netumi si atengena tana si lolo lotti attua siomm teinnie tana keatay loisomate penaw,*

Julius Lelesit: na kukabidhiwa madawa ya kuweza kusaidia watu wanapokuwa na shida ya malaria. Maana malaria huja kwa wakati moja na kuweza kushambulia watu ama kusababisha maafa kwa watu.

Translator: *neidimi si aicho ninche ildawai tena keidmi ateret iltungana tenie atabaki lolo tungana neina dawai, lolo omoyya nereti lolo tungana etana.*

Julius Lelesit: Maana watu wakigonjeka na wanajaribu kungoja kupatiwa dawa-miti baadaye wanapeleka kutafuta hospitali kwa punda, watu wanakufa njiani kabla ya kufika hospitali.

Translator: *amu kore si lolo tungana keidim naweni tenie ematita lolo kek neji antarapu awaita aintabaki ildawai nee te ngoitey tengaraki elakwani tana te nkaraki eena nemetummi kullo kitarinni etanna.*

Julius Lelesit: Kwa hivyo, serikali iwe na gari na wawe na watu wa mobile ambao wanaenda huko na wanafundisha vile watapeana watu madawa na kwenda huko na kutibu pia wakati kwa wakati kutembelea hawa na kuweza kuwasaidia hawa watu huko msituni.

Translator: *kejo keshakino peta serikali ngarin ne ilkitarni pebaki neppuo lolo tungana te ngatitin pooki.*

Julius Lelesit: Jambo langu la pili,

Translator: *kore naare,*

Julius Lelesit: masomo ya watoto ya wasiojiweza:

Translator: *nkisoma enkerra nemeidim iltoiwwo ate.*

Julius Lelesit: Nafikiri kila Mkenya ana haki mtoto wake kusoma na kuishi kama wengine na hata kuweza kufurahia maisha kwa nchi yake.

Translator: *kore iltungani pooki keaata hakipesoma nkerrai enye netumsi nkerrai enye ngeno ana natumuto neina ilkulikay tana ilganayo wotumuto lolo ilkule le ilkulle iltaiwo.*

Julius Lelesit: Na ukienda katika mashule ya juu kidogo ama ya standard ya juu kama Alliance, Starehe boys ama Kenya High,

Translator: *kore tunullo sukuli neitubulanaiboto naa ilpayan neina e Nairobi,*

Julius Lelesit: watoto wa wenye uwezo ama watu wanao weza ndiyo wanasoma huko.

Translator: *kejo kore nkerrea nati*

Com. B. Njoroge: Utupatie mapendekezo tafadhali kwa ajili kuna watu wengi wanaongojea.

Julius Lelesit: Asante. Kwa ufupi nitakata hiyo,

Translator: *te ndoropo kadung innia,*

Julius Lelesit: ama nita pendekeza,

Translator: *kajo*

Julius Lelesit: kama serikali ingeweza kuwa na bursary ya kushugulikia watoto wa wasio jiweza,

Translator: *tana keidim serikali neata bursury e nkerra neidim iltaiwo ate,*

Julius Lelesit: hasa wale watoto wenye bidii ama wenye akili,

Translator: *tana nkerra neata bidii ama neata ngeno,*

Julius Lelesit: wapate kushugulikiwa na waendeleo kama watoto wa hawa wengine.

Translator: *perret ninche peidim ataa nkerra engulle.*

Julius Lelesit: Jambo la tatu kwa ufupi,

Translator: *kore ne unni,*

Julius Lelesit: nataja sheria ya mtu ambaye amekosa

Translator: *kajjo lomon le sheria le iltungani laitaronni.*

Julius Lelesit: ama mtu ambaye amevunja sheria.

Translator: *tana iltungani etaroye nkitanapat.*

Julius Lelesit: tunaona wakati mwingine,

Translator: *kore te ngay kata,*

Julius Lelesit: mtu akikosa ama akifanya makosa labda askari wetu wanaenda wanamshika,

Translator: *kore tena eitaruo iltungani tana lekoja iltungani neppuo sikarini langaneipuk,*

Julius Lelesit: ingekuwa vizuri tu waende wamwite ama wamshike wampeleke mahali pa kuangalia na kuchunguza shida yake ama makosa yake bila kupigwa ama kuumizwa ama uchungu yeyote au kuvunjiwa heshima- wampeleke mahali ambapo wanamhoji kwa ajili ya makosa yake.

Translator: *keyare na peyay ilo tungani neyay duoo ngo'ji duoo neyare neyay aiparishere nepoi addol sheria ntoki natasa netodulluni pooki neyolouni.*

Julius Lelesit: ndipo aliye kosa ataweza kuadhibiwa kulingana na makosa yake.

Translator: *na lazima na echori iltungani na etalana makosa nepiki nkiboko enye.*

Julius Lelesit: Jambo la nne,

Translator: *ne ogwan,*

Julius Lelesit: sheria kuhusu Church organization ama Kanisa.

Translator: *sheria naipirita nganisani.*

Julius Lelesit: Katika nchi yetu ya Kenya ni nchi ambayo ina heshimu kuabudiwa kwa Mwenyezi Mungu,

Translator: *kejo kore nkop ang ekenya,na keiken nganisanerei tena nguomono enkanisanerrei,*

Julius Lelesit: lakini kuna mambo mengine tunaanza kufanya kama kwamba tunavunja hiyo heshima.

Translator: *naa keti ntokitin nikitangasutwa aas naitodolu ajjo ikiarina iniaanyit.*

Julius Lelesit: tunaona katika runinga labda ya KBC, wanaweka mapastor kuwa kama wakosaji, walevi wanaona mambo kama hayo hivi.

Translator: *nejo kitodua te TV ketodolu lomom etuwana lo ilpastani neaku kepikita inkibokoni ajjo intarioo ajo neko ajja neko ajja,*

Julius Lelesit: Wanafanya watoto wetu kujifunza jambo hilo na kuona hii si kitu ama katika mashule au katika mafunzo wa mashule wanafunzwa mambo kama hiyo na kwamba si mzuri. Ninapendekeza,

Translator: *kejo netodol nkerrang neina peta kebul nkerra meta metoki aata aji maanyita enne, nerro lolo omon,*

Julius Lelesit: labda kama ni mchezo wanacheza kuhuzu ufalme wa Mungu, na Kanisa ni maskani ya Mungu ambako tunaona picha ya maisha yetu na hapo ndipo tunaweza kuheshimu Mungu tumpatie heshima.

Translator: *naa kejo maisho Ngai nganyit, maanyita nkanisa wo lomom lo pirita nkanisaniereri.*

Julius Lelesit: Basi yangu ni hayo asante.

Com. Muigai: Asante sana. Lino Paul, na afuatwe na Peter Lechakwet, na Gideon Lotwol akaribie. Tuendeleo.

Lino Paul: Basi mimi ningependa kuzungumza baadhi ya haya mambo, jina langu ni Lino Paul,

Translator: *kejo kaji nanu Lino Paul nakaye nairo lomion letuwana kullo.*

Lino Paul: ninataka kuongea mambo ya youth-vijana

Translator: *lomom eipirita ilkijanani.*

Lino Paul: kwa sababu tumeona vijana wengi sana hasa hapa kwetu ambao hawana kazi,

Translator: *amu ikitodwa ilkijanani kuomo tenapata enkopang naa kekumo nemeeta siatin,*

Lino Paul: tungetaka kujua serikali-na pendekezo langu na serikali iweze kubuni njia ambayo unaweza kusaidia hawa vijana, hata kama ni mambo ya kwanza biashara ndogo ndogo na kadhalika.

Translator: *kejo naa naye nanu ikiyeu nikiyellou serikaliang neaisita ana tengororoto ai aji eko peye erret kullo tungana ana kulo kijanani.*

Lino Paul: Jambo la pili, ni mambo ya elimu;

Translator: *kore ne arre na nkisoma;*

Lino Paul: na hapa kwetu watu wengi tunasema sisi ni maskini kweli.

Translator: *na kejo kulo tungana te nkopang wolleng na kore iyioo na ikira misikino dei pii*

Lino Paul: na tuna zungumza zaidi kuhuzu elimu ya wasichana.

Translator: *na ikiro wolleng etuwana nkisoma naipirita ntoye.*

Lino Paul: na mambo haya ni ya utamaduni kwa sababu mara nyingi wasichana hawapelekwi mashule

Translator: *na korre lolo omon etuwana lolo kereiti lang apake amu meyaitay appa ntoye kummo sukuli*

Lino Paul: ndiyo ningependekeza kama Katiba ingeweza kukubali pia kuwe na Katiba kuhuzu tamaduni,

Translator: *na ikiyeu si duoo tana kekubali sheria neatay neina kitanapat naipirita ilkereiti lo iltungani koon.*

Lino Paul: yaani kuweza kukubali pia wasichana pia kusoma.

Translator: *peisho si ntoye mpaash peidim aisomata.*

Lino Paul: Na pia,naweza kubaliana kwamba elimu ya bure itolewe katika shule za nursery na pia shule za msingi.

Translator: *na kore nkisoma epeshau ikitejo duoo metomonunni etuwana duoo nursery mpaka meisha ngaji ee issiet.*

Lino Paul: Hata wale wanafaulu kwenda shule za upili,inakuwa ni shida pia kwa mambo ya umasikini tuna shida ya kulipa.

Translator: *na kore si kuna kerra naidip ngaji eissiet nobul apuo secondary, keata abaki ninche taabu amu misikino na dei ikira.*

Lino Paul: wengi wao wana bahatika kupata bursaries lakini hizi bursaries pia kama za county council zinachelewa.

Translator: *naa ketum nkulle reteto te nkatitin kumo ana kuna taata bursery e county council naa keti haikata naiminaa neishelewan neinia bursery's.*

Lino Paul: Kwa hivyo ninasema kwa sababu county council pia iko chini ya Local government, pia serikali ingeweza kufanya hayoi mambo yawe mara moja kwa sababu huwa wanasema wanafunzi wasifukuzwe shule. Wasome kwa sababu ni maskini;lakini pesa zitatoka wapi ya kuwasomesha?

Translator: *na kejo kore na kuna silingini natuwana echi e bursery naipungu te county council keidim duoo serikali neitesioyo meta ntoki nisioki apuku mara keimalamal.*

Lino Paul: Na pia,ningependekeza kwa hayo mambo ilikuwa inasemekana Waso iwe sub-district kwa sababu ya Samburu County Council, kwamba ningependekeza kwamba Waso pia iwe sub-district.

Translator: *kore etoki ngay katejo kore etoki ngay nyeu nanu najo kore Waso peshori sub-district.*

Lino Paul: kwa sababu pesa zote za council ama local government zinatoka hapa.

Translator: *amu kore silingini pooki ecouncil ene ekwaa nikiti iyioo.*

Lino Paul: Na nafikiri ingekuwa hata President,angesema iwe ni city.

Translator: *naa keidim abaki duoo kore abaki larikoni le nkop keidim nejo ene town kitok.*

Com. Muigai: Hiyo tumelewa na tutamwambia hata President, watu wa hapa mnataka city- songa mbele.

Lino Paul: Sawasawa;point ya tatu ni juu ya polis!

Translator: *na kejo kore ne unni naa ikazi le ilpolisi!*

Lino Paul: Kuna kitu tunaita Brutality,

Translator: *keatay ntoki ana anakidashita naidashita ilpilisi nkop.*

Lino Paul: hapa, we are insecure kwa sababu sisi hatuna amani hapa.

Translator:*kejo mikiata iyioo seriani tena ngo 'ji.*

Lino Paul: Lakini tunaona kwamba wao kazi yao ni kwenda kushika mambo ya changaa peke yake lakini mambo mengine hakuna.

Translator: *kejo kore naa tene ketodolu ajoy shangaa ake eipung ilpilisi tene meata ilkulle omon.*

Lino Paul: Hawa vijana hawana kazi, kuna hii kitu inaitwa “Rogue and Vagabone”Unashikwa huna kitambulisho huna nini-kuna shida kama hiyo.

Translator: *kejo kore kulo kijanani nepopuo tene nemeata ilkazin nekoaja, niche ake eipungi neinyi.*

Lino Paul: Kwa hivyo,ningependekeza kwamba tuongezewe askari lakini pia wajue sheria yao, wanafanya kazi gani katika raia.

Translator: *na ikiomonu ajoy metapanunni sikarini neyelou si ninche sheria nairitita ninche wo ilkasi woponu echi aas airita iltungana.*

Lino Paul: Naongea pia mambo ya park;

Translator: *kore likay na lomon le mpak.*

Lino Paul: nasikia hapa ngombe wanakula hapa nyazi lakini maziwa inakamuliwa mbali;

Translator: *kore ngishu keenya nkujit tene lakini kore kule ilkulle emmat mara kulo etana.*

Lino Paul: kuna ukame, hapa ni mahali kavu.

Translator: *ketoyo ana ngoji.*

Lino Paul: Kwa hivyo kama ingependekezwa, na mimi pia ninapendekeza kwamba hata wakati wa “jilali” labda tukubaliwe hata wakati mwingine, ngombe zetu au mali yetu waweze kwenda kulishwa katika park.

Translator: *naa kejo kore etuwana ngamata engolong tana ngata natoyo nkop, kore sioom ang keshakino duoo peye eshori mpaash tengata engolong metijinga naina mpaki anya ngujit.*

Lino Paul: na ya mwisho, ningengea juu yenu mambo ya this Commission.

Translator: *kejo kore nemwisho naitodwaya naa naipirita ntay kullo tungana le Constitution.*

Lino Paul: Kwa sababu, mimi mapendekezo yangu ni kuwa mngekuwa mume- train watu waende hata kwa vijiji kufundisha mambo ya civic education sasa imeisha, na wangukuwa wanafundisha hata ingechukua muda mfupi- ingekuwa watu wangeerefuka mambo ya Commission.

Translator: *nejo taa naipire ntay nkutuk ajjo kore tata nkitengena, anapa ana e civic education, keyare appa peta ketamanayeki aniatoki tatua ngagite loreren meta kore anatoki keikini tene eshori ana abari amu eidippa iltungana atengenna netoyolo ajjo nyoo eyiunni nabbo.*

Lino Paul: kwa sababu Constitution sio pekee yake tunakutana hapa, kuna mambo ya elimu, mambo ya afya, mambo ya biashara, mambo mengi zaidi.

Translator: *amu kejo kore naa iniatoki constituion keipirita neina paashi pookin, neina nkwanjatin pooki le biashara, iltungana le ildawai, le nkisoma, le ilbarabarani ntokitin kummo.*

Lino Paul: Hayo ndiyo mapendekezo yangu.

Cm. Muigai: Ninakushukuru sana, asante sana Lino. Peter, yuko? na afuatwe na Gideon, halafu Mwalimu Jamale Golicha akae chonjo.

Peter Leshekeishi: Mimi niko na mapendekezo kadhaa lakini nitajaribu kufupisha.

Translator: *kejo kaata nanu nkuti naye naitodollu na kajo kaitodorop.*

Peter Leshakwet: Mimi ninaitwa Peter Leshakwet

Translator: *kaji nanu Peter Leshakwet.*

Peter Leshakwet: Ya kwanza ni kuhuzu ardhi.

Translator: *kore nekwe lomon eipirta nkullupo.*

Peter Leshakwet: Ile system ama land tenure system ambayo inakuwa mzuri hapa kwetu ni mambo ya group ranches.

Translator: *kore lomon supat taata woipirita nkuluppo te mbata ang na lomon woipirita group ranches.*

Peter Leshakwet: Kwa hivyo, hatungependa mambo ya private ranches ama mambo ya individual shambas.

Translator: *kejo kore taata nimikiyeu, mikiyeu iltungani peata group ranch enye makon nemikiyeu si iltungana le leata ilshamba lenye makon.*

Peter Leshakwet: Ya pili, ni kuhusu Trust Land kama wengine vile wamesema,

Translator: *kore ngay na inia naipirita Trust Land,*

Peter Leshakwet: ningesema pia tu hiyo Trust Land imalisike

Translator: *peshunye abaki inia najji Trust Land Tenie.*

Peter Leshakwet: halafu tu-Promote mambo ya group ranches.

Translator: *matupula lomon le group ranches.*

Peter Leshakwet: under Cap.287

Translator: *ana tesheria naji Cap.287*

Peter Leshakwet: Ya tatu,

Translator: *kore ne unni,*

Peter Leshakwet: kuhusiana na ardhi,

Translator: *naipirita nguluppo,*

Peter Leshakwet: ni kuacha mambo ya ku-confiscate ama kuchukua ardhi ya pastorolists kwa nguvu na kuyafanya gazzeted na kufanya mambo ya training na mambo kama hayo.

Translator: *pemetokini ayya nguluppo elopen'y tena nguluppo elaramatak neaseki ilkasin etuwana len'gorere neina tokitin natu neina.*

Peter Leshakwet: lazima wenyewe wahusishwe.

Translator: *petumi lopen'y neroreki nenyakinoi neni'ngokinoi.*

Peter Leshakwet: Na kama itakuwa imechukuliwa,

Translator: *na tene ataa kewaki,*

Peter Leshakwet: kwa activity yeyote,

Translator: *tempaashi pookin,*

Peter Leshakwet: basi wenyewe wafaidike.

Translator: *na lazima petum lopen'y ntoki.*

Peter Leshakwet: Kama serikali sasa inachukua area kwa Military Training,

Translator: *kore teneya serikali nkay ngoji te training e sikarini,*

Peter Leshakwet: ama hata ku exploit minerals fulani,

Translator: *ana si tene etumo ngule tokitin nayari namiri natii atua nguluppo,*

Peter Leshakwet: kama sasa ile iko Ndonyo Wasin,

Translator: *ana inia nati Ndonyo Wasin,*

Peter Leshakwet: watu wale lazima wafaidike.

Translator: *neaku lazima peyefaidika lolo tungana.*

Peter Leshakwet: ama wapate share katika hiyo.

Translator: *na lazima peye etum ninche ntoki natumi nowori na woinnia serikali.*

Peter Leshakwet: Kwa mambo ya rasimali,

Translator: *kore te ntokitin neina natumi tatua ngop,*

Peter Lechakwet: kama forest, wild life na vitu vingine.

Translator: *etuwana saar, ngwesii wo nkule tokitin kumoo,*

Peter Lechakwet: ningependekeza pia community wenyewe wapewe nguvu ya ku- manage hizo.

Translator: *peshori lopen 'y ngop metaramata inia.*

Peter Lechakwet: Kwa forests, wenyewe wawe owners na wawe wanachunga.

Translator: *kore te saar meta ninche lopen 'y neirita.*

Peter Lechakwet: Na hata forests mambo ya ku- restrict wanyama kabisa wakati ya hardships au wakati wa droughts, wanyama wanaweza kuwa accessible ama wanaweza lishwa pande hiyo.

Translator: *tena eritay na neina paashi kore abaki neina ngwesi natiinia ngoji keidimi netumi tengaraki keiritaki naa inia paash meta metoki neidash inia ngoji keti nake ndataa inie.*

Peter Lechakwet: Kwa upande ya wanyama ya msituni,

Translator: *kore neina ngwessi esorro,*

Peter Lechakwet: wanatakina kuchungwa.

Translator: *keyeu si ninche naramati.*

Peter Lechakwet: Lakini community lazima wapate nafasi ya kupewe economic incentives ya kuchunga hawa wanyama.

Translator: *keshori si lolotungana wotii inie, womanya inie netana ntokitin naidim naireite peye aidim airita neina gwesi.*

Peter Lechakwet: Kwa hivyo, wanyama ambao-host communities ambako wanyama wako hapo, lazima wapate share kwa hao wanyama.

Translator: *kore na lolotungana woti ngolo neina ngwesi neaku lazim peye ereti ninche petum si ninche reteto eneina ngwesi.*

Peter Lechakwet: Kwa hivyo ile pesa inatoka kwa park, ama protected areas lazima wapewe share

Translator: *na kore silingini naingwaa mpak anaa naina ngojiti nairitay, lazima pe etum si ninche ntoki tatua inie.*

Peter Lechakwet: na at least iwe 50% ama zaidi.

Translator: *peye owori aitiris.*

Peter Lechakwet: Pia, ile damages wanyama wanalete kwa property ya watu lazima wawe compensated

Translator: *na kore si tokitin naitoroyeki eltungana neina ngwesi, lazima na paye elak inia bata naingorita neina ngwesi neina tokitin.*

Peter Lechakwet: na wawe compensated reasonably ama kwa njia halali.

Translator: *na lazima pengori na te ngoitey ehaki na aitodol te ndedei ajo keishakini na anatoki etum.*

Peter Lechakwet: kwa sababu hata kama tunachunga wanyama ya misituni, hatuwezi kufananisha maisha ya mtu na ya wanyama.

Translator: *na kore na nkay nayeunni nayellouni, metunyunyuki si nkishui eltungani wo inia ngwesi.*

Peter Lechakwet: Kwa hivyo kama ni damage yeyote kama kwanza ni kifo, at least a million shillings ama two million.

Translator: *na kore ta tana iltungani ottua na keyeuni nelaki, lazima peye erra silingini million nabbo tena ejjol, amu meata.*

Com. Muigai: Hiyo tumeelewa enda mbele.

Peter Lechakwet: pia group ranches wapewe jukumu ya kuwachunga hawa wanyama.

Translator: *na kore etoki iltungana le group ranches meshori mpaash metaramata neina gwesi.*

Peter Leshakwet: Kwa mambo ya pastrolism,

Translator: *kore te nkirita ana lairitak,*

Peter Leshakwet: unajua kwamba pastrolism ndiyo economy muhimu sana kwa Samburu District ama kwa arid land.

Translator: *kore na tempata ang esambur inia kirita ninye ntoki etipat woleng.*

Peter Leshakwet: Hatuoni kwamba pastrolism imekuwa recognized katika nationa level na kupewa nguvu.

Translator: *amu keyollo ajo meata lolo tungana laritak ngolon wolleng te mbata eserikali peta keyoloi neatay si sheria nairitita.*

Peter Leshakwet: tulikuwa tunaona kuwa pastrolism ni mambo ya kuharibu ardhi.

Translator: *na keji keji appa iltungan kore kullo tungana le sioom na iltungan woitario ngullupo.*

Peter Leshakwet: Tungependa hayo mawazo yabadilike.

Translator: *na keyeuni peye ewatwata inia ngeno naatay appa neji neja.*

Peter Leshakwet: na pastrolism ichukuliwe kama kitu ambacho kinalete faida kwa watu

Translator: *neayay na inia kirita ajjo ntoki naret iltungani nayau nkishui atua iltungana.*

Peter Leshakwet: na ipewe nguvu.

Translator: *neshori ngolon*

Peter Leshakwet: na baadhi ya kupewa nguvu ni hivi;

Translator: *na kore ngoitey naashoreiki ngiolon ninche kuna,*

Peter Leshakwet: hii ardhi ni kubwa,

Translator: kekitok ana kop,

Peter Leshakwet: na kama tunaweza kutumia kwa njia mzuri, hata hawa wanyama hawatakufa kwa drought.

Translator: *na tena ikindim aitumiai kuna kulluppo te ngoitey supat meidim na kuna ngwesi ana kuna sioom netum taabu.*

Peter Leshakwet: Njia nzuri ni ku-distribute hawa wanyama kwa ardhi hii yote ya Samburu

Translator: *na pesashakini neina sioom nkopp tatua ana bata pooki e Sambur*

Peter Leshakwet: kwa njia ya kufungua maji kwa zile area ambazo hazina maji

Translator: *na kore ngojitin nemeti ngare nepikakini ngariak*

Peter Leshakwet: na kuna malisho.

Translator: *neatta ngujita.*

Peter Leshakwet: Na pia, government waweze kufanya juu chini na kutatua hii shida ya insecurity

Translator: *kore si nikiomon serikali pejaribu ayau ramat pakore nana toki nemeatay seriani meturunyo peta meatay*

Peter Leshakwet: kwa sababu hiyo ndiyo hata inasanya wanyama mahali pamoja.

Translator: *iniatoki abaki neyau ngwesi meta koponu aituro tene.*

Peter Leshakwet: Kuna area kubwa sana ya Samburu haitumiki kwa sababu ya insecurity

Translator: *keti ngoji kitok tenkop elokop netumika tengaraki meatay seriani*

Peter Leshakwet: Kwa hivyo hiyo ichukuliwe kwa maana kabisa.

Translator: *na lazima peye erukrukoreki wolleng.*

Peter Leshakwet: Pia, kulingana na mambo ya security,wale pia wanaohusika wafuatwe kabisa

Translator: *na kore ebaki kullo tungana woesito mbata security lazima peye erukrukoreki abaki ninche wolleng*

Peter Leshakwet: na kuacha mambo ya ku generalize kama ni Wasamburu, tunasema Wasamburu wameiba

Translator: *negwari lomom ejji lokopani, nejji lokopp poki wotupurushote*

Peter Leshakwet: na mimi nikiiba, mama yangu anapelekwa jela.

Translator: *na kore paye apurusho nanu neyay yeyo jela.*

Peter Leshakwet: Hiyo ni kitu inatendeka hapa na tungependa iwachwe.

Translator: *na inia toki neendelea tene na mikiyoinia toki neendelea tene.*

Peter Leshakwet: Pia kwa mambo ya pastrolism,ni mambo ya marketing.

Translator: *kore etokilomon le inia ramat na lomom eipirita mirare esioom enche.*

Peter Leshakwet: ama uuzaji wa wanyama.

Translator: *inia mirare enche.*

Peter Leshakwet: Njia ya kujaribu kulazimisha pastrolists ku-reduce wanyama ama number ya wanyama, hailingani na kimila.

Translator: *kore ngoitey nabbo nejaribuni taata etuwana ajoki ntay aintaa sioom kuni, merurukore inia ilkereiti le lokop.*

Peter Leshakwet: Lakini tukifanya njia ya marketing iwe nzuri,hawa wanyama pia watapungua.

Translator: *na tana kintibirita neina mirata eneina sioom, kore abaki neina sioom kedow akeaku kunni.*

Peter Leshakwet: kwa sababu mara kwa mara ni marketing imekosa.

Translator: *na kore tengatitin kummo ketala mirare.*

Peter Leshakwet: So, tungependekeza ya kwamba kuwe na board ya marketing ya livestock at a national level

Translator: *na kore nikiomonu peata ninche kamati naingorr lomom le mirare le neina siom, tedie te Nairobi.*

Peter Leshakwet: kama ile ya coffee board ama hizi zingine.

Translator: *etuwana nochi naji coffee board naingorita kahawa.*

Peter Leshakwet: Na hata prices ya wanyama ziwe standardized.

Translator: *na kore abaki mirare esioom keyeloi ajjo inio toki emireki.*

Peter Leshakwet: ama kulipa kwa ile ya kilo hata.

Translator: *ana kilo erurukoreki nemireki ana kilo.*

Com. Muigai: tumeshika hiyo na tumesha tengeneza marketing board tuwache kazi yangu na usonge mbele.

Peter Leshakwet: okay kwa mambo ya veterinary, mambo ya wanyama tu tena, hawa madaktari tungependa wawe localized at the village level.

Translator: *kejo kore mabta eldawai atuwana kullo kitarini echi engorita echi siom, keyeuni peye etii ngan;ngite teddie.*

Peter Leshakwet: na facilities pia wapewe.

Translator: *netum si neina tokitinneyare petum.*

Peter Leshakwet: saa hii vile tunaongea hapa kuna out break ya disease za ngombe.

Translator: *kore taata ikweini tene keatay lomontin le moyanterei le ngishu woibungwa.*

Peter Leshakwet: na tukienda kwa madaktari wamanasema “hatuna facilities, hatuna transport”, hatua chochote.

Translator: *na kore peye kipuo nati ilkitarini lolo le siom nejo ninche mikiata ngarin, mikiata nyoo metoi ikiata.*

Peter Leshakwet: Kwa hivyo hatuoni kama mambo ya pastrolism yanatiliwa maanani.

Translator: *ikdol na ajo kore lomom le nkirita eramat le siom eitungan metoki naingorita aitibiraki.*

Peter Leshakwet: Pia tukilete pengine technology ya kuweza kusaidia pastrolist, lazima pia wafundishwe kwa njia ya baraza

Translator: *na tenekiyau si ngeni ajo maitengena iltungana losioom, lazima peitengeni neyaunni barasani atengel teinie*

Peter Leshakwet: Kama ni dawa mpya ama technology fulani,

Translator: *tana ildawa ngejuk tana sii ngay ngeno naipungwa,*

Peter Leshakwet: wakifunzwa wataweza kuchukua hawa wenyewe.

Translator: *kore peitengeni neidim si ninche neya innia.*

Peter Leshakwet: Pia nitaongea kidogo juu ya education;

Translator: *kore etoki nkini nairo na education, mbata enkisoma.*

Peter Leshakwet: hapa tunahimiza pia kwamba educaion iko chini sana.

Translator: *keji kore appa nkisoma keji tene ketiabori wolleng.*

Peter Leshakwet: kwa hivyo tukijaribu kupromote mambo ya non-formal education itakuwa mzuri hapa.

Translator: *na keyere na peye etubuluni inia naji non-formal education tena kopp.*

Peter Leshakwet: Kama ile ya watu wazima,

Translator: *tana neltungana kutwa,*

Peter Leshakwet: Iko lakini ile pesa inapewa wale wanafunza,ni kidogo sana.

Translator: *kore iltungana etuwana lolo eitengenita iltungana kutwa ketumuto ilmushahara na kekini ilmushahara wolleng.*

Peter Leshakwet: kwa hivyo ni kuonyesha kwamba haionekani kama iko na maana.

Translator: *na ketodolu na ajo meata maana inia.*

Peter Leshakwet: Kwa hivyo,waongezewe mshahara na hiyo iwe space ndiyo watu wengi wafaidike.

Translator: *na keyare na pepanuni ilmushahara peye etum lolo tungana atodol ajo ntoki maana tene etiki sukul.*

Peter Leshakwet: Watoto pia ya pastrolists wengine wengi hawapati nafasi ya kwenda formal education,

Translator: *kore abaki nkerra eitungana kulo laramatak metuminia paashnapoye nkisoma,*

Peter Leshakwet: kama tungeweza ku promote out of school programe, ambayo inaanza sasa itakuwa mzuri kwa hawa.

Translator: *tana keidim duoo neshori ngolon kunna naa netuwana ana kisoma naji ilchekuti te nga'ngagiite netubulu tedie nereti.*

Peter Leshakwet: Kwa mambo ya admission wakati ama kwa ile masomo ya shule za juu,

Translator: *kore tenikimbote echi te sukuli kunda kutwaa ngulikay,*

Peter Leshakwet: tungependekeza kwamba quota system itumike,

Translator: *neitumiari inia naji quota system.*

Peter Leshakwet: ili pia wao ambao wako hardship areas wafaidike.

Translator: *na kore na appa iltungana eti ngojiti netuwana kuna netum si ninche reteto.*

Peter Leshakwet: kwa sababu tukiweka standard ya kusema limit ni B+,

Translator: *kore na peji kore nayeunina B+,*

Peter Leshakwet: itakuwa imeacha watu wengi hapa bright.

Translator: *keturaa iltungana kummo tene ngeni.*

Peter Leshakwet: kwa sababu wako na hardships mingi,

Translator: *amu keta hardships kummo,*

Peter Leshakwet: lakini wanajaribu tu kupata hizo scores.

Translator: *lakini ketumuto ake ninche neina marks echi nayeuni.*

Peter Leshakwet: kwa hivyo hata kama ako C. apelekwe kwa higher education.

Translator: *keyare abaki ninche peyai neina mbulata education ekwe.*

Peter Leshakwet: nafikiri yangu ni hayo, asante

Translator: *kejo neina ake nenyeney ashewolleng.*

Com. Muigai: Asante sana. Next. Anzia na jina tafadhali.

Gideon Lotwal: Jina langu ni Gideon Lotwal,

Translator: *kejo ta kaji nanu nkarna Gideon Lotwal,*

Gideon Lotwal: na pia ningependa kuchangia mawili.

Translator: *kejo kayeu abaki nanu nanangu warre.*

Gideon Lotwal: kwa sababu mengine mengi yamesemekana.

Translator: *amu kekumo natejoki.*

Gideon Lotwal: Ya kwanza,

Translator: *nekwe,*

Gideon Lotwal: ni kuongea kuhuzu security.

Translator: *naa lomon woipirita seriani.*

Gideon Lotwal: wakati mwingi watu wetu hapa wakitoka waende waibe ngombe mahali pengine,

Translator: *kore penguaa iltungana lang ene nkatitin kummo nopuo apur ngay ngoji,*

Gideon Lotwal: wakuje wafuke nayo ngambo hii,

Translator: *kore pelangu anabata,*

Gideon Lotwal: serikali inafuatalia kwa njia ya polisi.

Translator: *kerukrukore serikali te mbata elpilisi.*

Gideon Lotwal: lakini mara nyingi hata wale ngombe,

Translator: *na koretengatitin kumo idol ajoy kore neina kishu abaki,*

Gideon Lotwal: Wamefuka hata boma zetu,

Translator: *ketalanga echomo abaki arepa nga'ngite ang,*

Gideon Lotwal: lakini serikali hawataki kujua wamefuka boma yetu namna gani.

Translator: *meyeu na serikali neyelou ajoy aji eko perapaa nga'ngite ang,*

Gideon Lotwal: serikali wanaanza kuchapa watu bure,

Translator: *neangasu serikali aidong iyioo peshau,*

Gideon Lotwal: wana tunyanganya hata mali zetu kulipa nazo hizo,

Translator: *noworu iyioo siomm ang alaki lolo tungana,*

Gideon Lotwal: na sio hata sisi ndiyo tumeiba,

Translator: *namara abaki iyioo etupurushete,*

Gideon Lotwal: kwa hivyo napendekeza,

Translator: *na kore na najo,*

Gideon Lotwal: waangalie kuwa wanatimiza kazi yao kwa njia ya haki na kulingana na sheria

Translator: *lazima peye eass serikali ilkzi loichakino tengoitai neshakino nerrukrukore sheria enkop.*

Gideon Lotwal: Ya pili,

Translator: *ne arre,*

Gideon Lotwal: nina leta kwa nyinyi wa Tume ya kurekebisha Katiba.

Translator: *kejo ninche taa aipire ne arre kulo tungana le tume le Constitution.*

Gideon Lotwal: tungependa hii sheria ambayo tunaweka pamoja na nyinyi, isiwe kuna njia nyingine inakuja kubadilishwa either na serikali au Parliament, lakini watimize kwa njia ambayo tumeweka kama Wakenya pamoja referendum yes.

Translator: *kejo kore na najo nanu te mbata nchi, kore ntoki nikitisira pemewatwati peta ngay toki ipopo ntay ashoyo mar nikinchoite iyioo tene.*

Gideon Lotwal: Kwa mfano,

Translator: *tengitoduata,*

Gideon Lotwal: unasikia kwa radio na kwa gazeti kuwa serikali inataka ku extend Parliament,

Translator: *ikining te radioi ana te ngazetini aji keyeu serikali negutgute nyoo, Parliament,*

Gideon Lotwal: hatukataai,

Translator: *mikian 'y,*

Gideon Lotwal: lakini kama sheria imependa wafanye kwa njia sawa, nisawa; lakini kama sheria hairuhusu, wasiruhusiwe.

Translator: *kejo taa ntokinatipikaki appa sheria etuwana taata mabta naingorita ina lomon esiasa, meigutguteki tana appa natipikakininye ake inianairukrukoreki.*

Com. Muigai: Asante sana. Mwalimu Golicha, Stephen Martin kaa chonjo. Yuko wapi Stephen Martin atafuata. Yes

mwalimu.

Jimale Golicha: Jina langu ni Jimale Golicha, ni mwalimu katika shule fulani. Mapendekezo yangu ya kwanza, ni mambo ya resources.

Translator: *kejo ta ninye kore nainen na resources, ntokitin naipirita nkop.*

Jimale Golicha: Tuko na resources ya kutosha hapa area hii kama kwa mfano, kwa sababu hapa hatuna stima lakini tuko na jua, tuko na upepo na tuko na sehemu zingine kwanza geothermo inaweza ku- producewa. Nafikiri hiyo ikiwa exploited na serikali tutapata stima.

Translator: *kejo kore duoo neina paashi nejo ninye, kejo keatay ildama loidim neret iyioo tembat esolar, natay suwo loidim atereto iyioo teneitey ngare te windmilli, neatay duo thermo etuwana lomon le stima, neatay ngare nikiomon duoo serikali meta kore neina tokitin tana keti ene ngoji nejaribu aitumia neina tokitin areite iyioo kulo tungana lena ngoji.*

Jimale Golicha: Ya maji, nafikiri wakati wa El-nino tulikuwa na maji mengi hapa. Serikali ingechimba dam ya ku- store hayo maji ya ku- produce electricity na pia ya kulima shamba. Kwa sababu kama serikali wanaweza kutoa mafuta kutoka Mombasa mpaka Uganda, haiwezi kosa kuleta maji kutoka hata Nyambene mpaka hata sehemu hizi tupate chakula ya kutosha.

Translator: *kejo etuwana ngare kore appa ngata elnino ketasha nchan kitok woleng neiput ngare nkop pooki, neaku ama abba tene tipika appa serikali inia arre dammi, anata appa eitaka iyioo sitimani tene ngoji. Na etuna eassi ntokitin natuwana neinia, amu tana tata eidim serikali eitey latta kutoka Mombasa neya Uganda, anyoo pemeidim aitaki iyioo ngare abaki tana Nyambene tedie neyau enne ngoji nikitii.*

Jimale Golicha: Resource ya pili nitaongea juu yake ni KMC. Watu wengi waliongea lakini hiyo yenyewe tunatakikana turudishe KMC kwa sehemu zile raw materials inapatikana kwa sababu mifugo wako hapa.

Translator: *kejo taa etoki etuwana appa ana machini neshoreiki appa ngarna Archers najji machini, machini ana appa nayengeki appa sioom. Kore appa machini netuwana appa ana neatay tene keyeuni na nenyeyeki taata etoki amu keti naa ntokitin ene naret inia toki metasai.*

Jimale Golicha: Mapendekezo yangu nyingine ni security.

Translator: *kore ngay na seriani.*

Jimale Golicha: Kwa sababu sehemu hizi za northern Kenya ndiyo haina usalama kabisa.

Translator: *kejo kore kuna bata naipirita kulo tungana losioom ninye ake meti seriani wolleng.*

Jimale Golicha: Tunataka serikali waweke security ya kutosha iwe tuna furahia kukaa upande hii kama wale wako Nairobi, ama Central wanafurahia.

Translator: *kejo lazima pepik serikali security ene mikindim si iyioo ateweini ana lokua tungana eweini te Central tana te Nairobi tedie te seriani.*

Jimale Golicha: Ya tatu ni infrastructure.

Translator: *kore ngay na ilbarabarani.*

Jimale Golicha: mambo ya barabara, tunataka hizi mabarabara-tunasikia pesa ndiyo inakuliwa kila mara-tunataka barabara tutengenezewe ndiyo tuweze kutravel kutoka Nairobi sijui mpaka wapi, mpaka Adisababa, mpaka Cairo, kwa njia mzuri kwa sababu saa hizi tunapanda lorry, huko chini kuna ngombe, tunaogopa huko nje na tunaogopa ngombe chini,tunataka barabara tutengenezewe vizuri.

Translator: *kejo ikiyeu na abaki iyioo neitibirakini iyioo ilbarabara mau kore abaki iyioo nkerra ekenya ikira na kore nake lami eti iddia ngoji nepikakini na abki iyioo ene mewa na iyioo abaki tana Ethiopia tana Cairo.*

Jimale Golicha: itatengenezwa namna gani?

Translator: *aji ekoni tena etibiri?*

Jimale Golicha: badala ya kutafuta kampuni kutoka nje au Mhindi, tuko na Engineers Jeshi hapa hivi. Pesa inaweza tumika kidogo na hawa watengeneze barabara. Nafikiri kama wakati wa elnino daraja ya Mombasa, Jeshi walitengeneza kwa siku chache sana.

Translator: *kejo kajiekoni teneetibiri, nejo kore duoo nadol duoo nanu keti kulo tungana woji Engineers kulo le kia woti ale kokun tende, keidim lolo tungana neass ilo kazi na ilkazi lenche lo na anapa petasa ildaranja loitibiraki te Mombasa. Ninche wotasa ilo kazi.*

Jimale Golicha: Ya nne ni sheria;

Translator: *kore ne onguaan na nkitanapat;*

Jimale Golicha: hapa ninataka niongee juu ya sheria ya kislamu,

Translator: *kore taa nayeu nairo tene sheria naipirita mbata e waislamu,*

Jimale Golicha: kwa sababu court ya Kadhi, apatiwe nafasi akae katika divisional level ama kila district ndiyo aweze

kuangalia sheria ya Kislamu. Asiangalie sheria ya kuoa na kuachana peke yake lakini sheria ile ina ya huzu mambo ya waislamu kwa waislamu yote apatiwe ruhusa au fursa ya kuangalia.

Translator: *kejo ana court naji Kadhi ana esomale keyeuni petay inia koti te district neatay te division, naingorita lomom loipirita waislamu mara iworoworo ilpayan wo ntomononi laikini lomom pooki woipita waislamu.*

Jimale Golicha: Hapo tena kuhuzu sheria kama vile watu wengi wamesema kweli, wakati mifugo inaibiwa ama vifaa zinaibiwa watu wote wanachapwa kwa sababu mtu moja amekosa-polisi wananyanyasa wanawake wa wenyewe wanalala na hao. Hiyo serikali wanalie kabisa kwa sababu wanafanya hivyo kwa sababu wanafuata sheria ya ukoloni.

Translator: *kejo kore etoki te sheria na ngay naipirita, lomom wopirita ilpilisi. Kearr ilpilisi iltungana etuwana tena epurshoi na kunna kish napurori, badala nepuo ayya neina kishu nepuo arekk iltungana anyaa ntomonok eltungana.*

Jimale Golicha: Ya sita, Ant-Pastrolist campaign. Yaani sehemu za nchi zetu kama hii, watu waita Trust Land ama kama sehemu zingine zinachukuliwa kama ya Wild Life, hatuulizwi- wanyama ni muhimu kuliko sisi, tukionekana pale 'shoot on site' ama unashikwa na kunyanyaswa tunafanywa kila kitu.

Com. Muigai: Pendekeza

Jimale Golicha: Hiyo, ninapendekeza, lazima tuhuzishwe kwa ardhi yetu.

Translator: *kore ta lomom eipirita iltungana le ramat lazima peye etodoli neitiningi ntoki nayeuni neaseki ngulupo enche.*

Jimale Golicha: Ya saba ni citizenship.

Translator: *kore ne sapa na iye ira iknett e Kenya.*

Jimale Golicha: Sisi wengine tunachukuliwa kama si wananchi ya Kenya, tunachunguzwa katika barrier road block, na kila mahali. Lazima serikali wajue hata sisi ni wananchi wa nchi hii esheshali some races, kama Cushites, Somali, Borana unakuta tunakaguliwa sana. Lazima serikali wajue sisi ni wananchi wa nchi hii tukubaliwe kabisa kama wananchi, kwa sababu birth certificate na pia ID card tupewe bila kutuzuia kwa mambo mengi sana.

Translator: *kejo kore taa ikira nkeru enakop lazima peye eshori na iyioo nkanyit ang neanyiti iyiookore tene ikipoito te ilbarabarani mara ikijokini ntey nkipande, nkuna ja mikiyoloi aar ake tatua ilbarabarani.*

Jimale Golicha: Education, mambo ya elimu, wengi wameongea juu ya free education lakini hata hivyo, serikali lazima waangalie hata shule upande wetu na wapewe facility za kutosha sawa na shule zingine za sehemu zingine za nchi hii.

Translator: *kejo kore te mbata enkisoma, kore echi neitasitay lokwa tungana eti nokwa kopi natubula nkisomatin neata ninche lazima abaki peta iltungana lang lene ngoji.*

Jimale Golicha: Tisa ni mambo ya trade union,

Translator: *kore ngay na lomon le biashara, ultururi le biashara*

Jimale Golicha: Hii inahuzu juu ya wafanyi kazi; lazima wawe na haki na trade union wakilalamika kuhuzu shida yao ama mshahara au ni hali ya kufanya kazi, serikali wasikize na wakisikiza na ahadi kutolewa iende hivyo.

Translator: *kejo kore lomon etuwana ilturur ama lamal lo iltuingana lasita ilkazi te serikali, lazima pening serikali nkishirat enche tene erro ninche. Kore tene eata taabu enche neningokini nejokini netasi.*

Jimale Golicha: Ya kumi ni mambo ya kura- election;

Translator: *kore ne tomon na lomon le kura, lomon eipirita kura.*

Jimale Golicha: napendekeza hapo,

Translator: *kore teinie,*

Jimale Golicha: kura ya Rais na ya Councilor na ya MP iwe tofauti, ya President iwe kando na zile zingine ziende pamoja.

Translator: *kore e larikoni le nkop, le President peasi a ninye open'y. Kore ne ilkasolai nyiaki ilmujumbei neasi ninche te nebbo.*

Jimale Golicha: kwa sababu,

Translator: *tengarake,*

Jimale Golicha: MPs wanasema tukifanya kura na Katiba haijakuwa tayari,

Translator: *kejo ilmujumbeni tinikias kura ewon etueku ktiba tayari,*

Jimale Golicha: tutakuwa na power vacuum.

Translator: *keatay mpaash natii inia ngoji naidim iltungana aiguranie.*

Jimale Golicha: nafikiri tukiongeza muda ya Katiba,

Translator: *tini ikipanu ngamata eKatiba,*

Jimale Golicha: tunaweza fanya hivi; election ya Members of Parliament na Councillors ifanywe na baadaye Katiba ikiwa tayari, kura ya Rais ifanywe.

Translator: *kejo ninche tena duoo kwezakana naasi kura e ilkansalai wo ilmujumbei abaki ongorr inia toki, kore*

peye aku Kenya constituion tayari neasi ne larikoni le nkop.

Jimale Golicha: Chini ya Kura tena,

Translator: *tabori etoki Kura,*

Jimale Golicha: kura ya Chairman na Mayor,

Translator: *kore Chairman wo Mayor,*

Jimale Golicha: ifanywe direct moja moja na wananchi.

Translator: *neasi tenebo na wananchi eas inia lopen'y ngoji.*

Jimale Golicha: na kuhuzu mshahara ya MPs,

Translator: *kore laare e MPs,*

Jimale Golicha: nafikiri ni mzuri wakichukua maoni kutoka kwetu kuliko hawa wajipitishie mshahara.

Translator: *lazima nebonu ninche ayya ajoyo tetua iltungana nyioo duoo eyare pelaki ninche, mara ninche eime maate ajo ana toki elaki iyioo na likime netum inia.*

Jimale Golicha: Mambo ya mashamba;

Translator: *kore ilchambai.*

Jimale Golicha: Title Deed, badala watu waende mpaka Nairobi, iwe decentralized mpaka District na Divisional level.

Translator: *kore lomon le ilchambai na lomon duoo woji Title Deed, lazima peye eatay taata inia toki na mara tedie nelakwa, pa peti District ana Division.*

Jimale Golicha: Ya kumi na mbili ni security office ya hii Commission,

Translator: *kore ne tomon earre na nkirita ene ofisi e Commissioners.*

Jimale Golicha: Kwa sababu mara nyingi Commission nyingi zina kuwa formed, kabla ya kutekeleza kazi tunasikia zimeisha, hakuna maneno yamefanya kazi, hatusikii ama maneno yamefutuliwa mbali na imeenda.

Translator: *keti ngattitin kumonaji keitayaki ana ketashetaki Commission naji naje lakini kore own etu eas ilkasi etwaa, eshomo.*

Jimale Golicha: hata leo hii hatujui kama itatangazwa izemekane hiyo imekuwa banned imesha!

Translator: *na metoki neyelo abaki imaniki kore ade teipa kore pikindip neji ade tedie eishunye inia meatay!*

Jimale Golicha: tena ma Commission nyingi za Kenya zinatumia pesa nyingi sana.

Translator: *na kore etoki kuna Commissions kenya ita silingini kumo wolleng.*

Jimale Golicha: Napendekeza,

Translator: *kajo naa,*

Jimale Golicha: pengine,

Translator: *keshakino,*

Jimale Golicha: mtuulize sisi kabla ya ku -form Commission kama iko na faida ama hakuna faida, hakuna haja ya kutekeleza Commission.

Translator: *pepari ta duoo lopen'y nkop tana wananchi tana raia peji keishakino dei pikintei ana Commission tene meshakinoewon etu engasu ninche siay.*

Jimale Golicha: Health sector,

Translator: *kore lasayak le serikali woesita ilkazi te mbata esipitali meyare pepol sipitalini enche amu kopurro na kulo dawai le serikali noppuo ammir te sipitalini enche.*

Jimale Golicha: mambo ya uajiri wa kazi;

Translator: *sirere elkazi,*

Jimale Golicha: nafikiri kazi kama vile Jeshi walikuwa wanaadikwa hivi majuzi, ingetangazwa katika gazeti, kila District wanatakikana watu wangapi na iwe mpaka Divisional level watu waandikwe kazi hata kwa Division badala waende mpaka headquarters.

Translator: *kore na tembata esirere elkazi netuwana na duoo inia sirere neji echi neilpilisi tana lkiai nyoo ngoto ngaina, kore inia sirere lazima peitangazi owon ongorr ngamata tana keidimai neji kore District naji ngaina keta iltungana nommu naje. Neyelo inia district ajo kore kata Divisioni nammu naje, kata iltungana namu naje te division.*

Jimale Golicha: Nyingine ni compensation.

Translator: *kore ngay na laare nalaki iltungana tene etorokini.*

Jimale Golicha: kuna watu wengine kama mzee yule alikuwa anakaa hapa walikuwa wanafanya kazi ya wazungu hapo zamani kama askari na serikali ya wazungu hajalipa na hii serikali pia haijawalipa. Serikali watafute njia ya kulipa hawa watu ambayo walikuwa askari wa zamani.

Translator: *kejo keti appa sikarini appa wotasa appa larabaltin neworld war two,world war one tana nyoo, keyare peshakini peyaya serikali neko tenelaki lolo tungana amu ketuwana etu apake elaki ketuwana etu apake elaki kulo tungana neina robiyani.*

Jimale Golicha: Ya mwisho kabisa,

Translator: *kore nemwisho,*

Jimale Golicha: hii Constitution ikitengenezwa tuwe na access to this Constitution, hiki kitabu tuwe nacho na tujue hiyo Katiba.

Translator: *kejo naa kore nayare kore taata peitibiri neina kitanapat, keyare peye ikiata tana keata iltungani peyelo ajjo kejwa dei inia sheria.*

Jimale Golicha: Nimesahau moja-yaani watu wazee wakizeeka lazima serikali itengeneze institution ya kuangalia masilahi yao.

Translator: *nejo etoki kore taata iltungani tene araru keyare peye eatay ngoji neitururureki lolo tungana ararin aramaite.*

Com. Muigai: Asante sana mwalimu. Stephen Martin.

Stephen Martin: Mimi sina mengi ya kusema,

Translator: *kejo mata ilikummo lajjo,*

Stephen Martin: ile ningependekeza, ningependa kuongea juu ya sector ya serikali,

Translator: *na kejo kore duoo nayeunajo ana naipirita mpata esirikali.*

Stephen Martin: especially maofisa wa polisi wa kawaida.

Translator: *na kejo kore duoo inia naipirita wolleng na kullo ofisani le serikali echake naake le kawaida.*

Stephen Martin: maskini siku hizi humia sana,

Translator: *na kejo kore kullo tungana misikino na ninche dei siku hizi eumiyari wolleng, ninche dei wotum shida.*

Stephen Martin: kwani wao hawana kitu ya kutoa

Translator: *tengaraki meata ninche ntoki naitay*

Stephen Martin: wanapo shikwa

Translator: *teneaku kebungaki.*

Stephen Martin: yaani TKK,

Translator: *yaani noshi naa naji ntoki kini.*

Stephen Martin: Maana ya TKK ni 'Toa Kitu Kidogo'.

Translator: *amu na ntey nkini toki.*

Com: Muigai: Haya pendekeza. Sisi ni wa Kenya pia na tuna umia namna hiyo so, pendekeza ungependa tufanye je?

Translator: *kejoki eshakino peji nyoo. Nyoo dei eshakino peasi.*

Stephen Martin: Ningependekeza Ant-Corruption ibuniwe

Translator: *kejo eshskino duoo pegelluni iltungana woitasheki neina baa nashi ena torno.*

Stephen Martin: Kwa kila kituo

Translator: *tengojitin pooki netiki,*

Stephen Martin: ili wale maofisa wakatili,

Translator: *pa kore kullo ofisani torok waas mpaa nemeishakino,*

Stephen Martin: ambao wanakiuka amri,

Translator: *kullo woellang ninche nkitanapat,*

Stephen Martin: waachichwe kazi.

Translator: *peworini ninche siay pemeitoki atii siay.*

Stephen Martin: kwa sababu sio wote ni wabaya

Translator: *amu mara pooki iltorok.*

Stephen Martin: ni wawili au watatu

Translator: *kajo warre ana okunni*

Stephen Martin: kwa Stesheni moja au Division

Translator: *tatua duoo steshen nabbo ana Division duoo natuwana ana Ewaso*

Stephen Martin: Lugha ya toa kitu kidogo,

Translator: *na ama dei ana kutuk nikijokini ake ntey nkini toki,*

Stephen Martin: ilianza wapi?

Translator: *taji dei appa etangazwaki?*

Stephen Martin: ilianza Kiganjo ama ni hapa stesheni ndiyo ilianza?

Translator: *kejo te Kiganjo dei appa etngazwaki tanatena station neyewaki ilo tungani?*

Stephen Martin: Polisi atakuwa amefunja amri kwa kula hongo.

Translator: *nejo kore taata iltungana le ilpolis etikila ninche nkitanapat tengarake na enatoki kini nikijokini ntay.*

Stephen Martin: na aliapa wakati wake wa kufuzu,

Translator: *kore appa mpari naidip ninye nkufunduzo enye nejo,*

Stephen Martin: kama afisa wa polisi anayejua amri,

Com. B. Njoroge: Ume-suggest kwamba tuwe katika kila kituo na anti-corruption body kucheck mambo ya polis, sasa tena unaenda kutuambia habari nyingine, unaweza kwenda kwa point nyingine?

Stephen Martin: Nafikiria sina zaidi ya hayo.

Translator: *kejo maata naalang neina etoki.*

Com. B. Njoroge: Patrick K Kayanda, tafadhali twende kwa point. Bwana Kayanda,hayuko? John K Lekesike, hayuko haya Alfred Omondi, Loiboni Lengila ajitayarishe.

Translator: *Loiboni Lengila ta tiyari pulotu.*

Alfred Omondi: Kwa majina ni Alfred Omondi ,

Translator: *keji nkarna enye Alfred Omondi.*

Alfred Omondi: ningependa kusungumzia machache; moja ni kwamba,

Translator: *kejo pairo nkuni na kore nabbo,*

Alfred Omondi: kuhuzu elimu yetu,

Translator: *naipirita mbata enkisoma ang,*

Alfred Omondi: ningependekeza kwamba thamanini juu ya mia iwe masomo inayo muhuzu Mwanakenya mwenyewe.

Translator: *kejo kore ta ntomoni isiet tatau iip, nchoo meta naipirita iltungana le Kenya ninche maate.*

Alfred Omondi: ishirini kwa mia ihuzu sehemu zingine za dunia.

Translator: *kejo kore tikitam tatua iip nabbo nchoo meta keipirita nokwa koppi ilkulikay naati atua nkop pooki.*

Alfred Omondi: na kuhuzu nafasi za kazi,

Translator: *kore naipirita mbata esiy,*

Alfred Omondi: kwamba walemavu pia wazingatiwe vizuri,

Translator: *kejo ncho peta kore iltungana tardo mengurari woleng te ngoitey supat.*

Alfred Omondi: hata katika idara ya jeshi pia kuna kazi ambazo wanaweza kuzifanya ofisini sio lazima kwamba wabaguliwe.

Translator: *kejo kore abaki te mbata ejeshi keatay siatin woidim lolo tungana tardo ataas te ofisini pe megelari si ninche.*

Alfred Omondi: Kuhuzu haki za binadamu,

Translator: *kore ana napirita ramat ana nkirita eltungani,*

Alfred Omondi: ningependekeza kuwa kuwe na bima kwa wale wote ambao hawafanyi kazi au hawana mapato

Translator: *eshakino peaku kore kullo tungana lemeata duoo lemata netume ntokitin ana nemeti siatin, neata abaki ntokitin naingorita ninche anaoshi lochi lasayak echake lolkazin*

Alfred Omondi: ili waweze kupata matibabu pia.

Translator: *peidim abaki duoo ninche atum reto ana ildaway woret.*

Alfred Omondi: Kuhuzu Bunge,

Translator: *kejo kore naipirita mbata elbungei,*

Alfred Omondi: sioni haja ya Bunge kusidishiwa wakati kuliko wakati ule imezingatiwa katika Katiba.

Translator: *kejo madol ta duoo mpaash naitokini etoki aponiki ninche alang ana ananaipirita ana Katiba naitibiritay.*

Alfred Omondi: Na kuhuzu uhuru wa soko,

Translator: *nejo kore ana lakunoto naipirita mbata emirare,*

Alfred Omondi: ni vizuri kusema kwamba tuwe na soko huru lakini tunaona kwamba soko huru inalalia viwanda vyetu.

Translator: *echakino ana duoo mbata mirare duoo tengojitin nikiata ntokitin ang namiri echakino ikiata lakunoto lakini ikdol te ngay bata keti ngojitin naironyokita iyioo nkop woleng.*

Alfred Omondi: Kwa hivyo,ni heri tungezingatia masoko yetu ili tuweze kupata nafasi nyingi ya uwajiri katika viwanda.

Translator: *echakino pa kore duoo ngojitin ang duoo pooki esoko duoo nati siatin echakino peaku kengori woleng peidim iltungana le nakop atum siatin woigereki.*

Alfred Omondi: na ningependekeza utawanyaji wa viwanda; isiwe tu mahala, mjini lakini kuweko na viwanda pia katika sehemu za reserve.

Translator: *echakino kore duoo neina ngojitin duoo neina naitipirieki ana nasieki ilkasin kutwa woingereki iltungana pemeaku ketii ake kunda towni kutwa naaku keti abaki matejo ngoji natuwana ana.*

Alfred Omondi: Kuhuzu mawasiliano,

Translator: *kejo kore naipirita ana mbaa matejo ilbarabarani ana si simoi,*

Alfred Omondi: si lazima tuwe na barabara za lami, lakini tuwe na barabara zinazo penyeza ndani ndani ili kila mkulima, kila mtu ambaye ni mgonjwa anaweza kuzaidia barabara ziwe zile za rural access.

Translator: *mara duoo ikijo peaku kepiki na ilbarabarani pooki lami, lakini kore duoo naishakino meta kore ilbarabarani pooki iltungani pooki duoo eata ilchambai, anangoji pooki nati iltungani neatay ake ilbarabara supat nikilotu duoo abaki tenia ngoji pooki peta iata ake ramat ino niata ngoji niim.*

Alfred Omondi: Kuhuzu idara,

Translator: *kejo kore naa duoo naipirita mbata ekuna idarani nkulle,*

Alfred Omondi: mambo ya idara yamekuwa ni magumu kidogo kwa sababu watoto wetu wanamaliza shule lakini hawana kazi.

Translator: *kejo etogolo inia woleng tengarake kore peye eidip nkerra nkisoma neaku meatay neigereiki meatay siatin.*

Alfred Omondi: Ningependekeza serikali itenge kitu kidogo,ili hawa watu wawe wanapatiwa kama “out of pocket”,

Translator: *echakino duoo serikali peitibir ninche nkiti toki ana etibir ilkiti benne lenche pa kore peidip duoo ana nkisoma enche naaku keata nkuti silingini nanakini peta keat to ilbeinia.*

Alfred Omondi: kwa watoto wanao maliza shule, ili watoto waweze kujimudu katika maisha yao ya kila siku, wasiwe mizigo kwa wazazi.

Translator: *tatua kuna kerrra naidipa sukuli peye pemeaku nkeru naingor iltaiwo, peaku nkeru naidim ateret ate.*

Alfred Omondi: Na kuhuzu ukulima,

Translator: *kejo kore naipirita nturore,*

Alfred Omondi: Ningependekeza kwamba wakulima wale wadogo wadogo wasidishiwe mikopo ili angalau waweze kupanua kazi zao kwa sababu tunajua kwamba ukulima ndiyo uti wa mgongo wa nchi yetu.

Translator: *kejo kore na kulo tungana kunini lemeata ngolon woleng, eshakino pepanikini duake ngini reto neshori matejo duake silingini esille peidim naa atasie kullo kazin lenche peidim achom kwe.*

Alfred Omondi: Na katika education, loan kwa watoto wa university, tupewe bila ubaguzi.

Translator: *nejo kore etoki nochi silingini esille te mbata enkeru euniversity neishori iltungana meatay ngelat woji lelo marei ana leinia ngoji ana.*

Alfred Omondi: Mtoto wa maskini na mtoto wa tajiri wapate elimu wote.

Translator: *pa kore nkerai eltajirii wo nemisikin netum ninche nkisoma nairiso tenebo.*

Alfred Omondi: Ni hayo tu mheshimiwa.

Translator: *kejo lolo ake ajo.*

Com. Muigai: Asante Alfred,umesungumza point nyingi. Tupate Loiboni Lengila, akifuatwa na Lokwei Agnes.

Translator: *Loiboni wou. Nejipaki Lokwei Agnes meta tayari.*

Loiboni Lengila: *kajo ta nanu nekwe, ashe Ngai wolleng,*

Translator: *yeye anasema ninamrudishia Mungu shukrani,*

Loiboni Lengila: *nayewa ale turur,*

Translator: *kwa sababu ya kulete hawa maofisa,*

Loiboni Lengila: *meito aningoki iyioo pooki sinatinlenyaita iyioo tena kopp ang.*

Translator: ili waje wasikize shida zote ambazo inatupata katika sehemu hii ambayo tuko.

Loiboni Lengila: *kore nekwe naii,*

Translator: Yake ya kwanza,

Loiboni Lengila: *ketama iyioo sina wolleng,*

Translator: Sisi tumepata shida kubwa sana.

Loiboni Lengila: *iltungana le Archers.*

Translator: hasa watu wa Archers.

Loiboni Lengila: *amu idolita taata ana tawon,*

Translator: kwa sababu town hii-

Loiboni Lengila: *ninye nekiji noochi districti pooki, Marsabit, na ninye etoki naipungita North Eastern pooki.*

Translator: Kwa sababu town hii ndiyo inaunganisha Marsabit, Samburu na upande wa Isiolo.

Loiboni Lengila: *na ama tana ijo taata,*

Translator: na ukiangalia,

Loiboni Lengila: *ninye ta appa eyewo serikali arun'y inia toki peta keti sedi woleng.*

Translator: au tukianagalia tunaona serikali ya kwamba wamaekuja kurudisha hayo mambo yote na sasa tumerudi nyuma.

Loiboni Lengila: *na idol ana kopp,*

Translator: na hii nchi,

Loiboni Lengila: *keta ninye apen'y, ntokiduo naitaka Ngai duoo wolleng amu ninye neata sere kitok, amu ninye naruko apen'y tatua ana kopp,*

Translator: Ninasema ya kwamba kama area hii ya Archers ina faida kubwa kwa sababu kuna mto ambao maji yanatiririka kila wakati katika sehemu hii.

Loiboni Lengila: *nana si lomo le ilmusungu,*

Translator: kwa upande wa watalii,

Loiboni Lengilla: *ninye ake eponui woleng, etu si eppal ilmusungu ateki.*

Translator: na ndiyo pia watalii wanakuja kwa wingi, hata wazungu hawajawacha bado wanazidi kuja tu.

Loiboni Lengilla: *na idolita etoki ngay,*

Translator: Na mambo mengine,

Loiboni Lengilla: *ntoki nateshaye ene pebanyi,*

Translator: ile kitu imesimamisha ifike wakati huu,

Loiboni Lengilla: *katolik mishen.*

Translator: Ni Katholiki mission ndiyo wamefikisha.

Loiboni Lengilla: *nana etoki ya pili,*

Translator: ya pili ama “*ne arre*”,

Loiboni Lengilla: *ele barabara,*

Translator: Ni hii barabara,

Loiboni Lengilla: *alle eiim ene mpaka Cairo.*

Translator: Yenye inapita hapa mpaka Cairo.

Loiboni Lengilla: *na kayeu naake naliki serikali,*

Translator: Nataka kueleza serikali ya kwamba,

Loiboni Lengilla: *itungaite inia kopp wolleng.*

Translator: waliacha sehemu hii.

Loiboni Lengilla: *amu idolita ilmusungui le kwe eyewo ana kopp,*

Translator: kwa sababu yule mzungu wa kwanza alianza kuingia hapa,

Loiboni Lengilla: *etuwana appa PC yaani te mbata appa elmusungu beberu,*

Translator: yaani kwa upande wa wakoloni,

Loiboni Lengilla: *enakop eyewo.*

Translator: alikuja hapa.

Loiboni Lengilla: *na ninye appa etashekita appa ankopp pooki,*

Translator: na alikuwa akisimamia hapa yote,

Loiboni Lengilla: *na tana abaki taata tinidol,*

Translator: na wakati huu ukiangalia,

Loiboni Lengilla: *tedia secta ewanyama,*

Com. Muigai: Pendekeza sasa.

Loiboni Lengilla: *lomon le ngwesi,*

Translator: Kuhuzu mambo ya wanyama;

Loiboni Lengilla: *anakop naake ikiata ngwesi peta ninche kummo woleng.*

Translator: Sisi tuko na wanyama katika sehemu hii.

Loiboni Lengilla: *ninye ebaki kiataye mpak.*

Translator: na ndiyo tuko na park ya kuchunga wanyama.

Loiboni Lengilla: *neroye serikali apik mpak.*

Translator: sasa serikali wakaweka park.

Loiboni Lengilla: *kore na lena kopp,*

Translator: Sasa hapa,

Loiboni Lengilla: *kore te maoni ai,*

Translator: Kwa maoni yangu,

Loiboni Lengilla: *lazima serikali pedol anakop amu keaki ntoki tipatwoleng tatua serikali.*

Translator: serikali iangalie sehemu hii kwa sababu kuna faida kubwa sana katika serikali kutoka hii sehemu.

Loiboni Lengila: *amu taata etipika seddi,*

Com. Muigai: Hiyo tumeshika, kuangalia wanyama, kuangalia barabara basi nenda mbele.

Loiboni Lengila: *nana etoki ngay,*

Translator: Mambo mengine,

Loiboni Lengila: *kore anakop meti ngare,*

Translator: hatuna maji kwa sehemu nyingi,

Loiboni Lengila: *nkule ngojiti nalakwa.*

Translator: sehemu zingine mbali mbali.

Loiboni Lengila: *lazima tena meatay duoo namna peturi ngop lazima duoo pepiki kulo baan pooki, nepiki ngare, apik dam.*

Translator: Kama ingewezekana, iweze kuwekwa kwa Malaga na ifungwe na iwekwe kwa dams ili izuie maji

Loiboni Lengila: *kore etoki ngay lazima peye engurari group kuna eranches.*

Translator: Halafu tena iangaliwe group ranches.

Loiboni Lengila: *petum si ninche aingura nkop,*

Translator: halafu hawa wangalie,

Loiboni Lengila: *na inia kop pooki.*

Translator: waangalie hiyo nchi.

Loiboni Lengila: *kore etoki ngay,*

Translator: Mambo mengine,

Loiboni Lengila: *lomon le masomo.*

Translator: Ni upande wa masomo.

Loiboni Lengila: *lazima peye etabakini ngojiti pooki naa masomo.*

Translator: lazima masomo ifikishwe katika kila corner ama kila sehemu.

Loiboni Lengila: *amu keti nkule ngojitin duake natii iltungana nemeti sukuli.*

Translator: kwa sababu kuna sehemu zigine wananchi wako lakini hakuna mashule.

Loiboni Lengila: *kore etoki ngay,*

Translator: Mambo mengine,

Loiboni Lengila: *lazima peye eyelou serikali otuwana taata anakop, pepik sipitali sapuk woleng amu idlita iltungana pooki le nkop pooki keimita ene pooki.*

Translator: serikali ijue kwamba hapa kuna faa kuwekwa hospitali kubwa kwa sababu hii barabara inapitiwa na watu wengi sana.

Loiboni Lengila: *meta ntoki nemeim ene. Keim Jeshi, neim waalii, na keti iltungana lenje lazima si peatay sipitalil kitok.*

Translator: Hata watu wa nje wanapitia hapa, Jeshi, na wazungu wanapita katika hii barabara.

Loiboni Lengila: *peyolou si ninche ajo yaani petay sipitali kitok nesaidia lolo tungana.*

Translator: basi iwe na hospitali kubwa ili iweze kusaidia hawa.

Loiboni Lengila: *idol etoki ngay,*

Translator: Mambo mengine,

Loiboni Lengila: *lomonle ilkazin.*

Translator: mambo ya kazi.

Loiboni Lengila: *lazima peye kila iltungana petum haki enche.*

Translator: lazima kila mtu apate haki yake.

Loiboni Lengila: *mau idol taata matejo etuwana District netuwana Maralal,*

Translator: kwa sababu ukisema sehemu hii ni kama Maralal,

Loiboni Lengila: *ketungaite appa nincheanakop abaki tana te serikali amu mesho ngarin.*

Translator: Watu wa hapa wamewachwa; hata ukiona maofisa wa serikali hawana magari.

Loiboni Lengila: *indim nudol ildiyo eti enne,*

Translator: Unaweza kumuona bwana D.O yuko hapa,

Loiboni Lengila: *na meata ngari nefanyie ilkazi.*

Translator: hana gari ya kufanya nayo kazi.

Loiboni Lengila: *indim siake atejo ilpolisi,*

Translator: ama pia polisi.

Loiboni Lengila: *neaku meata si ninche ngarin.*

Translator: Hawana magari.

Loiboni Lengila: *na lazima na peshori iltungana ntoki nefanyie ilkazi.*

Translator: Lazima wapewe vifaa ambavyo wanaweza kufanya nayo kazi.

Loiboni Lengila: kore etoki ngay neyeu,

Translator: Ie nyingine ninataka kusema,

Loiboni Lengila: *kore lomon apa le machine ana nati ene,*

Translator: Kama hii machine ambayo ilikuwa ni kichinjio ya wanyama,

Loiboni Lengila: *ene si apakeeti inia.*

Translator: tangu zamani hiyo ilikuwa hapa.

Loiboni Lengila: *eyewo si ake serikali eyewo aworu iyioo.*

Translator: serikali wameiondoa tena.

Loiboni Lengila: *na ntoki si appa kitok woleng,*

Translator: na hiyo ilikuwa kitu kubwa,

Loiboni Lengila: *neaki iyioo tipat woleng amu tene eti appa enne,*

Translator: inatusaidia.

Loiboni Lengila: *kayeu na diake,*

Translator: Ninataka,

Loiboni Lengila: *inia machini pa keti ene amu ketosha ake iltungana le ene te ilkazi efan 'y.*

Translator: hiyo machine irudishwe hapa kwa waakaji wa hapa kwa sababu,

Loiboni Lengila: *amu keata ntokitin kumo woleng naidim aipira etuwana lomon le ndapan, leloik,*

Translator: inafanya mambo mengi kama ngozi, mifupa.

Com. Muigai: Tumeandika hiyo, irudishwe mara moja.

Loiboni Lengila: *halafu idol etoki ngay,*

Translator: Mambo mengine,

Loiboni Lengila: *lazima si kore lomon le stima, lazima peye eatay abki kuna solar, neatay abki kuna NGOs neidim abaki elimisha naake iltungana namna pooki.*

Translator: Tukizungumzia mambo ya stima, tunaona ya kwamab kuna NGOs ambayo inaweza kusaidia wananchi kwa mambo ya solar.

Loiboni Lengila: *amu kebore echi ildama duoo enne.*

Translator: Kwababu hapa tuko na jua kali sana.

Loiboni Lengila: *idol etoki ngay najo,*

Translator: halafu mambo mengine,

Loiboni Lengila: *keatay si iltungana le nkule kopi wponu ajing ana kop neaku keta nkunanche nemeipar iltungana lenakop.*

Translator: Tunaona kuna watu wa sehemu zingine, wakiingia sehemu hizi hawaulizi wenyewe, wanakuja tu wanajifanya kama ni kwao.

Loiboni Lengila: *amu keatay tata mfano,*

Translator: kwa mfano,

Loiboni Lengila: *keatay taata kulo eji British eti ene, engwa ninche ngambo.*

Translator: tuko na British Army.

Com. Muigai: Tumeelezwa juu ya army, unataka sheria iseme nini?

Translator: *ikijokini ikitiningo duoo neina, na kaji iyeu nikias?*

Loiboni Lengila: *kayeu peta idolita lolo tungana,*

Translator: Ninataka hawa watu,

Loiboni Lengila: *tana abaki serikali abaki eponunye,*

Translator: kama wanakuja kwa jina la serikali,

Loiboni Lengila: *lazima poponu adol iltungana lene,*

Translator: wakuje waone watu wa hapa,

Loiboni Lengila: *noponu aomon iyioo inia kop.*

Translator: halafu wakitaka kufanya kazi waje watuombe ile mahali wanataka kufanyia mazoezi.

Loiboni Lengila: *noponu tana keshori,*

Translator: Kama watapewa,

Loiboni Lengila: *basi nening si ninche.*

Translator: basi hawa watasikia.

Loiboni Lengila: *amu kaning taata idolita lolo tungana petumia anakop lomon appa lekoloni ninye etumia.*

Translator: kwa sababu ninasikia British Army wanapo tumia huu mchanga wanatumia kwa ile njia ya ukoloni zamani.

Loiboni Lengila: *amu idol taata,*

Translator: Ninasema sasa,

Loiboni Lengila: *idolita taata inia sheria naitumia ninche, lomon appa leukoloni, iltungana appa le ukoloni eitumiaite inia.*

Translator: ile sheria wanatumia sasa ile sheria ya ukoloni ndiyo wanatumia.

Loiboni Lengila: *na kajo nake nanu idlita iyioo mikiata uhuru, kewon dei ake etukitum uhuru.*

Com. Muigai: Tumeelewa hiyo. Tuweke sheria mpya ya kusimamia hiyo.

Loiboni Lengila: *lazima peye epiki inia sheria ngejuk.*

Translator: Lazima iwekwe sheria mpya.

Loiboni Lengila: *idolita si ake etoki ngay,*

Translator: Mambo mengine,

Loiboni Lengila: *kayeu si amu keatay nkule toitin nawoito, yaani lomon mpyai woeto.*

Translator: naona kwamba kuna mambo mageni yameingia.

Loiboni Lengila: *etuwana taata kuna mobile,*

Translator: hii simu ya mobile,

Loiboni Lengila: *idolita kulo laramatak pooki loti ene,*

Translator: wale wachungaji wote,

Loiboni Lengila: *lazima kayeu si peye echori si ninche.*

Translator: ingelifaa hata hawa wapate,

Loiboni Lengila: *peta keatay neina radioi,*

Translator: halafu wawe na hiyo radio ama simu.

Loiboni Lengila: *potum si lolo tungana airitaye siomm enche.*

Translator: halafu hawa wenyewe waweze kuchunga nayo mifugo yao.

Loiboni Lengila: *amu indim taata atumo iltungani obbo,*

Translator: Unaweza kupata mtu moja,

Loiboni Lengila: *eata ngishu ngaluf nabbo.*

Translator: mwenye ako na ngombe elfu moja.

Loiboni Lengila: *kwa mfano,*

Com.Muigai: Tumeshika hiyo wacha maelfu ya ngombe, tumeshika mobile simu iletwe kwa wachungaji;Basi.

Translator: *kejo ikitiningo ajo itejo ayautun nochi mobile neiroreki atua laramatak lo sioom.*

Com. Muigai: Tusonge mbele.

Translator: *mape kwe tungai lolo.*

Loiboni Lengila: *kore etoki ngay,*

Com. Muigai: Sema kitu kingine iletwe-kitu kingine unataka,useme.

Translator: *kejoki tejo ngay toki peyauni, tejo.*

Loiboni Lengila: *kayeu lomon le agriculture.*

Translator: Ninataka kusema juu ya agriculture;

Loiboni Lengila: *ana taata ana sere, anaang nati ene,*

Translator: hii mto iko hapa,

Loiboni Lengila: *lazima peatay si iltungana eata ujuzi,*

Translator: lazima tuwe na watu ambayo wako na maarifa

Loiboni Lengila: *peye eponu si ake ninche aitibiraki iyioo ilkuti ilchambai tene,metum si ake lolo tungana aifundisho iyioo lolo kazin.*

Translator: ili waje watutengenezee, ndiyo hata sisi tupate kujifundisha kazi ya ukulima.

Loiboni Lengila: *kore etoki ngay,*

Translator: Maneno mengine,

Loiboni Lengila: *keatay si kuna madini nati atua nkulupo,*

Translator: *ikijokini echunyate ildakikani linono.*

Loiboni Lengila: Haya sante.

Com. Muigai: Asante sana.

Translator: *ikijokini ashe wolleng.*

Com. Muigai: Agnes Lopoi ako wapi, na Christine Namunyak,afuatwe na Stanley Lenyakopiro ameenda, echomo

Translator: *Agnes Lopoi ameondoka, Lenyakopiro, kechomo.*

Christine Namunyak: Okay mimi kwa majina ninaitwa Christine Namunyak,

Translator: *keji nkarna enye Christine Namunyak.*

Christine Namunyak: na mimi pia niko na mapendekezo.

Translator: *kejo kaata abaki nanu nkitoduat.*

Christine Namunyak: pendekezo langu la kwanza;

Translator: *kejo kore nkitoduat enye ekwe;*

Christine Namunyak: kama Katiba imeandikwa,

Translator: *tana kegeroki taata kuna baa eKatiba,*

Christine Namunyak: na mumekuja kuchukua maoni yetu,

Translator: *niyewo aya ana nkitoduat nikiyata iyioo,*

Christine Namunyak: tunaomba tafadhali,

Translator: *kejo ikomonu,*

Christine Namunyak: isiende kwa Archives!

Translator: *pemolo na aiim nkule woiito!*

Christine Namunyak: Tafadhali iwe practical.

Translator: *nelo ana mbaa natasate ana mbaa natasaki.*

Christine Namunyak: Na sasa wakati wa elections iwe ni hii Katiba inatumika.

Translator: *peta kore nkata Kenya neaku ngelere negeluni iltungana ana Katiba taata neaku nkitanapat neasichireki.*

Christine Namunyak: Pendekezo langu la pili ni juu ya watoto.

Translator: *kejokore neny eare na naipirita mbaa enkerra.*

Christine Namunyak: tunaona kwamba haki ya watoto kabisa haitimizwi.

Translator: *ikidol ajjo kore ramat enkerra na measitay te supatisho.*

Christine Namunyak: Tuko na watoto wengi sana wako kwa streets.

Translator: *ikiata nkerra kumo napopuo ake te kulo barandani.*

Christine Namunyak: Hata tukienda manyumbani haki ya watoto bado haitimizwi

Translator: *kore abaki pikipuo ngagite kore abaki ranmat enkerra neaku meatay ake ramat supat*

Christine Namunyak: Tunaomba serikali ijenge rehabilitation centers,

Translator: *kejo ikiomon serikali peidim atesheta inia ngojitin naramateiki neina kerra.*

Christine Namunyak: Ili watoto nyumae wakuwe productive in life.

Translator: *pa kore tesiani kore neina kerra ninche ilungana woidim atasichere.*

Christine Namunyak: Na pia nikiomba sana serikali iangalie masomo ya mtoto msichana

Translator: *najo etoki kechakino kore etoki serikali pengor mbata enkerrai, ngoliontoy ana tatua nkisoma enye*

Christine Namunyak: Kwa sababu mpaka sasa,

Translator: *amu kore mpaka taata,*

Christine Namunyak: Ukiangalia ratio ya msichana na mvulana,

Translator: *tiningor mpata e nkliiontoy wo layeni,*

Christine Namunyak: Ratio ya wavulana iko juu sana kila mahali

Translator: *kore mbata elayok ana ilmuran keti ninye keeper wolleng te ngoji pooki*

Christine Namunyak: kimasomo,

Translator: *tatua nkisoma,*

Christine Namunyak: kikazi,

Translator: *tatua siay,*

Christine Namunyak: hata kinyumbani.

Translator: *abaki te ngangite.*

Christine Namunyak: Msichana hana haki kutoka shule, kazini na nyumbani.

Translator: *kejo kore ngoliontoy meata ninye hakli enye ntoki naipirita ninye ana te nkisoma, ana tengagite ana te ngoji pooki.*

Christine Namunyak: Pendekezo langu la tatu,

Translator: *kejo kore nkitoduata enye ewunni.*

Christine Namunyak: ni mambo ya FGM, yaani mambo ya tohara,

Translator: *na taata lomom kuna echi nemeyeu ilpayeni mbata nening le muratare,*

Christine Namunyak: Tumesikia kwamba kila wakati inasemekana mambo ya tohara imekataliwa, mambo ya tohara imekataliwa lakini bado inaendelea.

Translator: *kejo iltungana kore taa lomom le muratare etanyaki muratare, etanyaki muratare newon ake elotito kwe.*

Christine Namunyak: Lakini hatujaona hapa kwetu,ama kwa Samburu District ikiwa practical-kama wenye wanafanya tohara wakipelekwa polisi ama kortini na kuambiwa kwamba ni mbaya.

Translator: *netu kidol tene te nkop ang esambur iltungana watasa neina baa epungi neyay ilpoli ana estaki wotasa muratare enkerra.*

Christine Namunyak: Na hii ni kwa sababu wanaume wanataka tohara ifanyike na hawajui madhara iliyo nayo kwa mwanamke.

Translator: *tengarake keyeu lewa pemurathoy kake meyelo ninye shida netum ntomononi natumurataki.*

Christine Namunyak: Pendekezo langu la nne,

Translator: *kejo kore nkutoduata enye enguan,*

Christine Namunyak: ni mambo ya women's right.

Translator: *kejo duoo ana yaani iyolo ajo kore ngorio tenkopang ketuwana meata haki enche,na keyeuni pa keata.*

Christine Namunyak: Kwa sababu the normadic, yaani mama ambaye ni mchungaji-mtu wa mali,

Translator: *kejo kore na ntomononi ngaramatani essiom,*

Christine Namunyak: hana haki kimaisha,

Translator: *kejo kore tatua wanata enye ana tatua ramat enye, meat duoo ninye ntoki naipirita ninye.*

Christine Namunyak: hakuna kusikika,

Translator: *metoki naning abaki.*

Christine Namunyak: una pigwa na kufunjwa.

Translator: *ikiwochi nikigili abaki loik.*

Christine Namunyak: unakuwa paralyzed in life.

Translator: *niaku abaki tardoi tewanata inno pooki.*

Christine Namunyak: unashidwa hata kuwa productive ndani ya nyumba yako.

Translator: *nilakino abaki iltungani ake tatua ngaji ino.*

Christine Namunyak: Ningependekeza government ifanye haya mambo ya domestic violence ipelekwe kortini.

Translator: *kejo echakino kore serikali pengor kulo tungana naaku kepungi abaki lolo tungana neyai abaki kortini appuo astaya.*

Christine Namunyak: Pendekezo langu la tano,

Translator: *kejo kore nkitoduata enye eimmet,*

Christine Namunyak: ni mambo ya health facilities.

Translator: *lomon eipirita mbata esupatisho eseseni.*

Christine Namunyak: Kila wakati ukienda kwa hospitali ya serikali,

Translator: *kore pilo duoo matejo sipitalini eserikali,*

Christine Namunyak: unasikia drugs are out of stock.

Translator: *ninign ake ejji kore lolo dawai pooki naaku meatay.*

Christine Namunyak: Na wale wanafanya kazi hiyo hospitali ya serikali,

Translator: *kore leasita siay te inia sipitali eserikali,*

Christine Namunyak: wako na health clinics.

Translator: *keata ninche ngojitin enche appa natobolo naishorie iltungana ildawai.*

Christine Namunyak: na kwa nini hawawezi kusema drugs out of stock kwa hizo clinics zao?

Translator: *anyo pemejo ninche meatay ildawai teneina ngojitin naishorie ninche iltugana.*

Christine Namunyak: kwa hivyo,hiyo corruption iangaliwe.

Translator: *lazima pengurari inia torno pooki natijingwa atua inie.*

Christine Namunyak: Haya, pia pendekezo langu la sita,

Translator: *nejo nkitoduata enye eile,*

Christine Namunyak: ni mambo ya prisons.

Translator: *na lomom eipirita anangoji naa echi napoi aenie iltungana.*

Christine Namunyak: Kweli duniani kuna wahalifu.

Translator: *kore anakop na keatay iltungana torok.*

Christine Namunyak: maana ya prison ni nini?

Translator: *nyoo dei taata tipat enia toki naji jela?*

Christine Namunyak: si ni kumpeleka mtu ili abadilike?

Translator: *mara peyay iltungani pebelekenya ilo tungani?*

Christine Namunyak: Sasa ningependekeza serikali

Translator: *na kajo duoo nanu tana kehsakino kore serikali*

Christine Namunyak: ifanye prisons kuwa rehabilitation centers and not torturing centers.

Translator: *kejo peakuu duoo ketuwana ngoji ana naifundisheki iltungana ana sukul naifundisheki lakini mara naishoreki na nochi taabu nopuo atum tenie.*

Christine Namunyak: ili mtu akitoka huko,

Translator: *pa kore pepuku iltungani tedie,*

Christine Namunyak: awe ni mtu wa maana katika jamii.

Translator: *neaku iltungani woata tipat tatua iltungana lenche.*

Christine Namunyak: Pendekezo langu la saba;

Translator: *kejo nkutoduata enye esapa.*

Christine Namunyak: ni mambo ya jamii yetu kama Wasamburu, Waturkana-yaani the Normadic Community

Translator: *kejo ramat taata naipirita iyioo, Sambur, Ilturkana ana iyioo taata iltungana na taata ramat le sioom*

Christine Namunyak: na zaidi kwa watoto wavulana.

Translator: *na kore naipirita wolleng na ilmuran ana layok.*

Christine Namunyak: Kwa comunity yetu vijana huwa wanatahiriwa.

Translator: *kejo kore ana te mbata eltungana lenche na kore ilmuran na kemurati.*

Christine Namunyak: Sasa kijana wa miaka kumi anatahiriwa halafu sasa anaambiwa aende kujitafutia.

Translator: *kore duake pemurati layeni le larin tomon nejokini chomo taa teyaki koon.*

Christine Namunyak: huyu mtoto bado hajaweza kujitunza, sasa akikuwa mkubwa si anatafuta bunduki na kwenda kuwa mwizi?

Translator: *kejo ama ana kerrai owon etueku kitok ayellou, mara ntiol eyeya ninye nolo ayaki koon sioom?*

Christine Namunyak: Kwa hivyo tungependekeza serikali itusaidie.

Translator: *ikiyeu pesho iyioo serikali retto.*

Christine Namunyak: iweze kubadilisha mawazo ya wananchi.

Translator: *peidim abelekenya mparnot eltungana.*

Christine Namunyak: ili wazazi,

Translator: *pa kore iltoiwo,*

Christine Namunyak: waweze kuangalia watoto wao

Translator: *peidim aigura nkerra enche*

Christine Namunyak: mpaka wafike miaka kumi na nane,

Translator: *pebaki larin tomon woisiet,*

Christine Namunyak: sasa wa-set hawa free waende kujisaidia.

Translator: *basi negwaki na meshomo arret aate.*

Christine Namunyak: Sina mengine ni hayo tu.

Translator: *kejo maata ilkulikay.*

Com. Muigai: Asante sana Christine, Samuel Lepilei, ni wewe ngoja kidogo, wewe utakuwa wa mwisho, Paul Lolchuraki, hayuko twende mbele, Kadongo.

Kadongo: Mimi nilikuwa councilor area hii,

Translator: *kejo kara appa nanu ngasulai tekwe ena kopp,*

Kadongo: Lakini nilikuja nikashindwa,

Translator: *kejo kore tesedi inia nashinday,*

Kadongo: hata kama nimeshindwa si hoja,

Translator: *lakini mara toki inia,*

Kadongo: hiyo ni njia ya kucheza.

Translator: *na ketuwana ngurguran.*

Kadongo: Pendekezo langu la kwanza ni kusema hivi;

Translator: *kejo kore nkutoduatay nekwe najo nchi,*

Kadongo: pendekezo langu ni kuwa nimefurahia kuwa Kenya kumechaguliwa kamati kama ile ya zamani la Kenyatta

Translator: *kejo kechipakino duoo ana kop' ang eKenya etegelwa appa ninye ilturur etuwana ana appa le ilpayan appa le Kenyatta.*

Kadongo: Kwa maoni yangu nafurahia kabisa kwa sababu zamani wakati kamati kama hii, walikuwa wanapendekeza kufanya kazi ya serikali ya Kenya ni muhimu.

Translator: *kejo kore appa niakta kegelluni appa ilturur woitasheki na kore appa nkitanapat naasichere, naasichere ramat naret iktungana le Kenya pooki supat.*

Kadongo: Basi hapo sasa tunafurahia kuchaguliwa tena kurudia mara ya pili, tunataka kusema hivi;

Translator: *kejo kashipakino tanaaku keteglwaki ilo turur ngata earre na eshakino pajo nchi,*

Kadongo: nataka kamati kama hii, tunahitaji sisi ili wafufue area hii ambaye ni Archers Post.

Translator: *echakino ilo turur eteglwaki polotu arret iyioo pelotu etoki aitipiu ana ngoji naji Archers Post nikitii.*

Kadongo: Tangu 1963 tulipo pata uhuru, nasikitika kidogo kuwa Katiba hii wafufue polisi wakiwa ofisini waonekane ya kwamba uhuru umepatikana.

Translator: *kejo kore kutoka appa alri le ntomoni ille wokuni, ana appa pelakuni iyioo ana peshori appa iyioo lakunoto, ikiyeu naake na ana ramat nayewo petokini etoki ayau petipiu inia ramat appa supat appa ekwe.*

Kadongo: Kwa maana ile nyumba tu ya koloni ndiyo iko hapa.

Translator: *kejo kore taata ngajijik nikiata taata tene naapa ake e ukoloni owon ikiata.*

Kadongo: Nikipita karibu na ofisi ya polisi ya utawala, utaona kuwa askari wanalala nje.

Translator: *kejo kore abaki pishukuye nirashu abaki sikrini a teboo ake eperi ninche.*

Kadongo: Nita kuhakikishia saa hii hata ukitaka kuona kwa macho yako. Hivyo mimi ninafikiri Katiba iweze kuwasaidia hawa namna ya kuwasaidia wananchi.

Translator: *kejo keyeu kore taata ana Katiba naitibiritay tene teneaku duoo icham pindim aitibiraki peidim na atereto abaki ninche.*

Kadongo: Hayo ndiyo furaha yao ili wao wasidi kutusaidia kwa njia muhimu.

Translator: *na kajo duoo nanu te nchipay ai ana peitibirakini si ninche peidim ateret iyioo te ngoitey supat.*

Kadongo: Nikiwekwa mahali ninalala ambako hata wanya wakitembea wananiona, hata mimi sitafanya kazi vizuri.

Translator: *amu tana abikakini naku kaingori ana nochi gwes ake baki tana aper naaku maning abaki nanu supatisho.*

Com. Muigai: Tumeshika hiyo,sasa tusonge mbele.

Kadongo: Basi,ninashukuru hii kamati kwa kuwa wamekuja kutufuza.

Translator: *kejo karunyoki na ale turur nache tengarake eioto adondor iyioo.*

Kadongo: Nakuhakikishia kwamba sisi hapa hata tukipata ajali kama ya gari,hatujawahi lipwa.

Translator: *kejo kore taata iyioo tenekuponu duoo atum nelo ngari neria nearr iltungana etukutum iyioo laakinoto nalaki iyioo.*

Kadongo: Sijui Katiba ya Kenya kwa nini wametutupa namna hiyo.

Translator: *mayello tengaraki enyo na kore nkitanapat ekenya penegaa iyioo.*

Kadongo: Pendekezo langu lingine ni kwamba, hii division ile mpya ambaye imechaguliwa na Moi, tunataka hata sisi tuongezewe Mbunge mmoja, kwa sababu Mbunge mmoja hawezi kututosheleza.

Translator: *kejo ikijo taata ashe amu kore appa Moi esho iyioo ana divisin etoki ewaso, na ikiyeu na peshori iyioo likay bungei etoki tene.*

Kadongo: Hata councilors nao waongezwe kwa sababu ndiyo itapanua area.

Translator: *netoki apanu ilkansullani etoki amu ninche etoki apanu anangoji nikitii.*

Kadongo: Kwa hivyo, ofisi ya Kanu-ulisema wacha niongee. Ulisema ofisi ya Kanu hatuoni hapa.

Translator: *nikitejo kore dei ofisi eKanu mikidolita tene.*

Kadongo: na hiyo ndiyo kitendo ambayo kila mtu anafunza area yake-hata ofisi ya Kanu wafunze wananchi.

Translator: *na inia alotu afundus iltungana ana aitegen iltungana woti inia ngoji, inia ofisi.*

Kadongo: Nikirudi upande wa sukuli, kweli watoto wamesoma hatuwezi kusema hawaja soma-sukuli iko na wale wamepita bado tuko na wao nyumbani.

Translator: *basi kejo taata kore te mbata rnkisoma etuajo etuesom nkerra, loisomate, loima wo letu, lakini kore abaki loima owon ikiata te ngagite.*

Kadongo: Na hata kwa macho yako ukiwaangalia utaona hii ni elimu.

Translator: *na kore abaki tiningor abaki iye kuna kera naweni idol naake ajo nkerra esukul naisomate.*

Kadongo: si watu wa manyatta hawa ni wa elimu.

Translator: *mara dei iltungana le ngag kullo.*

Kadongo: Hii inakutosha kama umeweza kuona watoto ya shule na wazazi wao.

Translator: *echakino bilo adol nkerra esukul wo iltiowo lenche.*

Kadongo: Hapa hakuna ofisi ile ya DO ama ya DC, kama ukikuja unaenda ofisi ya DO.

Translator: *kore etoki enne mikiata ofisi eldioi ana eldisi duoo tini ilotu nilo inia ofisi.*

Kadongo: hii ni ofisi ambayo sisi wenyewe tulijijengea, ndio ndiosaa anakaa.

Translator: *na kore ofisi appa nikitashetakita iyioo, ninye ake taata eweinie ildiyoi.*

Kadongo: Hata DO hana nyumba!

Translator: *nemeta abaki ngaji!*

Kadongo: Katiba ipitishie hiyo maneno mpaka ofisi kuu ya Kenya wajue habari hii.

Translator: *kejo kore taata nkitanapat ang ikiyeu tata peitabaya idia ofi kitok lolo omon lan.*

Com. Muigai: Hiyo tumepata mama. Tusonge mbele.

Translator: *ikijokoni maape kwe.*

Kadongo: Basi tunaenda mbele hivi;

Translator: *ikipuo kwe te ngoitey natunyi,*

Kadongo: sisi tunataka usadizi kwa wingi

Translator: kejo reto ikiyeu te nkitoo wolleng

Kadongo: ile makosa hapa sana ni kuwa inasemekana kuna wizi, na huo wizi umetoka mbali sana.

Translator: *na kajo kore mpurore nati ene na mpurore kitok woleng.*

Kadongo: wakati wanapigana huko Somalia, ni watu kutoka Somalia wale walikuja hapa, wale mnaita Refugees

Translator: *na kore appa mburore kitok wolleng na nkop appa e Somalia enguaa nelotu enne*

Kadongo: ndiyo wanachanganya changanya mambo mpaka wakalete hata bunduki.

Translator: *na ninye appa neitushulla neitushulla appa mbaa pooki neyau taata ntweli anakop.*

Kadongo: Kwa hivyo hata hiyo Katiba iangalie marekebisho hayo.

Translator: *kejo kore abki taata kuna kitanapat metibira abaki taata inia oitey.*

Kadongo: hata polisi wanatusaidia tu.

Translator: *keretito abaki ake iyioo ilpolis.*

Kadongo: Unajua kama sisi wazazi tunasema mtoto hatufanyii kazi, lakini anafanya.

Translator: *tana ikijo iyioo iltaiwo measakita iyioo nkerrai ilkazi ikiyolo ajo keasita.*

Kadongo: mbona tunaenda kwa miguu?

Translator: *anyoo pikipuo te ngejek?*

Kadongo: hakuna gari,

Translator: *meatay ngari.*

Kadongo: hata tukienda pande nyingine hatuwezi kupata maji mpaka maili mia tatu.

Translator: *kejo kore abaki tenepuo ngay goji metum nkare ana abaki maili iip unni meatay nkare nemati.*

Kadongo: mpaka hata unaweza kufa huko njiani.

Translator: *niye abaki anang ake ngoitey.*

Kadongo: Ni hayo tu. Asante.

Translator: *basi lolo ake ajo nanu.*

Com. Muigai: Tunafurahia sana Councilor, tunakushukuru. Daniel Letoya, Ambrose Lepartingat yuko wapi, yuko hapa asante. Mario, utamfuata, Lawrence Lengorini, utafuata, Raphael Lolosoli ako? na wewe utafuata namna hiyo, basi tusonge mbele.

Translator: *Daniel letoye, Mario, Lawrence irurkore ade iye Mario, kore Raphael Lolosoli? irurukore ade iye ilo.*

Ambrose Lepartingat: Kwanza ninashukuru sana kwa kutupatia nafasi hii.

Translator: *kejo karunyoki taata nashe tengarake ean rishata nikinchoo,*

Ambrose Lepartingat: jambo langu la kwanza ni kuwa tumewashukuru nyote mlio fika kwa siku ya leo.

Translator: *kejo kore nanai ikirunyokintay naashe ana nintabautwa iyioo ene tana pari.*

Ambrose Lepartingat: na kwa jina ninaitwa Ambrose Lepartingat.

Translator: *na keji ninye garna enye Ambrose Lepartingat.*

Ambrose Lepartingat: Basi ninaomba kitu kimoja;

Translator: *kaomon ntoki nabo;*

Ambrose Lepartingat: Hii isiwe kitu ambayo mumetuhuzisha sisi sote yaani kuchukua kama kinga kuwa mumefurahizisha kwa mambo ya Katiba.

Translator: *kejo pemuponunu duoo aya ana ntoki ieito duoo atinyiku iyioo pooki ana tatua kuna kitanapat naitibiritay eKatiba.*

Ambrose Lepartingat: lakini hamfikishi pale.

Translator: *neaku metabari na duoo ana ngoji nayeuni peyey.*

Ambrose Lepartingat: Basi yangu ni haya.

Translator: *kejo neina ajo.*

Ambrose Lepartingat: mambo ya health kwanza;

Translator: *kejo lomon le supatisho le seseni;*

Ambrose Lepartingat: Wengi wameongea juu ya health,

Translator: *eroro iltungana kummo,*

Ambrose Lepartingat: hapa katika Waso hatuna mambo ya health facilities.

Translator: *kejo kore tatua waso mikiata duoo na iyioo lomon le sipitalini.*

Ambrose Lepartingat: ambayo tunaweza kujifunia ya kwamba yametoka kwa government.

Translator: *nikijo duoo iyioo arepie ate keingua mpata eserikali.*

Ambrose Lepartingat: Kuna health centers ndogo ndogo.

Translator: *keatay nkunini.*

Ambrose Lepartingat: lakini matibabu hatuna,

Translator: *lakini meti ildawai,*

Ambrose Lepartingat: hata ya malaria hautapata,

Translator: *mitum abaki ildawa le ngirewa.*

Ambrose Lepartingat: Basi tunajiuliza,

Translator: *nikimbarr ate,*

Ambrose Lepartingat: tunaye serikali gani basi?

Translator: *aserikali taata neramatita iyioo?*

Com. Muigai: Kwa hivyo unapendekeza nini?

Ambrose Lepartingat: Ninapendekeza tupewe facilities za health.

Translator: *kejo eshakino peshori naa taata iyioo ramat esupatisho eseseni tambata eldawai wo sipitalini.*

Com. Muigai: Hiyo tumeandika-free health medical care.

Ambrose Lepartingat: Kitu kingine ni juu ya elimu;

Translator: *kejo kore ngay na mbata enkisoma;*

Ambrose Lepartingat: tunashukuru kwa sababu tumejengewa shule nyingi hapa

Translator: *etashetakaki iyioo sukuli kumo tene*

Ambrose Lepartingat: ambazo tunajifunia kwamba tuko na shule,

Translator: *ikijo kebaki na ikiata sukuli,*

Ambrose Lepartingat: lakini haijafika kiwango ambayo tunasema ni shule kamili

Translator: *etunaa duoo ebaki ngoji nikijo ketaa sukul naidipe*

Ambrose Lepartingat: kwa sababu pengine tungechukua mfano ya secondary ambaye tuko naye hapa

Translator: *amu kore duoo nkitanyunyukoto nikiya taata ana secondary nati ene naji waso boys*

Ambrose Lepartingat: iliendelea sana mpaka watoto wakafanya mtihani,

Translator: *amu keshomo kwe ana metasa nkera mtihani,*

Ambrose Lepartingat: lakini walitumia mahabara ama chumba cha utafiti wa sayansi wakati wa mwisho.

Translator: *kore ngata esedi netumia ana kiti aji appa nateshataki appa tesiani tedie.*

Ambrose Lepartingat: Sasa tunajiuliza,

Translator: *nikimbar ate,*

Ambrose Lepartingat: Serikali ilikuwa wapi wakati wali-register hiyo shule wafanye mtihani?

Translator: *amu appa serikali peregistre ina sukul peidim atasa inia tamata, nyoo appa otodua ninche?*

Ambrose Lepartingat: Basi tungependekeza,

Translator: *na kore duoo naye nanu pajo,*

Ambrose Lepartingat: shule yeyote ambayo itakuwa registered wafanye mtihani,

Translator: *kore sukul pooki nayeuni peass ntamata,*

Ambrose Lepartingat: hata kama ni shule ya msingi,

Translator: *abaki tana kuna,*

Ambrose Lepartingat: lazima walimu watumwe pale,

Translator: *lazima pearawi ilmalimon inie,*

Ambrose Lepartingat: facilities zote watume pale,

Translator: *nereuu ntokitin pooki nasishereki,*

Ambrose Lepartingat: ndiyo wawe registered.

Translator: *peidimi agerro na inia sukul peta keyeloi.*

Ambrose Lepartingat: Kwa maana hii ni njia moja ambayo tunaanguka sisi wenyewe hapa.

Translator: *inia ngoitey nabo nariare nkera tene.*

Ambrose Lepartingat: Haya mambo ya security,

Translator: *kejo lomon le seriani,*

Ambrose Lepartingat: security hapa hatuna kabisa-

Translator: *kejo kore seriani mikiata seriani tene pii.*

Ambrose Lepartingat: hapa ndani,

Translator: *tatua,*

Ambrose Lepartingat: pia nje.

Translator: *abaki toworyok tedie.*

Ambrose Lepartingat: Nikianza hapa ndani,

Translator: *tanangasu tene tatua,*

Ambrose Lepartingat: polisi hawafuati sheria kabisa.

Translator: *kejo kore lasayak le ilpolis merurukore ninche nkitanapat.*

Ambrose Lepatingat: Ukishikwa na kitu, na hukukuwa na makosa,

Translator: *kore pikimbungeki ntoki nimiata abaki duoo makosa,*

Ambrose Lepatingat: unapigwa mpaka ukubali.

Translator: *nukindongi ana nilotu airuk ntoki duake nemera nino.*

Ambrose Lepatingat: Hatujui kama sheria imebadilika siku hizi.

Translator: *mayelo tana tana keipelekenye inia nkipelekenya, tana mepelekenyai.*

Ambrose Lepatingat: Haya,Katiba;

Translator: *kejo taa nkitanapata.*

Ambrose Lepatingat: Bunge isiongezwe

Translator: *keji pemepanuni etoki bunge.*

Ambrose Lepatingat: kwa sababu hatuna uhakika kwamba itafika mwisho mkiongeza.

Translator: *amu mikiyolo na ndedei tana kebaki nkitingoto tene ipanunu.*

Ambrose Lepatingat: Upande wa kazi kwa vijana.

Translator: *mpata esiai te ilkijanani tana te ilmuran.*

Ambrose Lepatingat: hapa tunayo baadhi ya wale wangestahili kupata kazi,

Translator: *ikiata iyioo ilkumo duoo woishakino petum siay.*

Ambrose Lepatingat: lakini katika advertisement zote,

Translator: *kore na tatua kuna mpala pooki naipetokini na ngojitin atangas,*

Ambrose Lepatingat: tunaambaiwa lazima uwe na experience ya miaka mitano.

Translator: *ikijokini lazima piata ngeno elarin immet.*

Ambrose Lepatingat: So,hataujui tukitoka shule tutapata experience namna gani na tunaye certificates zote ambazo zinaonyesha ya kwamba umemudu kwa kupata kazi.

Translator: *mayolo taa ajo a ngeno ta ikindim atum nikiata na certificati woishoki iyioo te sukul nikintodol ajo indim atumo siay.*

Com. Muigai: Pendekeza,

Ambrose Lepatingat: tungependekeza, advertisement zote ambazo zinafanyika, at least qualification ina stahili-si mambo ya experience ya five years.

Translator: *kejokore taata peitangazi ilkazi lijolo na kore pooki mara duoo kepoi keeper tanalo ngoji nalakwa nemeidim iltungana pooki atas, nepoinii naa enangoji naidim iltungana pooki atas.*

Ambrose Lepatingat: mwaka mmoja pengine tunaweza kukubali.

Translator: *matejo abaki duoo tana lari abbo.*

Ambrose Lepatingat: Mambo nyingine ni mambo ya ranches,

Translator: *nakore taata ngay na lomom le ranches,*

Ambrose Lepatingat: hii area yetu imekuwa gazzeted sana,

Translator: *keji kore tata ana paash nikitii iyioo ngoji natipikaki ngasetini*

Ambrose Lepatingat: na tumewekwa mahali kidogo sana,

Translator: *nepiki iyioo nkini ngoji.*

Ambrose Lepatingat: hapa Archers tuko gazzeted hata sisi pengine.

Translator: *kore abaki iyioo taata ewini tene kebaki na ikiti iyioo ngoji netipikaki gazeti.*

Ambrose Lepatingat: tungependekeza ya kuwa mambo ya range at least ipelekwe mbali.

Translator: *kejo kore ngoji echi naasie na jeshi mazoezi neyay ngoji nalakwa aitalam iltungana.*

Ambrose Lepatingat: Hapa ni mahali desert na kuna ukame sana.

Translator: *ketay na lochi ilkess abaki lemeti ngare.*

Ambrose Lepatingat: ambako hata huwa kunalipuliwa bomb pale,

Translator: *neshakino abaki duoo pepoi anangaa ilbomi teinie.*

Ambrose Lepatingat: Lakini si mahali amabapo watu wako,

Translator: *mara ngoji nati iltungana,*

Ambrose Lepatingat: na hatujui chemicals ya hiyo bomb iko aje-

Translator: *nimikiyolo taata mburo elelo bomi ajo aji etu tatua iltungana.*

Ambrose Lepatingat: wanadamu ndiyo wanaishi hapa.

Translator: *amu keti iltungana ene.*

Ambrose Lepatingat: si mti tu peke yake.

Translator: *mara ilkek apen'y.*

Ambrose Lepatingat: Basi ni hayo tu.

Translator: *kejo lolo ake ejo ninye.*

Com. Muigai: Asante sana. Mario, afuatwe na Lawrence wawe pamoja-endelea bwana Mario.

Translator: *Mario, Lawrence milakwanari.*

Mario Leariwala: Mimi kwa majina ninaitwa Mario Leariwala,

Translator: *keji nkarna enye Mario Leariwala,*

Mario Leariwala: Na siku hii ya leo,

Translator: *kejo kore tana pari,*

Mario Leariwala: nilishangaa kuiona ndege nikiwa nyumbani.

Translator: *aingasie duoo badol ndege ati nga'ng.*

Mario Leariwala: Na nilipokuja kuuliza hiyo ndege imekuja kufanya nini hapa,

Translator: *kore paalotu aiparu ajo nyoo eyewo ndege aas tene,*

Mario Leariwala: nikasikia imekuja kwa sababu ya yale maneno yanayoedelea hapa ambayo ni ya kurekebisha Katiba.

Translator: *neji keyewo na tengaraki elererei na leKatiba woetay tene.*

Mario Leariwala: Mimi sifahamu sana sana hii Katiba ndiyo nini.

Translator: *kore te m,barnot enyenye meparu ajo ama anatoki naji Katiba nyoo,*

Mario Leariwala: Lakini kutoka kwa TV ambayo tunaona kila jioni,

Translator: *kore tatua duoo mpaa e TV nikingor kila teipa,*

Mario Leariwala: ni kama serikali inahitaji maoni kutoka kwa wananchi

Translator: *kore duoo serikali keyeu nkitoduat naigwa atua iltungana*

Mario Leariwala: kujua watu wangependa kufanyiwa nini

Translator: *peyelou serikali ajo ama dei iltungana nyoo eyeu pe eyasakini*

Mario Leariwala: wakiwa wananchi wa Kenya.

Translator: *kira iltungana le Kenya.*

Mario Leariwala: Kwa hivyo,

Translator: *kore etu neja,*

Mario Leariwala: mimi napendekeza hivi;

Translator: *kejo kore taata nayeu nanu pajo;*

Mario Leariwala: mimi kweli ningependa upande wa usalama,

Translator: *kore nduata ai na mpata eseriani,*

Mario Leariwala: iweze kuangaliwa.

Translator: *peingurari.*

Mario Leariwala: Watu wamezungumza sana juu ya usalama.

Translator: *eroro iltungana woleng lomon woipirita seriani.*

Mario Leariwala: Lakini jinzi ninaposema mimi,

Translator: *kore duoo ana najo nanu,*

Mario Leariwala: Ni tofauti sana.

Translator: *eata rishata,*

Mario Leariwala: ni tofauti sana kwa sababu,

Translator: *kooro tengarake,*

Mario Leariwala: ndani ya hapa,

Translator: *kore atua enne,*

Mario Leariwala: tuna serikali ya kutosha

Translator: *keatay seriakali naitosh duoo siay pooki lene*

Mario Leariwala: kutoka juu mpaka chini.

Translator: *naigwa keeper tedie mpaka abori.*

Mario Leariwala: Nakumbuka vizuri zaidi nikiwa upande wa North Eastern,

Translator: *kore ati appa anabata appa e abori,*

Mario Leariwala: kulikuwa na kikundi ambacho kilikuwa kinasimamia station, ambacho kilikuwa kimetengwa kando

Translator: *keatay appa ilturur abaki tene eti atua station naaku keti ake ninye bata tene.*

Mario Leariwala: Kilikuwa kinaitwa Anti-Shifta.

Translator: *na kore appa lolo kulo tungana woti tepata rerei le ilshifta.*

Mario Leariwala: Iko Anti-Shifta ya polisi,

Translator: *amu keatay le ilpolisi,*

Mario Leariwala: na iko ya AP-

Translator: *neatay le AP.*

Mario Leariwala: yote ilikuwa tofauti,

Translator: *na kooro pooki,*

Mario Leariwala: na yote ilikuwa na magari mawili kwa kila stesheni

Translator: *naa kore lolo pooki meata lemeeta ngarin arre te ngoji natii.*

Mario Leariwala: na hata shida nyingine ikitokea,

Translator: *kore pepuku likay sina,*

Mario Leariwala: hayo magari hayaendi

Translator: *mopuo neina arrin*

Mario Leariwala: Yanabaki ikiwa inaongelea tu madhara ndani ya wananchi

Translator: *newni neina arrin teinie eanyita likay sina opuku tatua iltungana*

Mario Leariwala: ya kupitia upande wa wahalifu.

Translator: *naipirita mbata elaitorok.*

Mario Leariwala: si ya polisi ya ndani ya town,

Translator: *mara ilpolis leatua tawon,*

Mario Leariwala: hiyo imetengwa for special-ilikuwa ina ngojea tu kazi special kama hiyo.

Translator: *neaku keitengaki ake ninche woanyita ake siay wopuku tedie te kando mara le atua.*

Mario Leariwala: Na hapa sisi, hapa Samburu,

Translator: *kore iyioo nkopang tene,*

Mario Leariwala: Iko shifta ya kutosha

Translator: *keatay ilshifta kumok*

Mario Leariwala: ambayo ingehitaji magari kama yale

Translator: *naayeu ngarin natuwana neina*

Mario Leariwala: inahitaji askari kama wale

Translator: *neyeu sikarini wotuwana lolo*

Mario Leariwala: hapo miaka za sabini,

Translator: *kejo kore appa lari le ntomon sapa,*

Mario Leariwala: mpaka themanini,

Translator: *mpaka ntomoni isiet,*

Mario Leariwala: kuona mtu kama chief,

Translator: *tini idol iltungani woji chief woeta nkirawoni,*

Mario Leariwala: ama DO,

Translator: *ana Ildiyoi,*

Mario Leariwala: utachukua masiku ama wiki kutafuta huyo mtu umuone.

Translator: *iya dei mperot ana wikiy iya ilo tungani nimitum.*

Mario Leariwala: Lakini siku hizi,

Translator: *kore taata,*

Mario Leariwala: hawa ndiye wamekuwa polisi ndani ya town.

Translator: *ninche eata ilpolisi tatua tawon.*

Mario Leariwala: DO ndiyo amekuwa kama chief ndani ya ofisi.

Translator: *Ildiyoi eta chief tatua ofisi.*

Mario Leariwala: machifu ndiyo wamekuwa askari ndani ya vijiji.

Translator: *chifi ninche etta sikarini tatua nga 'ngite.*

Mario Leariwala: Mpaka huko nje kwenda kufuata ngombe za wizi,

Translator: *mpaka nerurukore riat le ngishu netupuroyeki.*

Mario Leariwala: na askari wote,

Translator: *kore sikarni pooki,*

Mario Leariwala: wamerudishwa ndani ya park

Translator: *nerunyokini atua mpak*

Mario Leariwala: kwenda kulinda watalii huko.

Translator: *pepuo arip ilmuzungu.*

Mario Leariwala: Na sisi hapa tutalindwa na nani?

Translator: *wo iyioo nerip iyioo n'gay?*

Com. Muigai: Swali nzuri-pendekeza.

(Laughter and clapping)

Mario Leariwala: Ningependekeza hivi;

Translator: *kejo kaitei nkitoduta ai,*

Mario Leariwala: mimi ningependekeza,

Translator: *kaitey nkitoduata,*

Mario Leariwala: ningependekeza kama kweli serikali ya Kenya inaweza kutusaidia,

Translator: *tana keidim serikali e Kenya atereto iyioo,*

Mario Leariwala: sisi tuna- sijui nitaita mlango ama- tuko na sehemu ambayo wakora wanapitia wakija kutunyanyaza hapa.

Translator: *kejo eatay shake ngojitin ana ngoitey naimu laitorok apaonu arr iyioo.*

Mario Leariwala: Ningependekeza Polisi na AP wawe kwa kambi tofauti. Kambi nyingine iwe upande ule mwingine wa barabara, kuangalia upande ule mwingine na wengine kama ni Polisi, wawekwe upande huu mwingine na huko Learata.

Translator: *eyeuni na duake kulo lijojo lorok nangan woti echi ofisi elididy, nepiki ilkule anabata nebiki ilkule Learata.*

Com. Muigai: Tumeshika hiyo.

Mario Leariwala: okay kuna upande huu wa chini kama karibu na njia ya kwenda Sarova kwa upande huu wa mto,

Translator: *keji keatay tengolo nekwamoru,*

Mario Leariwala: ingewekwa askari hata kama ni watano ama kumi,

Translator: *kepiki duake sikrni immet ana tomon,*

Mario Leariwala: ya ku - patrol sehemu hiyo

Translator: *woinguraa inia paash*

Mario Leariwala: na wapewe radio ya communication

Translator: *neshori kuna radioi naidim aisho iltungana lomon tene.*

Mario Leariwala: kwa sababu panapotokea shida upande ule,

Translator: *amu kore pepuku sina tedie,*

Mario Leariwala: inakuwa vingumu kukamatana na wao kwa sababu mtu atatumia miguu kule, kutembea ili aje areport hapa ili usaidizi uweze kutafutwa.

Translator: *kegol woleng tene olotu iltungani te ngejek nelotu abau ene.*

Com. Muigai: Tumechukua hayo mambo ya security.

Mario Leariwala: hata naye baada ya kufikisha hapa,

Translator: *kore pebau ene,*

Mario Leariwala: inakuwa kwamba hakuna gari.

Translator: *naa keji meatay ngari.*

Mario Leariwala: hakuna askari,

Translator: *meatay sikarni,*

Mario Leariwala: askari wote wamerudi huko park,

Translator: *etushukote sikarni pooki park,*

Mario Leariwala: chifu na DO hapa hivi ndiyo wamekuwa watu wa town,

Translator: *na chief wo ildioi etta iltungan le tawon.*

Mario Leariwala: kwa sababu askari hawako.

Translator: *amu meatay sikarni.*

Mario Leariwala: Na ukienda kwa polisi; wale wawili wako hapo ni wa kuchunga station.

Translator: *nikijokini kore ware woti ene steshen eibart.*

Com. Muigai: Mario hiyo point yako tumeishika. Asante sana.

Mario Leariwala: Hiyo ni moja;dawa,

Translator: *kejo kore ildawai,*

Mario Leariwala: kwa upande wa afya,

Translator: *te mbata esupatisho eseseni,*

Mario Leariwala: unapata dawa,

Translator: *kejo ikitum ildawai.*

Mario Leariwala: lakini dawa kwa vile misheni wamejenga dispensary miaka za zamani,

Translator: *tengarake katolik ilmishen appa etesheta ana sipitali,*

Mario Leariwala: inakuwa kwamba hawa watu elders, hawakuweza kujenga hospitali nyingine hapa

Translator: *nemeidim etoki kuldo ilkliday le serikali ateshet hay sipitali tene.*

Mario Leariwala: kwa hivyo, sasa jinsi wanavyofanya,

Translator: *kore taata ana naas,*

Mario Leariwala: yale madawa yanaletwa yanawekwa kwa health centre.

Translator: *kore ildawai eyauni pooki nepiki ende.*

Mario Leariwala: Sasa inakuwa kwamba,

Translator: *neaku nchere,*

Mario Leariwala: sisi raia hapa,

Translator: *iyioo iltungana le raia,*

Mario Leariwala: hatuelezwi kwamba hii dawa ni msaada kutoka kwa serikali kwa hivyo tupewe bure

Translator: *melikini iyioo ajoki na kore kulo dawai serikai engua na peshori iyioo peshau.*

Mario Leariwala: Kwa hivyo ikizama kwa misheni,

Translator: *kore pejing atua ilmisheni,*

Mario Leariwala: inakuwa ni ya misheni.

Translator: *neaku ne ilmisheni.*

Mario Leariwala: Kwa hivyo tukienda huko,tutadaiwa hela!

Translator: *kore pikupuo idie nejokini iyioo antalak silingini!*

Mario Leariwala: na hapa hata kazi ikitokea hawatuajiri.

Translator: *kore abaki pepuku siay meigeri iyioo.*

Mario Leariwala: na sasa hela tutatoa wapi?

Translator: *aji kinteinye kuna ropiyani?*

Com. Muigai: ungependekeza---

Mario Leariwala: Ningependekeza,

Translator: *kejo kore nkitoduata enye,*

Mario Leariwala: kama serikali ambayo inasimamia Samburu, wangeweza kutuma hata Nurse ama clinical ofiser mmoja, kutoka district level,

Translator: *kejo kore serikali naitasheki nkop elekop,nerauni nkitarii nabo tedie*

Mario Leariwala: aje ndani ya hii dispensary ili aweze kutupatia madawa kutoka kwa serikali

Translator: *meyeu ene meidim aicho iyioo ildawai naingwa natii sirkali*

Mario Leariwala: kwa sababu nurses ambao wako pale,

Translator: *amu kore nkitarini nati ene,*

Mario Leariwala: wameajiriwa na misheni

Translator: *ilmisheni eigeru.*

Mario Leariwala: wako chini ya amri ya misheni

Translator: *keti tapori mkitanapat elmisheni*

Mario Leariwala: na hakuna kitu wanaweza kufanya

Translator: *meatay ntoki naidim ataas.*

Mario Leariwala: Ile madawa imetoka nje,

Translator: *kore ildawai engua boo,*

Mario Leariwala: hawezi wakasema imetoka nje.

Translator: *mejo boo enguaa.*

Mario Leariwala: Kwa sababu akisema atafutwa kesho.

Translator: *kejo kore pejo netungari siay.*

Mario Leariwala: Kwa hivyo mtu hapo mpaka alinde unga wake.

Translator: *naaku lazima perip iltungani nkuruma enye.*

Mario Leariwala: Kwa hivyo sasa ile dawa ambayo mumeleta,

Translator: *kore ildawai liyeutwa,*

Mario Leariwala: hatujui mumeweka wapi.

Translator: *mikiyolo aji itipika.*

Mario Leariwala: Kwa hivyo tunaweza kusema kuwa upande wa afya hapa, hamtuangalii.

Translator: *ikindim atejo kore mbata esupatisho tene, mengoritay iyioo.*

Com. Muigai: Alright Mario,

Mario Leariwala: Nyingine,

Translator: *kejo kore ngay,*

Mario Leariwala: ni system niliona Tanzania,

Translator: *na kejo kore inia oitey na te Tanzania atodua.*

Mario Leariwala: na sasa pia nilienda Nairobi juzi,

Translator: *naitoki alo Nairobi kuna perot,*

Mario Leariwala: niliona imefika Nairobi-

Translator: *nadol ajo ketabawa Nairobi.*

Mario Leariwala: and it is a very good system.

Translator: *na ngoitey supat.*

Mario Leariwala: Ningependekeza,

Translator: *kejo kore nkitoduata enye,*

Mario Leariwala: kuwe na- hii mambo yote ni juu ya security lakini ni kwa njia tofauti;

Translator: *kejo kore ale rereina le seriani ake lakini te ngoitey neata rishata.*

Mario Leariwala: ningependa hiyo security, iwe ndani ya manyatta-

Translator: *kejo kore duoo lomoni le seriani nchoo peta keti atua nga'ngite-*

Mario Leariwala: si kwa station huko.

Translator: *mara atua steshen anda na echake.*

Mario Leariwala: Hata unaona kuna tu vinyumba ndogo ndogo kule Nairobi zimejengwa ndani ya town ambazo zinaweza kutusaidia sisi kukamatana na maneno mapema.

Translator: *amu keti abaki nkunini ajjik naretito raia naipung rerei torok.*

Mario Leariwala: Na sasa,

Translator: *kore taata,*

Mario Leariwala: isiwe kwamba ni polisi peke yao wako pale,

Translator: *pemeaku ilpolisi apen'y ake woti innie,*

Mario Leariwala: isiwe ni game peke yao wako pale,

Translator: *peaku ilgame apen'y.*

Mario Leariwala: pia raia wawe ndani.

Translator: *pa kore abaki raia peaku tenebo ninche.*

Mario Leariwala: Kwa sababu polisi wanapokuwa peke yao,

Translator: *kore peakuu ninche apen'y,*

Mario Leariwala: wanatu-harass zaidi

Translator: *nearr iyioo.*

Mario Leariwala: kiasi ya kwamba, hata ukiwa na ukweli fulani ambayo ulikuwa unataka kutoa kusaidia serikali,

Translator: *kore abaki tiniyeu nintey aret sirikali,*

Mario Leariwala: ina kubidi ufiche kwa sababu ukienda pale kupeana habari, unakuwa harassed.

Translator: *nisudo amu kore pilo aye atey tende, nikirikini iyie atua.*

Mario Leariwala: Sasa inakuwa kwa upande huo hatujengi Kenya, tunaumiza Kenya.

Translator: *neaku mikingor taata Kenya neaku ikarita.*

Com. Muigai: Hapo tena Mario tumekuelewa.

Translator: *kitiningoki.*

Com. Muigai: Kuna point nyingine?

Mario Leariwala: Sasa hiyo point nyingine nitachia watu waseme.

Com. Muigai: Asante sana Mario. Bwana Lawrence,

Translator: *Lawrence.*

Lawrence Lengoloni: Kwa majina ninaitwa Lawrence Lengoloni,

Translator: *keji nkarna enye Lawrence Lengoloni,*

Lawrence Lengoloni: mimi pia nina mapendekezo machache.

Translator: *kejo kaata nkuni kutoduat.*

Lawrence Lengoloni: pendekezo langu la kwanza,

Translator: *kore nkuduata enye ekwe,*

Lawrence Lengoloni: ni mambo ya security vile wenzangu wamesema,

Translator: *ana lomoni le seriani ana netejo duoo iltungana eroro tekwe,*

Lawrence Lengoloni: Pengine jambo moja ambalo ningeongezea,

Translator: *kejo keti ntoki nabo naye napaniki.*

Lawrence Lengoloni: ningependa serikali ijaribu kuongeza vituo vya usalama katika Division hii yetu.

Translator: *keshakino duoo serikali pepanu duoo ngojiti naasichere lofisani le sirikali tatua ana Division ang e Waso.*

Lawrence Lengoloni: Kama sasa kwa mfano, hapa ndiyo kituo kikubwa cha Polisi, tuna polisi na AP.

Translator: *kore taata ene ninye ikiataye ilpolisi wo AP.*

Lawrence Lengoloni: Lakini kuna sehemu zingine hatuna hawa maaskari wetu tawala.

Translator: *keti nkule ngojiti nimikiata duoo lolo sikarnipooki duoo worip iyioo.*

Lawrence Lengoloni: Kwa hivyo,ningependekeza serikali yetu tukufu,

Translator: *echakino na kore duo serikaliang,*

Lawrence Lengoloni: iongeze stations zingine.

Translator: *nepanu nkule steshoni.*

Lawrence Lengoloni: Halafu jambo la pili,

Translator: *kore lomon le warre,*

Lawrence Lengoloni: ni juu ya mambo ya vijana.

Translator: *lomon le ilijanani ana ilmuran.*

Lawrence Lengoloni: Hapa kwa kweli kabisa hatuna sector ya jua kali kwa vijana wetu

Translator: *mikiata na ngojitin nesichereki kuna nachi naji jua kali naa tatua ilmuran lang*

Lawrence Lengoloni: na katika sehemu nyingi za jamhuri,

Translator: *naakore tatua ana kopang e Kenya,*

Lawrence Lengoloni: vijana tunakuta wako na miradi mbali mbali.

Translator: *na kore lolo muran ana duoo lolo kijanani keat siatin oworworo.*

Lawrence Lengoloni: Na mimi mwenyewe ninaweza kuwa shahidi kwa sababu wakati Rais aliongoza mchango juu ya vijana wetu,

Translator: *naa kajo kaidim duoo aitey shekeni mau kore appa ilpayan appa erikito iyioo peitey appa mchango te ilkijanani pooki,*

Lawrence Lengoloni: hata sisi pia tuliweza kuchangia.

Translator: *ikinteitwa abaki appa iyioo inia machango.*

Lawrence Lengoloni: Lakini mpaka wa leo,hatujaona msaada huo uko wapi.

Translator: *kore kutoka appa inia mchango appa etukidol inia reto mpaka taata ajo kaji appa echomo.*

Lawrence Lengoloni: Kwa hivyo,ningependekeza

Translator: *na kayeu pajo*

Lawrence Lengoloni: msaada huo, hata sisi pia serikali iweze kuletea vijana wetu huo msaada.

Translator: *peidim abaki serikali ayau reto niyo inia atua ilkijanani lang.*

Lawrence Lengoloni: Halafu jambo lingine,

Translator: *kore etoki ngay bay,*

Lawrence Lengoloni: ni juu ya askari tawala.

Translator: *mpata na ekulo sikarni naa likijo chi sikarnilo ildisii.*

Lawrence Lengoloni: Hawa askari yaani kwa upande wa polisi, upande wa sheria,

Translator: *kejo kore tembata elpolis wo tembata enkitanapat,*

Lawrence Lengoloni: watu wengi wamekuwa wakishikwa hapa,

Translator: *etaa kebungi iltungana lang kumoo tene,*

Lawrence Lengoloni: na wanakaa pale karibu wiki mzima

Translator: *neishu wiki tende*

Lawrence Lengoloni: bila kufikishwa kortini.

Translator: *etueyay ngoji echake nayay iltungana kortini.*

Lawrence Lengoloni: Na pengine baada ya wiki moja mtu ameachiliwa na hakuna hatua yeyote imechukuliwa,

Translator: *kore tesedi inia ana baada e wiki nabo nidol iltungani etungayeki meatay abaki hatua newaki.*

Lawrence Lengoloni: Hiyo ni kutokana na ile tunasema “TKK”-

Translator: *naa kore taata inia kepirita nochi nikijokoni ntay nkini toki.*

Lawrence Lengoloni: mpaka utoe kitu kidogo pale ndiyo ile kesi yako imaliziwe pale pale.

Translator: *nikijokini ntey nkini toki teinie peishunye siay lino.*

Lawrence Lengoloni: Kwa hivyo hiyo inamaanisha ya kwamba tuna “mahakimu” wengine,

Translator: *ikidol enchere keatay ilkulikay tungana kutwa na tene,*

Lawrence Lengoloni: ambao ni judge’s, wanamaliza kesi kabla haijafika kwa hakimu mkaasi ambaye anafaa kutekeleza wajibu huo.

Translator: *woidip ake ninche ilkesi tene owon etuolo ilkesi ngoji naa nati iljudgekoon.*

Lawrence Lengoloni: Kwa hivyo jambo hilo ningependa serikali iangalie sana.

Translator: *echakino penguraa serikali inia oitey.*

Lawrence Lengoloni: Halafu pendekezo lingine,

Translator: *kejo kore ngay nkitoduata,*

Lawrence Lengoloni: ni juu ya ukulima hapa kwetu.

Translator: *neigurari mbata enturore te nkopang.*

Lawrence Lengoloni: Kwa sababu hapa kwetu,kusema kweli kuna sehemu zingine katika hii Division yetu ambayo iko na rotuba nzuri ambayo tunaweza hata kulima.

Translator: *na kajo kore taata ana division nikiti keti ngojitin duake naidim netureki ilchamabay netumeki duoo ndaa,*

Lawrence Lengoloni: Sasa ili tusiwe tunategemea serikali kila wakati

Translator: *pemeaku serikali ake kingorita te ngatitin pooki*

Lawrence Lengoloni: na pengine siku za usoni msaada inaweza kukatika kwa sababu hata sasa-

Translator: *nimikiyolo mperot naponu tana keidim ana reto atudungoy,*

Lawrence Lengoloni: kwa sababu hata bado tunaona kwa upande wa serikali,bado wanangangana na Banki ya ulimwengu ili tuweze kupata msaada.

Translator: *amu ikidol ajo kore abaki serikalil owon engangana tedie te Banki chi enkop pooki pedoli tana ketumi reto.*

Lawrence Lengoloni: Kwa hivyo tungeomba serikalil yetu

Translator: *ikomom serikalilang*

Lawrence Lengoloni: ituchimbie hata kama ni dams

Translator: *peturoki abaki iyioo silangoni*

Lawrence Lengoloni: iweze kutuwekea nasi pia tuweze kupanda mimea yetu

Translator: *pikindim abaki iyoo atun ake duake ilchambay lang ntoki nikindim atuun*

Lawrence Lengoloni: kama huko upande wa Mwea Tabere

Translator: *ana idia ngoji echi naji Mwea, ngoji echi newuneki ilmuchele*

Lawrence Lengoloni: au pengine Ukambani huko.

Translator: *ana mbata eloikamban.*

Lawrence Lengoloni: Halafu pendekezo lingine,

Translator: *kore ngay nkitoduata,*

Lawrence Lengoloni: ni juu ya sheria ambayo inatumika

Translator: *kejo kore ngay nkitoduata na kuna kitanapat naasichereki*

Lawrence Lengoloni: tuseme upande wa park hizi zetu.

Translator: *matejo duoo mpata empaki.*

Lawrence Lengoloni: Utaona ya kwamba katika sehemu hii ya kwetu, sehemu kubwa ni park

Translator: *kejo kore duoo nkuluppo kummo naramatisheriki tene na mpak*

Lawrence Lengoloni: na unajua hapa sisi tunategemea mifugo.

Translator: *na kore ntoki nikingorita iyioo tene na sioom.*

Lawrence Lengoloni: Ikifika pengine wakati wa ukame

Translator: *kore pepau ngolong*

Lawrence Lengoloni: tunakosa hata mahali pa kupeleka mifugo yetu.

Translator: *nikilau abaki ngoji nirau kuan sioom ang.*

Lawrence Lengoloni: Kwa hivyo tunaomba serikali

Translator: *ikiomon serikali*

Lawrence Lengoloni: itusaidie, hata kama nia hawa watu wa KWS,

Translator: *peidim ateret iyioo peta kore kulo tungana le KWS,*

Lawrence Lengoloni: ili wakati wa ukame,

Translator: *pa kore nkata engolong,*

Lawrence Lengoloni: wapatie hata mifugo yetu sehemu kidogo kwa mifugo wetu kulishwa.

Translator: *neidim naa aisho abaki sioom anag nkini ngoji naidim naake atadare.*

Lawrence Lengoloni: Pendekezo langu la mwisho,

Translator: *kore nesedi,*

Lawrence Lengoloni: ningependa kuzungumza juu ya uchaguzi mkuu.

Translator: *kayeu nairo naipirita ana gellunoto sapuka Kenya nalotu.*

Lawrence Lengoloni: Tumesikia kupitia kwa vyombo vya habari,

Translator: *kitiningo na tekuna tokitin nayau rerei le suwo,*

Lawrence Lengoloni: tumesoma pia kwa magazeti,

Translator: *kusoma dei te kuna pala naponu,*

Lawrence Lengoloni: kuna mkutano mkali sana

Translator: *keti nkuta yatet kitok nati atua*

Lawrence Lengoloni: juu ya uchaguzi mkuu.

Translator: *tenkaraki engelunoto inia kitok nalotu.*

Lawrence Lengoloni: Mimi ningependekeza,

Translator: *kajo duoo nanu te nduatai,*

Lawrence Lengoloni: Katiba yetu ya zamani

Translator: *kore nkitanapatang ekwe*

Lawrence Lengoloni: itumike katika uchaguzi mkuu ujao

Translator: *nejo kore Katiba appa ekwe nchoo metasichereki tanda uchaguzi nalotu.*

Lawrence Lengoloni: ili nyinyi watu ambao mnafanya hii shughuli ya marekebisho ya Katiba,

Translator: *pa kore ntay taata kulo tungana woasichere taata asaat pebelekenyi ana Katiba,*

Lawrence Lengoloni: muweze kupata nafasi ya kutosha.

Translator: *pindim dim duoo atum ana mpaash naitosha ntay.*

Lawrence Lengoloni: sababu ninafikiri huo muda wanapendekeza ya mpaka May au pengine March mwaka ujao,

Translator: *amu kore taata inia naji lapa le imeet ana lapa le okuni lari olotu,*

Lawrence Lengoloni: pengine hamtakuwa mumemaliza kazi yenu

Translator: *aitu indipdip siay linchi*

Lawrence Lengoloni: kwa hivyo hilo ndilo jambo ningependekeza hapo kwa upande wa uchaguzi.

Translator: *inia na aidim nanu atejo te mbata engellunoto.*

Lawrence Lengoloni: Na mwisho ningesema pole kwa upande wenu

Translator: *na kajo pole te mbata nchi*

Lawrence Lengoloni: tumesikia kwa vyombo vya habari kuwa ofisi yenu ilichomeka huko Nairobi,

Translator: *ikitiningo abaki ajo ketepejori ofisi ichi te Nairobi,*

Lawrence Lengoloni: na kwa bahati ya Mungu kuna stakabati muhimu siliweza kuhifadhiwa katika sehemu zingine.

Translator: *ana tangaraki duoo yeunoto e Ngai keatay mpala nabana neasicherki netuna epejori.*

Lawrence Lengoloni: Kwa hivyo ninasema pole kwenu na pole pia kwa mwenye kiti Yash Pal Ghai.

Translator: *kajo pole tentay pooki wo abaki ilkitok linchi Yash Pal Ghai.*

Com. Muigai: Asante sana. Lolosoli Raphael na atafatwa na mkuu wa wasomi.

Raphael M. Lolosoli: Kwa majina ninaitwa Raphael Malaluan Lolosoli.

Translator: *keji nkrna enye Raphael Lolosoli.*

Raphael M. Lolosoli: Hapa nina mapendekezo mawili kwa sababu mengi yamesemwa.

Translator: *kaata nkutoduat arre amu etejoki nkummo.*

Raphael M. Lolosoli: Kwanza kabisa pendekezo la kwanza ni kwamba, tunajua mara kwa mara kuwa Wilaya zinaletwa katika nchi yetu. Kwa hivyo ningependa sana Wilaya inapoletwa isitajwe kulingana na kabila ambayo iko hapo. Tuseme kama ni Samburu, wanaita Samburu District kwa sababu Samburu ndiyo wanaishi hapa.

Translator: *kejo keatay taata mbaa kumo nayeuni duoo matejo ana wilayang e Sambur, nkopang eSambur na duoo keito neina ramati pooki pemetokini ajo ana abila ana ana ale marei ale ana inia tipat ana, tengarake neipotu ana*

tengarake ekop e Sambur pooki.

Raphael M. Lolosoli: Kwa hivyo District lazima itajwe kulingana na headquarter, kama ni Maralal, tunasema Maralal District wala si Samburu District-kwa sababu hii inaleta ukabila na hata katika kazi. Pengine mimi ni Mturkana na ninaogopa kwenda kutafuta kazi kwa sababu Wasamburu ndiyo wanaenda kwa wingi.

Translator: *kejo kore taata tana lomon le District tene pemeitokini aji Samburu, neaku keji ake Maralal District. Amu tana na keji Samburu na kore nanu ara Ilturkanay ara ngay abila na kaurie achomo ateyay siay tedie tengaraki anda abila anda arna e Sambur epotoki.*

Raphael M. Lolosoli: Kwa hivyo District itajwe kulingana na Headquarter.

Translator: *kejo neipoti taata ana kulingana wo headquarter enche etuwana taata Maralal.*

Raphael M. Lolosoli: Hata vyama kama za County council viachwe kuitwa majina kama “Samburu County Council” itwe Maralal County Council lakini si Samburu County Council.

Translator: *na kore etoki te nkarna e Samburu County Council, metokini aji Maralal County Council neji Maralal County Council.*

Raphael M. Lolosoli: Kitu ya pili ni juu ya kazi;

Translator: *kore ne arre mpaash nepeirita siay;*

Raphael M. Lolosoli: tunaweka nguvu nyingi sana kwa upande ya elimu kuliko kazi lakini pia tusingahau kitu kimoja kwamba talanta zetu zinafanya kazi na zinaweza kutusaidia sana katika kazi zetu.

Translator: *echakini ikiyolo kweli ajo meatay siatin, nikiyeu siatin lakini echakino pa kore duoo ananguvu anag ana nolon nikiata iyioo, ikindim ake atasaki ate siay.*

Raphael M. Lolosoli: Kwa upande ya kazi, ningependa kusema kwamba hata kama hatujasoma sana lakini tuanjua tuko na talanta nyingi. Kwa upande wa mpira ningependa sana kama serikali itafanya kitu kama KFF- government intervene KFF isiwe independent.

Translator: *kejo kayeu taata pajo enchere amu abaki taata tana etukisoma woleng nikisomate ake nkini ikiata duoo ana mparnot kummo nikindim atasie siay matejo etuwana taata siay lempira negurani, keshiakino taata serikali peidim abaki aigura.*

Raphael M. Lolosoli: Na hata government iki intervene katika KFF, isiwe tu kwa District level, hata hizo KFF iletwe katika Divisional level ndiyo vijana hata wapate pia kazi.

Translator: *eshiakino abaki taata ana nayaitay taata matejo ana lomom le ngeteta, neaku keyay na duoo District neyeuni naji Maralal teidie, keshiakino peye etodouni ayau ene Location ana Division tene mara peyay keeper apen'y tanalo.*

Raphael M. Lolosoli: Kwa hivyo ni hayo tu ndiyo yangu asante sana.

Translator: *kejo lolo ake ajo nanu.*

Com. Muigai: Asante sana.

Christopher Kiteri: My names are Christopher Kiteri.

Translator: *keji taa ngarna enye Christopher Kiteri.*

Christopher Kiteri: I am representing Waso Secondary School to air their views.

Translator: *na keyau ninye mpaa secondary sukul ewaso tene ayaki ntay.*

Christopher Kiteri: first, I would like to talk about facilities in schools.

Translator: *naa keyeu ninye nero ana ntokitin nasichereki ochi te sukul.*

Christopher Kiteri: The so-called government schools do not have enough facilities.

Translator: *amu kejo kore taata kuna sukuli eserikali amu meatay duoo vivaa ana ntokitin kummo naasichereki.*

Christopher Kiteri: Some government schools like Starehe,

Translator: *kejo kore taata sukul e serikali netuwana starehe.*

Christopher Kiteri: have enough facilities.

Translator: *keata ntokitin kummo naasichereki tatua.*

Christopher Kiteri: But when you come to other government schools,

Translator: *korepilotu ngule sukuli eserikali,*

Christopher Kiteri: they do not have enough facilities.

Translator: *neaku meata ntokitin kummo neasichereki nati atua.*

Christopher Kiteri: And my resolution is,

Translator: *naa kejo kore etuwana taata ana nkitoduata enye,*

Christopher Kiteri: the government officials to be just

Translator: *kejo lazima na taata pengurari ana pengurari neinia tokitin pooki neasichereki*

Christopher Kiteri: in ditribution of resources to schools.

Translator: *nengurari taata ntokitin pooki neidimi aitay taatua neina tokitin neasicheraki te sukul.*

Christopher Kiteri: Second, lack of teachers;

Translator: *kore taata neare na ilmalimoni lemetay.*

Christopher Kiteri: some schools are over staffed

Translator: *kore nkule sukuli neatay ilmalimoni kummo*

Christopher Kiteri: while others do not have enough teachers.

Translator: *neti nkule sukuli nemeatay abaki pii.*

Christopher Kiteri: And my resolution

Translator: *kore taata ana nkitanapat enyenye ana nkiparata enye*

Christopher Kiteri: is for the government to be strict on that

Translator: *peye enguraa iltungan le serikali lomon niyo lolo*

Christopher Kiteri: and make sure that all schools in Kenya are staffed equally.

Translator: *meta penguraa sukuli pooki e Kenya peta kore lasiayak woass ilkazi neaku sawa tenebo.*

Christopher Kiteri: Thirdly, I want to talk about bursaries in Samburu District which is my District;

Translator: *kejo kore etoki pajo lomon epitita mpata eropiyani nochi nelaki ana tena kop esambur na District enye inia.*

Christopher Kiteri: in our area we are pastrolist,

Translator: *kejokore taata te ngoji nati ninche, na ketuwana ngoji naramateki sioom.*

Christopher Kiteri: but down Kenya, people are farmers.

Translator: *na kore tinilo Kenya tedie iltungana laturok.*

Christopher Kiteri: And I would like to air my views concerning bursary allocation to students.

Translator: *na eshiakino duoo pikingorr peshori duoo kuna kerra esukuli na silingini nailo.*

Christopher Kiteri: That bursaries to be allocated depending on the geographical location

Translator: *negurari na duoo matejo neina silingini ana nelaki nkerra ana tembata elocation.*

Christopher Kiteri: because these patrolists are faced with a lot of problems; some times flood come and sweep the livestock

Translator: *amu kejo taata kore laramatak le sioom an keata sinaitin kummo wolleng amu kerra iltungan woiwotwot*

Christopher Kiteri: and that brings lack of money and lack of education.

Translator: *na kore inia netodolu meata ropiyana neaku meidim abaki aisomata.*

Christopher Kiteri: So my resolution concerning that, is for the government

Translator: *na kejo ana nkipiratai duoo nayeu te mbata eserikali*

Christopher Kiteri: to allocate bursaries to students depending on their geographical locations.

Translator: *yaani peidim taata serikali peitey neina silingini echi neireiteki nkerra ana abaki tatua locationi.*

Christopher Kiteri: I want to talk something about present Kenya-

Translator: *ana tene airro duoo ana ntoki naipirita ana larikoni le nkopang-*

Christopher Kiteri: about the law, particularly the police.

Translator: *ana taata naipirita nkitanapat ana matejo kulo tungana woeji ilpolisi.*

Christopher Kiteri: The law is un just sometimes in the police concerning the police departmet.

Translator: *amu kejo kolo taata etuwana anatoki ketuwana ketalaki ana te mbata taata elpolisi.*

Christopher Kiteri: For example a Kenyan citizen , when people quarrel over land, you see that the law favours the very powerful. The law does not know about the poor.

Translator: *kejo kore duoo te inia ana duoo neipirita ana ramat duoo enkuluppo, nijo ngura taata, ana te iltungana le Kenya ninche maate nijo duoo towana ngura tengay bata netuwana keti duoo ilkule tungana le meata ninche maate ana ngolon neidim ataramaite ana ataramaite neinia kullupo enche.*

Christopher Kiteri: And also, the Police should stop taking bribes.

Translator: *kore etoki ninche ilpolisi peitasheye ninche ana neina baa enche ilkilikay pooki.*

Christopher Kiteri: and by that I think this Government or Kenya, will be a very peaceful country.

Translator: *nejo kore duoo matejo tattua serikali ana nkopang ekenya naa nkop supat woleng.*

Christopher Kiteri: And my resolution for that is;

Translator: *kejo kore duoo ana tembata ana neyeu ninye nejo,*

Christopher Kiteri: The laws governing Kenyan citizen to be tightened.

Translator: *na kejo na kore kuna nkitanapat pooki neaku keibungita na iltungana aingorita iltungana le Kenya tene.*

Christopher Kiteri: Thanks.

Translator: *kejo Ashe. "ayelo tana kaitabaka ntay lolo omon amu maning wochi kingeresa vizuri"*

(laughter)

Com. Muigai: Thank you very much.Samuel Iyama.

Translator: *semeji wou.ee mara katonywa (laughter)*

Samuel Iyama: Mimi ninaitwa Samuel Iyama Lepirei

Translator: *kaji nanu Samuel lepirei*

Samuel Iyama: na mimi ndiye councilor wa area hii.

Translator: *ninye ilkansullai le nakop.*

Samuel Iyama: Ya kwanza ninashukuru Mwenyezi Mungu kwa kutupatia siku ya leo

Translator: *ikirunyoki Ngai nashe eshoo iyioo ana kwairie,*

Samuel Iyama: kwa sababu tunaona ya kwamba mumetoka mbali na kwenu tunasema pole kwa sababu mumeomba msamaha kwa sababu ya kuchelewa na mumefika wakati huo mumefika.

Translator: *amu ikiyolo ajo nkop nalakwa ingwaa nikijo si iyioo pole teinia nauri niatata nitabautwa nikiti.*

Samuel Iyama: Ningetaka kusema tu machache kwa sababu ulisema mara ya kwanza,hatutaki kurudia mambo yale mtu mwingine amesema.

Translator: *kayeu ake ajo nkuni amau itejo duoo tekwe amu ntoki arunyokino neina duoo natejo lolo tungana woiroro*

tekwe, amu ntoki arunyokino.

Samuel Iyama: Yale yote nilikuwa ninataka kusema yamesemwa na wale walitangulia.

Translator: *kore duoo nairoro iltungana le kwe pooki na keti abaki lainen inie nayeu abaki nanu nairo.*

Samuel Iyama: Kidogo tu ningetaka kusema,

Translator: *nkini ake ayeu najo,*

Samuel Iyama: upande wa uandikishaji kw aupande ya serikali.

Translator: *sirare te mbata esirkali.*

Samuel Iyama: Ningeomba kwa pendekezo langu,

Translator: *kajo nanu te mbata ai,*

Samuel Iyama: ikiwesekana wakati serikali wanataka kuajiri watu wafike hata katika ma Division, ili wale vijana ambao hawana uwezo ya kuweza kuji mudu kwenda Maralal, waweze kuhudhuria hapa na waweze hata kurudi kwa miguu kwenda nyumbani.

Translator: *na etuwana ngata esirare nasiri iltungana te mbata e District, keyeuni abaki neshakino neyauni inia sirare Division meta kore iltungana metoki atum likay sosio aidong nkop peshau neaku meata ntoki napuo atum tedie, neaku kore pepuo idie neaku ake ilkishirai netoki ake aponu enne.*

Samuel Iyama: Ya pili,nina kuja upande wa Local Authority.

Translator: *kore neare kaipir lomon le Local Authority etuwana mbata e County Council.*

Samuel Iyama: Kile ambacho ningeomba kwa Katiba

Translator: *kore nikiomon Katiba*

Samuel Iyama: tunaona ya kwamba sisi tukiwa madiwani,

Translator: *kore ikira iyioo ilkansolani,*

Samuel Iyama: kuna watu ambao katika council ambao tuna uwezo ya kuweza kuwaajiri na kuwafuta, na kuna watu ambao hatuna uwezo ya kuwaajiri au kuwafuta.

Translator: *keatay iltungana likisir nikindim nikujut, neatay iltungan likisir nemeindim atujut.*

Samuel Iyama: Kwa hivyo tungeomba madiwani wapewe uwezo ya kuweza kuajiri wafanyi kazi wote wa council kama Clerk, Tresurer na wale wote wa juu wapatiwe uwezo ya kuajiri na kuweza kufuta.

Translator: *peshori na iyioo mpaash pikindim atisir iltungana lolo le council siatin etuwana le Clerk, tresurer wo lolo ilkutwa woti ofisini, nechori mpaash nasir ninche lolo tungana neidim si nojut tene eitaroite.*

Samuel Iyama: Upande ya uchaguzi,

Translator: *nalotu mbata e kura,*

Samuel Iyama: katika hizi makaratazi ambayo tulikuwa tunasoma mnauliza kama mnataka Rais achaguliwe na nani, ni committee ama wananchi. Mimi ningesema Rais achaguliwe kama kawaida vile huwa anachaguliwa na wananchi.

Translator: *nejo mbata neipirita etuwana ngellare echi ana ngelunoto echi negeluni larikoni le nkop. Ketisiraki appa mpala te kunda neji aji dei ekoni tene egeluni ale tungani, iltungana dei egelu tana nyoo, nejo ninye kore nanu kajo nanu keshakino pegeluni ana apake ana negellu apake iltungana le nkop.*

Samuel Iyama: nikija upande wa chairman,

Translator: *kore chairman,*

Samuel Iyama: watu wanasema chairman achaguliwe katika wilaya nzima.

Translator: *kejo iltungana antegellu chairman tatua District inchi.*

Samuel Iyama: Pendekezo langu ningesema ya kwamba,

Translator: *kajo nanu enchere,*

Samuel Iyama: Chairman kwa sababu tuna mwakilishi katika kila Location,

Translator: *kore amu keatay kila iltunagani etashekita mpaash netuwana inia tatua kila lLocation,*

Samuel Iyama: Chairman achaguliwa kama kawaida kwa sababu tuna wawakilishi kutoka kila location.

Translator: *negeluni nake ana echi nkoitey naitumiaritay amu keatay na echake loitasheki tatua location neti ake idia ngoji naigelunyeke ilo tungani.*

Samuel Iyama: Katika upande ya uchaguzi tena,

Translator: *kore tenbata etoki engellunoto,*

Samuel Iyama: kuanzia 1992- 1997,

Translator: *kore 1992-1997,*

Samuel Iyama: hapo ndipo mambo ya uchaguzi ilianza kuleta corruption na hiyo tunataka sheria ya Kenya sasa, ama Katiba ya Kenya ibadilishe, ipotee na tufuate ile ya hapo awali.

Translator: *kejo tene ketangasa sheria atum ngun'golngola, amu kore appa meti inia ngol'ngol nkop kutoka 1992 mpaka 1997 etijingwa inia ngol'ngol na kore na inia ikiyeu taata peta kore sheria keipida ana sheria apake ekwe.*

Samuel Iyama: kwa sababu yule mtu ambaye anachaguliwa na wananchi,

Translator: *tengaraki kore abaki iltungani egellu wananchi,*

Samuel Iyama: halafu wawili ama watatu wanao simamia uchaguzi katika hiyo area, hawataki huyo mtu, wanamtupa na kuweka mwingine hatafikana na community.

Translator: *na kore iltungana eyau wananchi, keatay iltunagan ware woitashakita inia uchaguzi na sirata embala nemeyeu ninche ilo tungani, negellu ninche ana ninche maate woegellu mara wananchi egellu.*

Samuel Iyama: Hiyo ndiyo imelete mambo ya mgawanyiko, halafu wengine wanasema huyu ni chama fulani, au chama fulani na wengine wanataka kutoa mambo ya kugawanyika na hiyo haisaidii.

Translator: *nejo inie eimwa worro natorote iltungana meat keatay taata neina chamai kummo nemeatay nitiningo.*

Samuel Iyama: Ningesema kwa upande wa uchaguzi ya sasa;

Translator: *kajo ta kore te uchaguzi etaata,*

Samuel Iyama: unajua unapo anza kujenga nyumba,

Translator: *kore tiningasu achet ngaji,*

Samuel Iyama: Huwezi kufikisha katikati na kusimamisha,

Translator: *mintabaki nkiji ningwaa,*

Samuel Iyama: Maoni yangu ningesema ya kwamba,

Translator: *kajo nanu enchere,*

Samuel Iyama: kama hiyo Katiba inaweza kuharakishwa,

Translator: *tana keidim inia Katiba neitesori,*

Samuel Iyama: ifike mwisho,

Translator: *metabaki mwisho,*

Samuel Iyama: ili uchaguzi uanze.

Translator: *peidim uchaguzi neasayetoki.*

Samuel Iyama: kwa sababu kama sasa imeanza na unataka kukatiza ndio uchaguzi ianze halafu Katiba iendelee,

Translator: *tiniiyeu taata ningasu inia toki newon etu echunye inia Katiba,*

Samuel Iyama: ni kama kuanzia nursery school kuelekea tena primary.

Translator: *neaku ketuwana ingasu te nursery niliap allo primary.*

Samuel Iyama: Halafu mambo mengine,

Translator: *kore ngay,*

Samuel Iyama: uandikishaji wa vipande

Translator: *sirita eltungan wotum nkipandeni.*

Samuel Iyama: ama kura,

Translator: *ana kurai.*

Samuel Iyama: Hapo mbeleni,

Translator: *kore appa tekwe,*

Samuel Iyama: wakati unapopea watu vipande

Translator: *kore appa teneishori nkipandeni*

Samuel Iyama: wale maofisa wanapeana vipande walikuwa wanakuja na vifaa vyote na wanakuja hapa Division, wanakuja kupeana wakiwa na lile machini ya kutengeneza na ku-seal hapo na kupeana hapo.

Translator: *keata appa lolo tungana woponu aas siatin ntokitin pooki elkasi,na kore kore poponu ngoji noponu ake aas ikasi neshoyo nyakatay neina tokitin meta keta iltungana.*

Samuel Iyama: Lakini saa hii imeingia shida kubwa.

Translator: *kore taata tana kuwairie keti taabu kitok wolleng.*

Samuel Iyama: inandikwa kama ni kipande

Translator: *ikisirakini ana nkipande*

Samuel Iyama: inaandikwa kama hiyo card ya kura

Translator: *ikisirakini ana inia card ekura.*

Samuel Iyama: inatumwa District,na inatumwa Nairobi

Translator: *nerewi District nerewi etoki Nairobi*

Samuel Iyama: Unangojea miezi mitatu au miaka mitatu, kuna watu waliandikisha 1997 mpaka saa hii hawaja pata vipande.

Translator: *indim nianyu lapatin okuni ana larin okuni, eti abaki iltungana le 1997 le etu etum nkipande wo taata.*

Samuel Iyama: Hiyo tunaona kama ni shida.

Translator: *na kedoli ajo taabu kitok etoki inia.*

Samuel Iyama: Ni heri kama uandikishaji wa vipande ama kura, mofisa waje na vile vifaa yote ya kuandikia hapo na kupatiwa hapo hapo.

Translator: *keyre ne kore duoo iltungana lasayaka le serikali leasita ilkasin wotuwana lolo peta neina tokitin pooki kore peye oponu neas ikasi nkata nabbo neishunye.*

Samuel Iyama: Saa hii kuna wananchi wengine wako na shida kwa kuandikisha kura mara mbili

Translator: *keatay taata ilkule raia taabu nesir kura nkatitin arre*

Samuel Iyama: kwa sababu ile ameandika mara ya kwanza hakupata na jina imeenda.

Translator: *amu ketisira apa tekwe nesir neaku etuetum inia toki neshomo inia kura.*

Samuel Iyama: Saa hii tena kurudi anaandikisha tena-

Translator: *neitoki asirr nkata earre.*

Samuel Iyama: anapatikana na jina ile ya kwanza na hii ya pili

Translator: *netumi nkarna emu arre.*

Samuel Iyama: na ile kura ya kwanza hakupata,

Translator: *na kore appa idia ekwe etuetum.*

Samuel Iyama: Sasa inarudishwa tena hii kura yeye hana chochote.

Translator: *nemetikini ana appa neata.*

Samuel Iyama: Sasa ningesema ya kwamba,

Translator: *kajo enchere,*

Samuel Iyama: pendekezo langu,

Translator: *kore najo,*

Samuel Iyama: ifanywe kama hapo awali.

Translator: *meta nappa ake erukrukoreki.*

Samuel Iyama: Unakatiwa hapa,

Translator: *teinie ake ikidungokini,*

Samuel Iyama: ina sealiwa hapa,

Translator: *nkingenokini teinie,*

Samuel Iyama: unapatiwa na hakuna sasa kupoteza.

Translator: *nimintoki etoki aata ajo keidim neminaa tana niroye ayya.*

Samuel Iyama: La mwisho,

Translator: *kore nemwisho,*

Samuel Iyama: Kwa sababu mambo mengi imesemwa na hakuna haja ya kurudia;

Translator: *amu ketojoki ilkumoo namayeu narunyokino,*

Samuel Iyama: mambo ya kuajiri;

Translator: *kore sirare,*

Samuel Iyama: ama mambo ya mshahara,

Translator: *ana laare,*

Samuel Iyama: mimi ningesema kwa upande wa mshahara Wabunge,

Translator: *kore laare e bunge, ana elimujumbei,*

Samuel Iyama: hapo mbeleni kweli walijiongezea kwa sababu hao ndiyo wanatunga sheria na kupitisha mambo yeyote.

Translator: *kore appa tekwe keleipe ninche ilmuchahara na ninche ake aas ntoki ake neyeu neaas.*

Samuel Iyama: Juzi tumesikia ya kwamba wanata kujapisha tena walete kwa Bunge waone kama itapitishwa ama haitapitishwa.

Translator: *etoki taata eji kenyakita ailepunye etoki etuwana lomom le ilmushara keyeu neyau mbunge neyolou tana keipitishay ana meipitishay.*

Samuel Iyama: Mimi pendekezo langu ningetaka kusema ya kwamba,

Translator: *kore na naye naanu najo,*

Samuel Iyama: kabla ya wao kujiongezea

Translator: *kore ewon etuepaniki ninche aate ilmuchara*

Samuel Iyama: wacha waangalie tena wale wako chini yao, kwa sababu wako wengi maofisa wa serikali wengi-idara yote kama ni education, police, AP ama wale wengine, hata sisi macouncillors-wamefanya hawa zaidi.

Translator: *kore na ewon etu epaniki aate likay mushara etoki, mengura ninche kullo woti ninche tabori ana ilkansolani, ilmalimoni ana ilkule tungana le nkule departmenti pooki, pedol si ninche adol ajo keterotoki ninche.*

Samuel Iyama: Mfano saa hii ninasema, ukienda Bunge ama katika Local Authority, huwezi kwenda kama hujui kusoma.

Translator: *ana taata netodolu iltungana ajjo kore taata mikiyeu iltungan letuesoma te ofisini e county council tenyoo ntoki natuwana inia.*

Samuel Iyama: Huwezi kwenda bila kupitia kwa mwalimu.

Translator: *mulo mara ilmalimoi iimwa.*

Samuel Iyama: Huyu mwalimu ako na shida kabisa kwa sababu ako mahali hata magari hayawezi kufika.

Translator: *kore abaki ilo ilmalimoi keata shida woleng amu kore ngoji naati ninye, keti likay soro abaki lemabaki ngari.*

Samuel Iyama: Kwa hivyo, wakiwa wababa huko juu,

Translator: *kore na ira ilpayan itii keeper tedie ana ira menye iltungana,*

Samuel Iyama: Waangalie masilahi ya watoto wale ambao wako chini yao.

Translator: *nguraa naa nkerra nikiti tabori.*

Samuel Iyama: So mzee tu ajiongezee, ajiongezee lakini yule mtoto anaumia na hana chochote. Hawezi kukulisha au kusoamesha hata watoto wake.

Translator: *ngura na abaki kulo likiti tabori amu mara paye iimu iye ilpayan nee nkerra wo sumash.*

Samuel Iyama: Kwa hivyo waangalie kwa sababu unakuta hata maofisa wengi unakuta wamekuwa wezi wanaiba ule tunasikia kwa radio ni kwa sababu yale ambayo ak nayo haimtoshelezi.

Translator: *kejo tengaraki eneina pidoldol epuku lomon kummo le corruption ana ikiranyata corruption, corruption tengaraki eneina taabuni netuwana neina.*

Samuel Iyama: Kwa hivyo bwana chairman,yangu ni hayo tu, na ninasema asanteni kwa sababu imesemwa mengi.

Translator: *nejoki taa chairman ashewoleng, amu ikiroro lomon kummo*

Com.Muigai: Thank you very much Samuel. Sasa tumefika mwisho wa kikao chetu na tunapenda kuwashukuru sana kwa utulifu wenu na kwa maoni mliyotoa.Tunataka kuwahakikishia tutarudi nayo Nairobi, tumeweka kwenye tape na mengine tumeandika chini na memorandum pia tumebeba. Tukirudi na kuandika Katiba na report yake tutarudi hapa hapa na tutawapatia muda msome, msikilize yale tumeandika na mulize maswali na mtukumbushe kama ikiwa tumesahau kuandika mambo fulani. Sasa ningependa-kuna wanachama wa kamati ambao wametusaidia sana kwa kikao cha leo na mambo mengine, ningependa tu kidogo bwana George Naholi awajulishe kwenu ndiyo muwajue kwa sababu hata tukirudi tena, hao watu ndiyo tutarudi kufanya kazi nao na mkiwa na maswali yeyote au kitu chochote mgependa kuuliza hawa watu ndiyo mnaweza kuuliza. George ukimaliza Bishop atatuomba kidogo tu halafu tutaondoka. Asanteni.

George: Asante sana Commissioners, Dr. Githu na Bishop. Nitawaonyesha tu members wa Constituency Costitution Committee wa hapa, ambao vile umesema wametusaidia sana.Wa kwanza ni Rose Lelelit-Rose kuja mbele Commissioners wakuone.(claping) Wa pili, ni Alois Leariwala-ameenda- na wa tatu ni Fabian Lolosoli, huyo ameenda pia, wametusaidia sana na tunashukuru. Ningesema tu tuwe na nyinyi kabla hatujaenda, kuna jambo moja tunataka tuzungumze halafu twende. Asante sana.

Bishop Kariuki: Na tuombe: Tunakushukuru Mungu kwa ajili ya nafasi hii uliyo tupatia tuweze kushauriana juu ya maisha ya watu wako hapa. Umesikia shida zao, unajua kwamba Katiba hii itatengenezwa kwa njia ambayo itashugulikiwa shida za watu hawa ili waweze kuiishi kama watu walio umbwa kwa mfano wako, waweze kufurahia maisha yao, waweze kulea watoto wao katika wingi na katika Security wanaohitaji waweze kufurahia maisha haya. Tunaomba wote uwalinde na sisi utulinde tunapo safiri, na wakati tutakapokutana tena tutalisifu jina lako. Tunaomba haya katika jina la Mungu Baba, Mungu Mwana Na Mungu Roho Mtakatifu. Amen.

The meeting ended at 4.30 p.m

